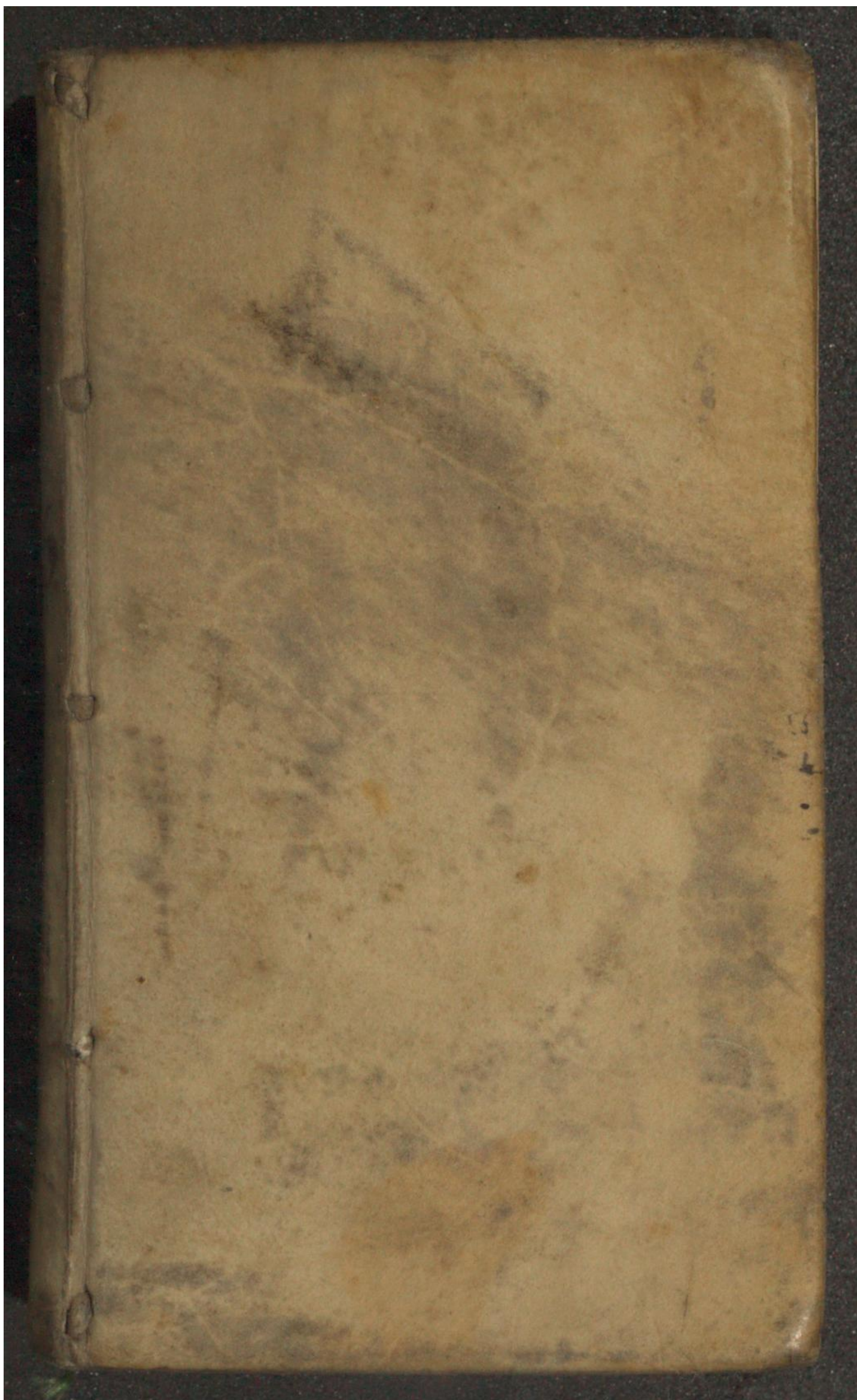
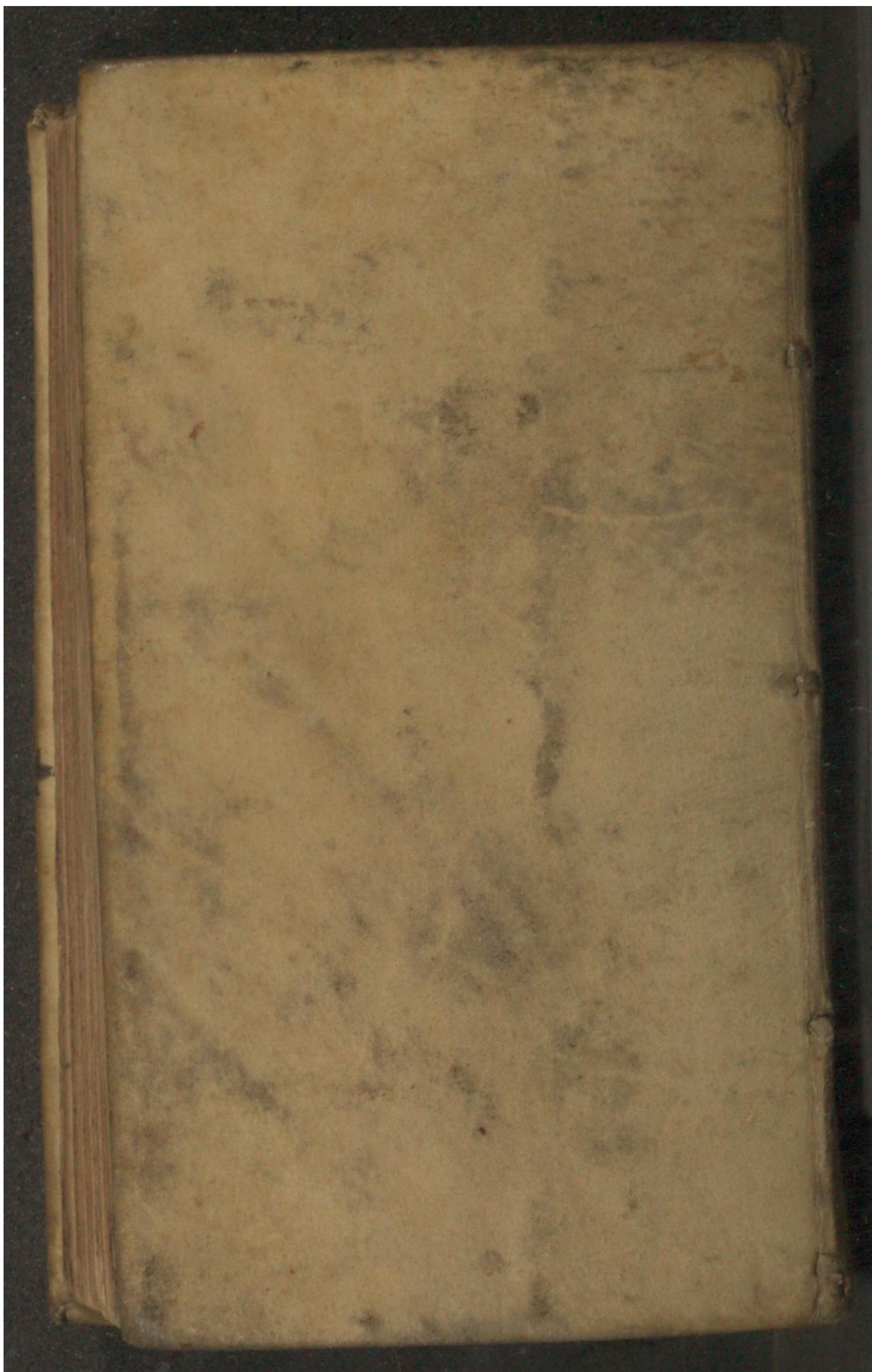

FRIED·WILH·GRAF VON SCHLABRENDORFF.

N. ABRAHAMI
FRAMBESARII
VEROMANDVI MEDICI REGII

SCHOLÆ MEDICÆ,
ad Canditatorum examen pro Laurea impetranda subeundum.

Quibus accessit
AMBROSIOPOEA,
Eodem Autore.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina IOANNIS MAIRE.
CIↃ IↃC XXVIII.

LVDOVICO IVSTO, GALLIARVM ET NAVARRÆ REGI CHRISTIANISSIMO,

N. AB. FRAMBESARIVS S. P. D.

CHOLAS Medicas (invictissime Monarcha) in celeberrimis Galliarum Academijs habere nolui, nisi sacræ Majestati tuæ in clientelā dicatas. Tua authoritate fulciendas duxi, ut firmiter illic stent, Obtrectatorum licet procellæ sæviant. Nec illas (æquissime Rex) nisi tuo auspicio promulgare debui. Tua munificentia vivo, tuisque subsidijs adjutus studiosè Apollinari arti excolendæ operam navo. Ergo tuus studiorum meorum fru-

ctus. Gloriam tua virtute partam in alium transferre nefas. Quocircà Clientem tibi addictissimum, ac Hygiasticum ejus gymnasium numini tuo consecratum, ob omni periculo sartum tectum, pro tua singulari benignitate conserva. Tanti beneficij memor in perpetuum erit,

Christianissimæ Majestatis tuæ religiosissimus cultor

FRAMBESARIVS.

N. AB.

N. AB.

FRAMBESARII
in ſuas ſcholas Medicas
PRÆFATIO,

AD I. HEROARDVM Valgrinioſæ Dominum, Regis in ſacro Conſiſtorio Conſiliarium, & Archiatrorum Comitem.

DE Scholarum Medicarum Regi dicatarum inſtitutione (vir illuſtriſſime) ad te Medicorum Regiorum Principem pauca præfari mihi viſum eſt. Antequam Franciſcus Frambeſarius filius meus conſilio tuo celeberrimam adiret Academiam Monſpelienſem, in qua Doctoris lauream adeptus eſt, quantum Paternis inſtitutionibus, atq; clariſſimis

Academiæ Parisiensis Professoribus, per quatriennium auditis, Medicinæ studio profecerit, scire volui. Idcirco ad illũ examinandum priuatas habui Scholas, quas nunc in Candidatorum omnium ad Apollinarem lauream aspirantium gratiam, publicas facio; vt labores in vno erudiendo à me exanthlati, ad communem vtilitatem referantur. Bonum quippè quò cõmunius, eò melius esse semper existimavi. Non minùs luculenta quàm compendiaria methodo vsus sum, in singulis singularum Medicinæ partiũ quæstionibus proponendis ac discutiendis. Generalia medẽdi pręcepta generatim imprimis exagitantur, de specialibus deinceps speciatim agitur. Examinandi verò formula celebrioribus Academijs consueta, hîc est accuratè observata. Cur autem

has quæſtiones Medicas, Scholas inſcripſerim, duæ cauſæ exſtant; vna quod ex Academiarum ritè inſtitutarum ritu, quatuor intùs Doctores induxerim cum Candidato examẽ ſubeunte, de tota Medicina in totidem partes diſtributa diſputantes, quorum ſenior priorem diſceptandam aggreditur, reliqui ſuo ordine ſuam ſigillatim perſequuntur: altera quod Scholas non rarò Cicero pro diſputationibus ipſis quæ in Scholis agitari ſolent, vſurparit. Vt libro primo Tuſculanarum. Hanc perfectam Philoſophiã ſemper judicavi quæ de maximis quæſtionibus copiosè poſſet, ornatéque dicere; in quam exercitationem ita nos ſtudiosè operam dedimus, vt jam etiã Scholas Græcorum more habere auderemus: vt nuper tuum poſt diſceſſum in Tuſculano, cum

essent complures mecum familiares, tentavi quid in illo genere possem. Vt enim antea declamitabam causas, quod nemo me diutiùs fecit : sic & nunc mihi seni lis est declamatio. Ponere jubebam, de quo quis audire vellet, ac id aut sedens aut ambulans disputabam. Itaque dierum quinq; scholas (vt Græci appellant) in totidem libros contuli. Et libro tertio. Tractatum est à nobis id genus ægritudinis, quod vnum est omniũ maximum, vt eo sublato reliquorum remedia ne magnoperè quęrenda arbitraremur. Sunt enim certa quæ de paupertate, certa quę de vita inhonorata & ingloria dici soleant. Separatim autem certæ scholæ sunt de exilio, de interitu patriæ, de servitute, de debilitate, de cæcitate & de omni casu in quo nomen poni solet calamitatis.

Hæc

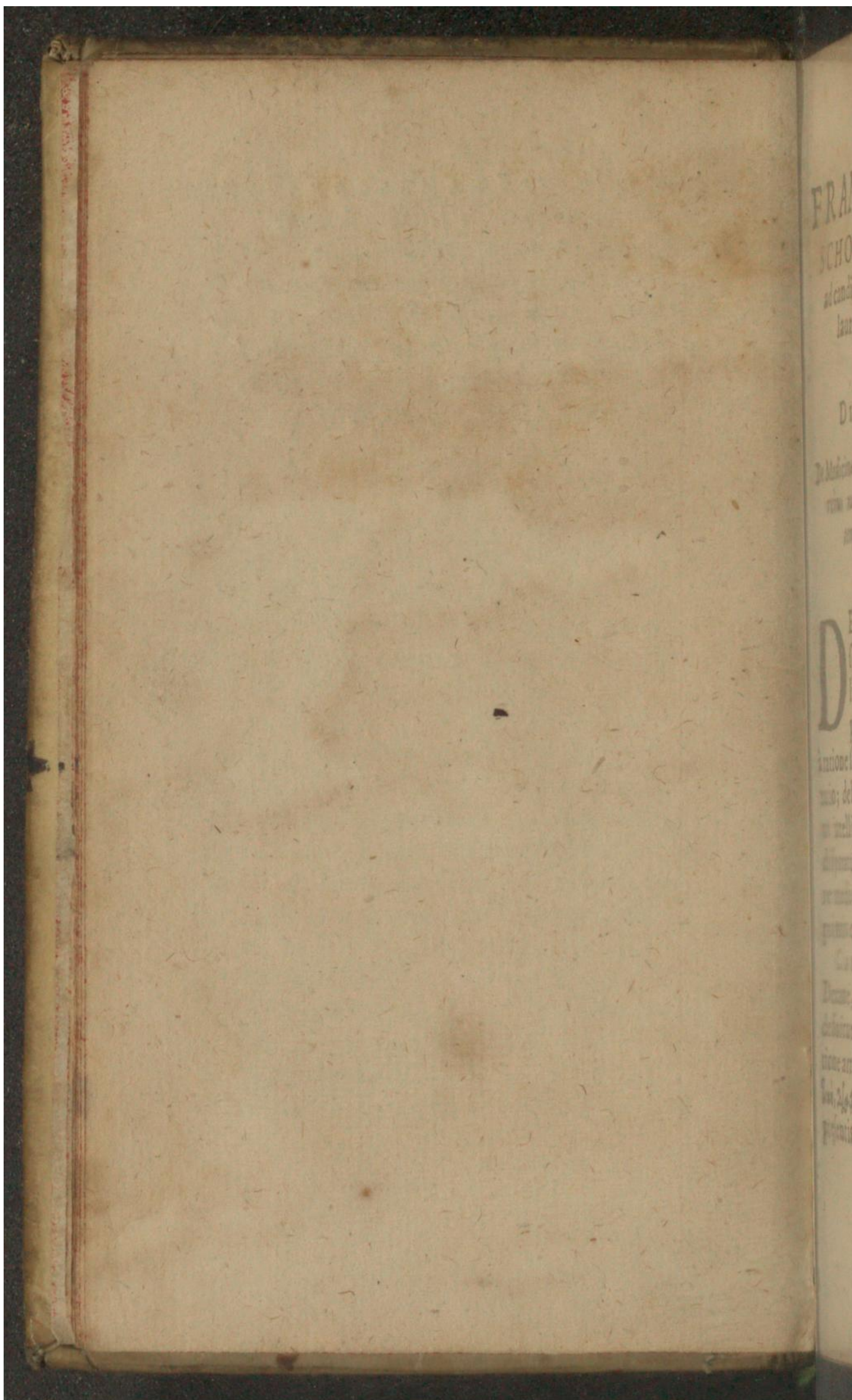
Hæc Græci in ſingulas ſcholas, & in ſingulos libros diſpertiũt. Opus enim quærunt, quanquam planè diſputationes ſunt delectationis. Hactenus Cicero. Non te diutiùs in veſtibulo morabor, ampliſſime *Heros artis* noſtræ. Id vnum à te ſupplex peto, vt lucubrationes haſ-ce meas ſerena fronte excipias. Quod ſi feceris, magnus ad tua priſtina erga me ſtudia cumulus accedet. Regi noſtro, tibi ac nobis vive diu fælix. Vale Lutetiæ Pariſiorum Cal. Mart. anno 1622.

DOMINO
N. AB. FRAMBESARIO,
CHRISTIANISSIMI REGIS Consiliario & Medico, Militiæque Gallicæ Archiatro clarissimo Patri suo, Francisci Frambesarij Eucharisticon.

DÆdaleis Cecrops erupit Theseus antris,
Dum regit & relegit certo vestigia filo:
A maris irati furijs excussus in vndas
Delphini tergum subiens emersit Arion.
Me Labyrintheis implexum flexibus ecquis
Quo duce securum dabitur contingere portum?
En mihi quæ semper, quæ primis artibus olim
Præluxit fax, ecce micat, facilique docendi
Discendique modo, solertique ordine nobis
Pandit iter, chari vestigia certa Parentis
Agnosco, agnosco Pater ô charissime fœlix
Ingenium, geniumque tuum, methodumque sagacem,
Qua ductrice fretam navis mea freta per omne
Curret, & Iatrice cunctos penetrabo recessus
Artis, vt in tuto considam litore tandem.
Vos etiam quibus assiduo quæsita labore
Præmia virtutis debentur, nocte dieque
Qui Coi monumenta senis, qui scripta Galeni
Versastis, studij maturos carpere fructus,
Et Medicæ optantes ornari insignibus artis
Macti animis, subeunda licet discrimina pugnæ

En

En clypeos vobis, en FRAMBESARIVS *arm.*
Porriget, his vigili quanvis servata dracone
Aurea doctrinæ referetis vellera vosque
Laurea certa manet spolium virtutis opimum.
Quas Patri referam grates? Quo tota juventus
Pæonia hac animo mecum benefacta rependet?
Musa hic siste, decent servata silentia natum,
Nil meritis credas æquari posse Parentis

N. AB. FRAMBESARII SCHOLÆ MEDICÆ,

ad candidatorum examen, pro laurea impetranda subeundum

DISPVTATIO I.

De Medicinæ definitione & partitione, deque rebus naturalibus, in quarum contemplatione pars prior occupatur.

DECANVS. Præclarè Philosophus nedum Orator Tullius primo officiorum scriptum reliquit: Omnis quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio; debet à definitione proficisci, ut intelligatur quid sit id de quo disputatur. Cum igitur inter nos de Quid Medicina. re medica disputatio futura sit, imprimis ex te quæro quid sit Medicina.

CANDIDATVS. Obseruande Definitio Galeni. I. Decane, ἰατρικὴ, Medicina ex fine definitur à Galeno, libro de constitutione artis, τέχνη ὑγιείας μὲν οὔσης φυλακτικὴ, διαφθειρομένης δ' ἐπανορθωτικὴ, ars præsentis sanitatis conseruatrix, & labefacta-

befactatæ instauratrix, & libro introductorio, ἐπιστήμη ὑγιείας μὲν τηρητικὴ, νόσων δ᾽ ἀπαλλακτικὴ, scientia sanitatis protectrix, & morborum expultrix.

Definitio Hippocratis,

Ab Hippocrate verò libro de flatibus, ex effectis, πρόσθεσις μὲν τῶν ἐλλειπόντων, ἀφαίρεσις δὲ τῶν ὑπερβαλλόντων, adiectio quidem deficientium, detractio vero redundantium.

Definitio Herophili.

Ab Herophilo autem, ex subiectis, ἐπιστήμη ὑγιεινῶν, καὶ νοσωδῶν, καὶ οὐδετέρων, scientia salubrium insalubriũ & neutrorum.

D. Nulla harum Medicinæ definitionum mihi probatur. Galenicę mihi non arrident, quod Medicina nec ars, nec scientia sit. Artem non esse sic demonstro:

Prima Galeni definitio oppugnatur.

Ars est systema præceptorum homogeneorum methodicè dispositorum ad eius finem consequendum: Sed præcepta Medicinæ non sunt homogenea, sed heterogenea:

Defenditur.

Ergo Medicina non est ars.

C. Nego minorem, eruditissime Præceptor.

D. Probo:

Medicina tractat de salubribus & de insalubribus: Sed salubria & insalubria, sunt heterogenea.

Ergo Medicinæ præcepta sunt heteroge-

terogenea.

C. Respondeo, quamuis propter subjectæ materiæ varietatem Medicinæ præcepta videantur heterogenea, ratione tamen vnius formæ redduntur homogenea. Adde quod omnia proposita Medica, quantumuis discrepantia & ἀπηδιηγημένα, cum ad eundem finem consequendum conspirent, homogenea esse constet.

D. Medicinā inficior esse scientiā. Scientia solum est de necessarijs & perpetuis, vt patet ex Aristotele lib. 6. Ethic. *Altera Galeni definito conuellitur.*

At Medica facultas est de rebus cōtingentibus, & quæ possunt aliter se habere:

Ergo Medicina non est scientia.

C. Nego minorem. Etsi enim Medicina finem habet contingentem, theorematis tamen constat necessarijs & perpetuis. *Discutitur.*

D. Plurima sunt in Medica facultate controuersa & diuersis opinionibus implicata, quæ scientiæ opponuntur:

Ergo theoremata Medica non perpetuò certa & necessaria sunt.

C. Nego consequentiam. Licet enim probabilia quædam problemata in facultate Medica disceptentur, vni-

uersalia nihilominus theoremata demonstratione stabilita, certa & necessaria sunt, ac proinde scientifica.

D. At Medicina tractat innumera singularia sensibus subiecta, quorum haberi scientia non potest, cùm sit habitus intellectus per demonstrationem acquisitus:

Ergo Medicina non est scientia.

C. Nego antecedens. Nec enim Medicina de Petro aut Paulo, sed de corpore sano vel ægro in genere, scientifico modo differit, quanquam Medicus in particulari considerat ea omnia quæ sensibus subijciuntur.

D. Quid ad hoc argumentum respondes, Candidate?

Finis scientiæ sola est contemplatio:

At Medicinæ finis est actio, sanitatis nempe adeptio:

Ergo Medicina non est scientia.

C. Distinguo maiorem. Finis sciētiæ speculatiuæ est sola contemplatio: At scientiæ practicæ finis est actio. Adde quod Medicina duplex, docens & vtens.

Docentis Medicinæ finis est certa & vera præceptorum Medicinalium cognitio: vtentis vero Medicinæ finis est actio, nempe sanitatis conseruatio

ſeruatio vel reſtitutio.

D. Hippocraticam Medicinæ definitionem ſic oppugno: Hippocratica Medicinæ definitio exagitatur.

Omnis legitima definitio ex genere conſtat & differentia:

Sed nec πρόσθεσις, nec ἀφαίρεσις genus eſt Medicinæ:

Ergo malè definitur Medicina per proſtheſin & aphæreſin.

C. Nego minorem. Neutra enim actio ſeparatim, ſed vtraque coniunctim Medicinæ genus eſt. Soluitur.

D. Probo minorem.

Medecinæ genus eſt facultas:

Ergo neutra actio, Medicinæ genus dici poteſt.

C. Nego conſequens.

D. Probo.

Genus continet cauſas eſſentiales quæ ad ſuas ſpecies æqualiter attinent. Sic animal, genus hominis & beſtiæ, continet ſubſtantiam corpoream quæ materia eſt, & facultatem vitæ & ſenſus, quæ forma eſt communis hominis & beſtiæ.

Sed adiectio & detractio ſunt effecta Medicinę, quia Medicina adijcit deficientia, & detrahit ſuperuacanea, ad ſanitatẽ reſtituendam: Ergo neutra genus Medicinæ dici poteſt.

C. Reſpondeo Hippocraticam Me-

decinæ definitionem, non essentialem esse: sed ex effectis. Vbi actiones μεθωνυμικῶς vsurpantur pro facultate vnde prodeunt.

Herophilea Medicinæ definitio disceptatur.

D. Herophileam Medicinæ definitionem sic refuto: Non datur corpus neutrum.

Ergo Medicina malè definitur ab Herophilo, scientia salubrium, insalubrium & neutrorum.

C. Nego antecedens.

Propugnatur.

D. Probo.

Salubre corpus est quod fruitur sanitate: insalubre quod affligitur morbo:

Sed corpus perpetuò vel sanitate fruitur, vel morbo affligitur:

Ergo nullum corpus neutrum.

C. Nego minorem. Est enim neutra constitutio, qua corpus indifferenter se habet, nec planè sanum, necdum ægrum.

D. Probo minorem.

Sanum & ægrum sunt contraria immediata, ex Aristotele.

Cum igitur sanitas & morbus è diametro opponantur, nulla est dispositio media inter sanitatem & morbum.

C. Respondeo sanum & ægrum esse contraria immediata apud Aristotelem,

telem, non apud Medicos.

D. Contra, ex doctrina Galeni, sanitas est symmetria, morbus ametria: At medium non datur inter σύμμετρον & ἄμετρον, moderatum & immoderatum.

Item sanitas est affectus qui actionem bonam edit, & non sensibiliter læsam: morbus qui actionem edit sensibiliter læsam.

At inter id quod est sensibiliter, & non sensibiliter læsum, non datur medium.

Declaro insuper authoritate Galeni: Galenus 1. de loc. affectis, cum corpus egreditur sanitatem, ingreditur morbum, inquit. Et 1. de cris. ca. 1. Transitus à sanitate in morbum, fit in puncto imperceptibili & initio lib. de differ. morborũ, Qui operationes solitas exercere potest, sanus est; cùm autem eas non amplius exercere potest, morbo laborat. Et à perfectissima actione vsque ad sensibilem læsionem extenditur sanitatis latitudo: à sensibiliter autem læsa incipit morbus. In his & infinitis alijs locis nullam neutri mentionem facit Galenus, licet neutrum inter sanum & ægrum aliquando ponat.

C. Respondeo Galenum sumere sanita- Responsio:

ſanitatem aliquando latiùs, aliquando vero ſtrictiùs ſuos limites contrahere : ac quandam eſſe in habitu ſanitatem, quæ firma eſt & ſtabilis, aliam in diſpoſitione & affectione poſitam quæ ſtabilis non eſt, ſed ita debilis vt promptè violetur ab iniurijs. Cum igitur Galenus ſanos ſtatuit qui nondum coguntur intermittere ſolita officia, licet debiliter illa exerceant, tunc & neutros decidentiæ, in morbum ruere paratos, & neutros conualeſcentiæ, à morbo reſurgentes, ſub ſanis complectitur, & neutrum ſtatum intra ſanitatis limites aſſumit : Cum verò ambos ſtatus excludit, eo quod firmi non ſint, & actiones edant ad humana officia non ſufficientes, tunc datur neuter ſtatus, qui ſanus non eſt, eo quod illi non conueniat conſeruatio : ſed neutris in morbum delabentibus Prophylactice, & nouiſſime à morbo reſurgentibus Analeptice dicata ſit.

Quot ſint Medicinæ partes.

D. Quot ſunt Medicinæ partes?

C. Quatuor, φυσιολογικὴ, ὑγιεινὴ, παθολογικὴ καὶ θεραπευτική. Ab alijs quinque enumerantur, φυσιολογικὴ, ὑγιεινὴ, αἰτιολογικὴ, σημειωτικὴ καὶ θεραπευτική. Sed αἰτιολογικὴ & σημειωτικὴ ſub pathologia à me comprehenduntur.

D. Hæc

D. Hęc Medicinę partitio non placet. Physica siquidem est scientia speculatiua: Medicina verò ars factiua. Quo fit vt Physiologia vtriusque pars esse nequeat.

Proposita Medicinæ partitio oppugnatur.

At Physiologia est Physicæ pars:
Ergo non est pars Medicinæ.

C. Sic argumentaris sapientissime Præceptor:

Defenditur.

Physiologia est pars Physicæ.
Ergo non est pars Medicinæ.

Nego Physiologiam Physicæ partem esse.

D. Sic probo:

Physica vt aliorum animalium, sic & hominis corpus perfectè describit:
Ergo Physiologia Physicæ pars est.

C. Physica quidem corpus humanum, quatenus est naturale generaliter contemplatur: sed Physiologia quæ prior Medicinæ pars habetur, id peculiariter qua ratione est sanum vel ægrum, aut neutrum considerat; adeo vt particularis hominis physica à nonnullis dicatur.

D. Ad perfectam Medicinæ notitiam consequendam, quot res cognitu necessariæ perhibentur?

Quæ ad consummatam Medicinæ cognitionem requirātur.

C. Tres, res naturales, in quarum contemplatione φυσιολογικὴ versatur, res non naturales, in quarum rectione

ὑγιεινὴ consistit, & res præter naturā, in quarum cognitione παθολογικὴ, & depulsione θεραπευτικὴ occupatur.

Quæ & quot sint res naturales.

D. Quid vocas res naturales?

C. Septem sunt numero, elementa, temperamenta, partes, humores, spiritus, facultates & functiones.

DE ELEMENTIS.

Quid elementū.

D. Quid est elementum?

C. Τὸ στοιχεῖον ἐλάχιστόν ἐστι μόριον, οὗπερ ἂν ᾖ στοιχεῖον, Elementum est minima pars eius, cuius est elementum, authore Gal. lib. 1. de elem. Minimam autem partem vocat simplicissimam, quæ in alias specie diversas dividi nequit.

Itaque elementum est simplicissima pars mixti.

Ab alijs elementum definitur corpus simplex, ex quo quidque primum constituitur, & in quod reuera postremo resoluitur.

Obiectio

D. Ergo os, cartilago, caro & reliquæ partes similares erunt corporis humani elementa, quia sunt simplicia corpora, ex quibus organica membra primum constituuntur, & quæ in singula diuiduntur.

Solutio.

C. Nequaquam. Etsi enim ad sensum

sum simplices apparent, reuera tamen compositæ sunt ex quatuor elementis, & in ea vltima resolutio mixtorum in elementis consistit.

D. Quid? Nonne elementa ipsa in materiam & formam, communia corporum naturalium principia, resolvuntur?

C. Cogitatione quidem resolvuntur, non re ipsa.

Elementa siquidem ratione sola, non actu sunt diuidua.

D. Quo discrimine à principijs elementa seiungis? Quo differant elementa à principiis.

C. Duplici. 1. quod elementa ex alijs se prioribus, atque ex se in icem oriantur: principia vero neque ex alijs, neque ex se vicissim fiant, sed ex se omnia quæ naturaliter fiunt, producant. Secundò. quod elementa eiusdem sint generis, cum ijs quorum sunt elementa: principia verò non possint cum rebus, quarum sunt principia, eiusdem esse generis. Itaque cum elementa sint corpora, constat ea quorũ sunt elementa esse corpora: at principia corporum sunt incorporea.

D. Quot sunt elementa? Quot sint elemẽta,

C. Quatuor, ignis, aër, aqua, terra, quæ ab Hippocrate passim dicun-

tur, calidum, humidum, frigidum, ſiccum.

D. Quibus argumentis quaternarius elementorum numerus demonſtratur?

C. Tribus potiſſimum; primo quot quatuor ſint primæ qualitates tactiles, ac totidem legitimæ primarum qualitatum tactilium combinationes: altero quod quatuor elementa ad mixti conſtitutionem concurcurrant: poſtremo quod mixtum in quatuor elementa reſoluatur.

Quomodo ex quatuor elemẽtis corpus humanũ ſit conſtitutum.

D. Quomodo corpus humanum ex his quatuor elementis ortum fuerit, demonſtres velim.

C. Vna manet omnium firma conſenſio, corpus noſtrum è membris organicis primum conſtitui, organica deinde membra è partium ſimilarium ſtrue integrari, ſimilares verò partes ex ſemine & materno ſanguine ortus ſui primordia duxiſſe, vtrumque autem ex mixta humorum congerie proceſſiſſe, hancque ab eſculentis potulentiſq; ingeſtis naſci, quę profecto ſiue animantium carnes erant, ſiue piſces, ſiue terræ fruges & ſtirpium fructus, à promiſcua elemẽtorum concurſione ſunt procreata. Cum igitur ex elementis fiant alimenta,

menta, ex alimentis humores, ex humoribus partes ſimilares, ex partibus ſimilaribus membra organica, ex membris organicis corpus humanum, id ordine compoſitionis ex quatuor elementis conflatum eſſe conſtat.

Quin & corpus humanum à primis illis naturis ortum, demonſtrare licet ex vltima eius reſolutione, quia omnia per interitum eò vnde prodierunt, reuertuntur. Cum homo ſolutis corporis vinculis è vita excedit, quantum innati caloris diſſipatur, id omne in ignis naturam reuolat. Spiritus ſubſtantia partim in ignem, partim in aëris regionem nobis offuſam refunditur. Profluens humor aqua rurſus fit, qui tum aquæ, tum aëri cōfinis eſt. Solidiores partes, quibus craſſior ineſt firmitudo, ubi ſenſim aqueus humor fuerit exhauſtus, tandem diſſolutæ in cinerem & terram abeunt. Hoc mirus Hippocrates omnium primus attigit, promulgans nimirum homine animā agente ſingula in propriam naturam diſcedere, atque in eas naturas refluere, ex quibus vnumquodque conſiſteret. Cuius verba hæc ſunt: καὶ πάλιν γ' ἀνάγκη ἀποχωρεῖν ἕκαστον εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν τελευτῶντος τοῦ ἀνθρώπου τότε ὑγρὸν πρὸς

τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ θέρμον πρὸς τὸ θέρμον, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν. Et ſingula cum vita homo defungitur, ad ſuam rurſus naturam recedere oportet, humidum ad humidum, ſiccum ad ſiccum, calidum ad calidum, & frigidum ad frigidum. lib. de nat. hum.

D. Declara apertiùs quomodo corpus humanum ex primis illis mundi elementis generetur?

Quod corpus noſtrum non ex pura elementorũ materia, ſed etiam ex qualitatibus eorum conſtet.

C. Non ex ſolis elementorum corporibus, ſed etiam qualitatibus eorum conjunctis generatur; nec his quidem puris, verum inuicem mixtis & temperatis, quarum ratione inuicem agunt patiunturque.

D. Recenſe ſingulorum elementorum qualitates?

Quæ ſint elementorum qualitates.

C. Ignis eſt ſummè calidus & remiſſe ſiccus, aëer ſummè humidus, remiſſe calidus; aqua ſummè frigida, remiſſe humida, terra ſummè ſicca, remiſſè frigida. Sunt igitur quatuor primæ qualitates, calor, frigus, humiditas, ſiccitas, quarum elementa ſunt prima ſubiecta, ex horum mixtione, & illarum temperie corpus noſtrum conſtituitur: quandiu vtraque, nempe μῖξις & κρᾶσις ſeruatur incolumis, valet: ſimul ac alterutra labefactatur,

factatur, ægrotat; vtpote λιποψυχία vel ἀκρασία, vt docet Hippocrates.

D. Quid est mixtio?

C. Mixtio ab Aristotele definitur mixtilium alteratorum vnio. Quid mixtio.

D. Dic mihi quomodo fiat mixtio, an secundum qualitates, an secundum formas, an καθ' ὅλον? Quomodo fiat.

C. Alterantur qualitates, vniuntur formæ, elementa tota totis miscentur.

D. Ostende mihi clariùs mixtionis rationem?

C. Mixtionem alteratio præcedit, seu contrariarum qualitatum conflictus, actionem illam & perpessionem mutuam contactus antecedit: agentia enim Physica agunt tangendo, proinde elementa quæ ad constitutionem mixti concurrunt, imprimis se tangunt. Deinde sua repugnãtia & contrarietate inuicem agunt, agendo & repatiendo vicissim, sese ad minima diuidunt, vndique sese permeant & veluti perfundunt, quod est καθ' ὅλον permisceri.

D. Substantiæ igitur substantijs permiscentur.

C. Quidni.

Quia non fit mixtio sine repugnã-

tia,

tia, ſubſtantia autem ſubſtantiæ non repugnat.

C. Subſtantia ſubſtantiæ non aduerſatur per ſe, qua ratione ſubſtantia eſt: ſed ratione qualitatum. Sic ignis ſuâ formâ & ſubſtantiâ totâ non aduerſatur aquæ, ſed qualitate ſolâ, quod ſit calidus, aqua frigida. Alteratio non eſt formarum, ſed qualitatum mutatio. Elementa mutuâ pugnâ qualitatibus ſuis alterantur, iiſque retuſis & refractis contemperantur, ſublata repugnantia facilè vniuntur: ex formarum verò cuiuſque elementi vnione, vna mixti forma exurgit.

DE TEMPERAMENTIS.

Quid ſit Temperamentũ.

D. Quid eſt temperamentum?

C. Temperamentum quod à Græcis κρᾶσις dicitur, eſt proportio quatuor principum qualitatum elementarium, functionibus naturalibus obeundis idonea. Auicenna temperamentum definit qualitatem natam & exurgentem ex elementis proportione mixtis. Galenus principium facultatum & functionũ naturalium. Auerrhoës formam mixti. Sed hæc defini-

definitio mihi non arridet, quia forma mixti ſubſtantia eſt, temperamẽtum autem accidens in ordine qualitatum.

D. Putáſne primarum qualitatum craſin, ſine elementorum mixtione fieri poſſe?

Quod ſine elemẽtorum mixtione fieri nequeat.

C. Nequaquam. Etſi enim temperamentum à mixtione hoc diſcrimine ſejungitur, quod hæc maximè elementorum propria ſit, illud vero qualitatum: ſic tamen iuncta ſunt, vt neq; miſtio citra efficientium qualitatum opem, neque ſine elementorum omnium ſubſtantia temperamentum induci poſſit. Adeo vt temperamentum ſit concentus quidam quatuor qualitatum principum, ex omnium elementorum permixtione.

D. Quot ſunt in vniuerſum temperamentorum differentiæ?

Quot qualeſq; ſint temperamentorũ differentiæ.

C. Nouem. Vnum quidem temperatum, octo vero intemperata. Ex quibus quatuor ſunt ſimplicia, calidum, frigidum, humidum, ſiccum: ac totidem compoſita, calidum & humidum, calidum & ſiccum, frigidum & humidum, frigidum & ſiccum.

D. Quodnam eſt temperatum illud?

Quid temperamentum.

C. Quod Græcis εὔκρατον dicitur, omnium

εὔκρατον.

omnium temperamentorum veluti norma & regula.

Quotuplex sit.

D. Quotuplex eſt?

C. Duplex; vnum abſolutè & ad pondus temperatum, alterum ad iuſtitiam in ſingulis generibus.

Quid tẽperatum ad pondus.

D. Quid vocas temperamentum abſolutum & ad pondus;

C. Id in quo par & æqualis eſt cõmixtorum elementorum portio, nec plus calidi, quàm frigidi, nec humidi quàm ſicci.

Hoc Galenus cogitatione potius, quàm reipſa ſubſiſtere putat, ac ſi alicui vnquam contingit, ne momento quidem durare.

D. Quid vocas temperatum ad iuſtitiam in ſingulis generibus?

Quid tẽperatũ ad iuſtitiam.

C. Quod paritatem quidem exactam contrariorum in ſe non habet, ſed eam mediocritatem decoram, quę ſuæ naturæ debetur, & generi aut ſpeciei maxime conuenit: Adeo vt mixtionis æqualitas non Arithmethicâ, ſed Geometricâ proportione æſtimetur. Iuſtitia ſiquidem eſt Geometricè ſuum cuiq; tribuere, pro dignitate.

D. Quid vocas temperamenta ſimplicia intemperata.

Quid tẽperamenta intemperata ſimplicia.

C. Simplicia intemperata dicuntur, in quibus vna tantum ex quatuor qualita-

qualitatibus superat, ut calor, frigus, humiditas, aut siccitas.

D. Quid composita? Composita.

C. Composita intemperata vocantur, in quibus duarum qualitatum excessus est, vt temperamentum calidũ humidum, in quo calor frigori & humor siccitati præpollet: frigidum siccum, quod habet plus frigidi, quàm calidi, & plus sicci quàm humidi elementi.

D. Frustra distinxisti temperamenta in simplicia & composita, cum nullum prorsus simplex, sed omnia sint composita. Obiectio.

C. Nego.

D. Probo. Temperamentum simplex illud est, in quo vnicum dominatur elementum, vt calidum in cuius mistione vicit ignis, frigidum in quo vicit aqua, &c. Sed vnumquodq; elementum, duas habet qualitates. Nam ignis est calidus & siccus: aqua frigida & humida.

Ergo nullum datur temperamentum simplex.

C. Temperamentum simplex appellatur, in quo vnica qualitas dominatur, non in quo vnicũ elementum.

D. Contra tuam responsionem sic argumentor.

Qualitas cum ſit accidens, per ſe & ſine ſubiecto conſiſtere nequit. Itaq; ſi dominetur aliqua qualitas elementi, ſuum elementum prædominetur neceſſe eſt.

Solutio: C. Vnumquodque elementum licet duas habeat qualitates, vnica tamen dominatur, à qua temperamentum nomen ſortitur. Sed ideo temperamentum calidum aut frigidum dicitur, quod calor in contrarium frigus, aut frigus in aduerſum calorem dominetur, cum humiditatis ac ſiccitatis æqualitate: humidum vero aut ſiccum; quod humiditas ſiccitate, aut ſiccitas humiditate ſit potentior, cum pari portione caloris ac frigoris.

DE PARTIBVS.

D. Sed de elementis & temperamentis quidem ſatis: ad partes veniamus. Quid eſt pars?

Quid pars. C. Partis nomen latè ſumptum ſignificat quicquid ad humani corporis conſtitutionem facit.

Laté ſumpta. Ὅ, τι γὰρ ἂν ᾖ τοῦ παντὸς συμπληρωτικόν, μέρος ὀνομάζεται. Quicquid enim totum complet atque integrat, pars nominatur, authore Galeno cap. 5. l. 1. meth.

1. meth. Med. Hac fusa & ampla partis significatione vsus est Hippocrates dum ἰσχόμενα & ὁρμῶντα, humores & spiritus partes appellat. Sed pars proprie à Fernelio definitur, corpus toti cohærens, communiq; vita coniunctum & ad illius functionē vsumve comparatum. Qua definitione humores ac spiritus idcirco ex partium numero excluduntur, quod nusquam hæreant, sed per venas & arterias motu ferantur.

Propria dicta.

D. Quotuplex est partium diuisio?

D. Multiplex partium diuisio, sed omnium prima est in continentes & contentas.

Partium prima diuisio.

D. Quænam sunt partes continentes?

C. Partes solidę, quę per se sustentantur. Ab Hippocrate τὰ ἴσχοντα dicuntur.

Quæ cōtinentes partes sint.

D. Qnomodo diuiduntur?

C. In similares & dissimilares.

Earum diuisio.

D. Quænam sunt partes similares.

C. Partes similares à Græcis ὁμοιομερεῖς id est eiusdem naturæ dicuntur, quæ vna parilique substantia cōstunt, & vndique sibi simili, in quibus tanquam sensu minimis corporis dissolutio consistit. Quam ob causam simplices ac primæ non rarò appellantur;

Quæ similiares partes sint.

pellantur; quandoq; & elementa sensibilia, quia ad sensum simplicissimè apparent.

Earum diuisio.

D. Quomodo partes similares diuiduntur?

C. In spermaticas & sanguineas.

Quæ & quot sint sparmaticæ.

D. Quænam sunt partes spermaticæ?

C. Quæ ex semine constant.

D. Quot sunt partes similares spermaticæ?

C. Nouem, os, cartigalo, ligamentum, fibræ, membrana, nervus, vena, arteria, cutis.

Obiectio.

D. At inquam, nervus, vena, arteria & cutis, sunt partes dissimilares. Galenus quippe lib. de placidis Hippoc. & Plat. & de vsu partium, docet neruos intus medullosos, extrinsecus membranosos esse, vt venarum & arteriarum corpus membranis & fibris varijs est contextum, cutisque neruis, venis & arterijs constituta.

Ergo inter partes similares recenseri non debent.

Solutio

C. Respondeo partium similarium duo esse genera, quædam enim reuera similares sunt, vt os, cartilago, ligamentum, fibræ, membrana: aliæ sensus iudicio tantum. Hac ratione nerui, venæ, arteriæ & cutis, similares

res erunt, quia primo obtutu intuentibus nobis apparet earum ſubſtantia vniuſmodi.

D. Quænam ſunt partes ſanguineæ? *Quæ partes ſanguineæ.*

C. Quæ à ſanguine originem habent, vt caro & adeps.

D. Quænam ſunt partes diſſimilares?

C. Partes ἀνομοιομερεῖς id eſt diſſimilares dicuntur, quæ non ex partibus eiuſdem naturæ componuntur, ſed ex pluribus ſpecie differentibus. Alias ὀργανικαὶ, id eſt inſtrumentariæ appellantur, quod facultatum ac functionum animæ ſint inſtrumenta. *Quæ ſint partes diſsimilares.* *Cur organicæ dictæ.*

D. Quomodo diuiduntur partes organicæ? *Organicarum partium diuiſio.*

C. In animales, vitales & naturales: ac ſingulæ in principem & ſubminiſtrantes.

D. Quid vocas partes animales, vitales & naturales? *Quæ partes animales & naturales dicantur.*

C. Organa functionum animalium, vitalium & naturalium.

D. Quid vocas partem principem? *Quæ princeps.*

C. Quę aliarum gubernationi pręeſt

D. Quid ſubminiſtrantes? *Quæ ſubminiſtrãtes.*

C Quæ principi ſubſeruiunt & ab ipſa vt plurimum originem ducunt.

D. Quod-

D. Quodnam eſt princeps organum functionum animalium ?

Princeps organum functionũ animaliũ.

C. Cerebrum. Eſt enim animaliũ facultatum cum ſentientium, tùm motiuarum omnium origo, animalis ſpiritus ſedes, & neruorum principium.

Quotuplicia ſint organa cerebro ſubminiſtrantia.

D. Quotuplicia ſunt organa cerebro ſubminiſtrantia, ad functiones animales obeundas ?

C. Duplicia. Alia quippe facultatem animalem deferunt ad ſenſum & motum: alia operantur; cuius generis ſunt propria ſenſus cuiuſque exterioris, ac motus voluntarij organa.

Quæ ſint organa facultatẽ animalẽ deferẽtia.

D. Quænam ſunt organa facultatem ſentiendi & mouendi deferentia?

C. Nerui ſenſitiui & motiui.

Quæ ſint propria ſingulorũ ſenſuum organa.

D. Quænam ſunt propria cuiuſq; ſenſus organa?

C. Oculi viſus, aures auditus, nares odoratus, lingua guſtus, & cutis tactus, propria organa ſunt.

Quæ motus volũtarii organa.

D. Quænam ſunt propria motus voluntarij organa?

C. Muſculi.

Princeps organum functionũ vitalium.

D. Quodnam eſt princeps organum functionum vitalium?

C. Cor. Eſt enim facultatis & ſpiritus vitalis fons, natiui caloris præcipua ſedes, arteriarumq; principium.

D. Quo-

D. Quotuplicia ſunt organa cordi ſubſeruientia?

Quotuplicia ſint organa facultati vitali ſubminiſtrãtia.

C. Duplicia, reſpirationis nimirum & pulſus organa.

D. Quænam ſunt reſpirationis organa?

Quæ ſint reſpirationis organa. Deducentia.

C. Ea trium ſunt generum. Alia ſunt deducentia, alia excipientia, alia mouentia. Deducentia aërem ſunt larynx & aſpora arteria. Excipientia ſunt pulmones, hauſtum enim aërem excipiunt, pręparantq; cordi. Mouentia sũt muſculi ſexaginta quinq; thoracem diſtendentes & contrahentes. Non enim ſine motu thoracis ducitur aër, vaporque fumidus excluditur.

Excipientia.

Mouentia.

D. Quænam ſunt pulſationis organa?

Quæ pulſus organa.

C. Arteriæ.

D. Quodnam eſt princeps organum functionum naturalium?

Princeps organum functionũ naturalium.

C. Hepar. Eſt enim facultatis naturalis, venarumque omnium principium, & primum generandi ſanguinis inſtrumentum.

D. Quotuplicia ſunt organa facultati naturali ſubſeruientia?

Quotuplicia ſint organa facultati naturali ſubſeruientia.

C. Duplicia. Alia enim nutritioni, alia generationi dicata.

D. Quænam ſunt ſubminiſtrantia nutritionis organa?

Quæ nutritioni famulentur.

C. Ea trium ſunt generum. Alia quippe præparando, alia expurgando, alia diſtribuendo alimento inſeruiunt.

Organa inſeruientia alimento præparando.

D. Quænam præparando alimento inſeruiunt?

C. Os & ventriculus cibum præparant, illud manducatione, hic coctione.

Expurgando.

D. Quænam expurgando alimento inſeruiunt?

C. Ea duorum ſunt generum. Alia quippe chylo, alia ſanguini expurgando ſuam dicarunt operam. Inteſtina chylo expurgando dicata ſunt. Chyli ſiquidem excrementa per alvum expellunt. Kyſtis fellis, lien, renes & veſica, ad ſanguinis expurgationem deſtinata ſunt organa. Excipiunt enim & ſecernunt à ſanguine excrementitios humores è ſubſtantia chyloſa in hæmatoſi procreatos.

Diſtribuendo.

D. Quænam diſtribuendo alimento inſeruiunt?

C. Venæ.

Generationis organa.

D. Recenſuiſti omnia nutritionis organa, enumera nunc generationis inſtrumenta?

C. Generationis organa quædam mari & fæminæ communia ſunt, alia alterutri ſexui propria.

D. Quæ-

D. Quænam vtriq; sexui communia sunt? Communia.

C. Testes & vasa spermatica, cùm præparantia, tùm deferentia.

D. Quænam propria? Propria.

C. Penis mari, vterus fœminæ proprius.

DE HVMORIBVS.

D. Enumeratis partibus continentibus, ad contentas transeundum est. Quænam sunt partes contentæ?

C. Partes fluidæ, quæ aliarum adminiculo sustentantur; quales sunt humores & spiritus: illos generali nomine τὰ ἰσχόμενα, hos verò τὰ ἐνορμῶντα, id est impellentia vocat Hippocrates. Quæ sint contentæ partes.

D. Quotuplices in corpore continentur humores? Quotuplices humores.

C. Præter primigenium, aduentitij duplices in corpore continentur humores, alimentarij nimirum & excrementitij.

D. Quid primigenij humoris nomine hic intelligis? Quid humor primigenius

C. Substantiam oleaginosam solidioribus corporis partibus ab originis suæ primordio insitam, spiritus & calidi innati basim ac sedem. Vnde

humidum radicale dicitur.

Quid humores alimentarii.

D. Quid vocas humores alimentarios?

C. Succos partium ſolidarum nutritioni dicatos, qui ex quatuor elementorum commixtione originem ducunt.

Quid excrementitii.

D. Quid excrementitios?

C. Superfluos corporis liquores; naturæ utiles.

D. Quomodo diſtinguuntur alientarij humores?

C. In primarios & ſecundarios.

D. Quinam primarij habentur?

Quid & quot sint primarii humores

C. Qui à chylo in jecore, vi caloris natiui geniti, ſingulis corporis partibus ad nutritionem per venas diſtribuuntur.

D. Quot ſunt primarij humores?

C. Quatuor, ſanguis, bilis, melancholia & pituita, qui ſimul omnes in venis miſti ſunt. Hæc quatuor humorum miſtura, maſſa ſanguinaria vocatur, ratione ſanguinis in ea exuperantis.

Quid ſanguis generaliter & propriè dictus.

D. Quid ſanguinis nomine intelligitur?

C. Sanguinis nomen aliquando latè ſumitur pro tota maſſa ſanguinaria: ſed propriè ſignificat puriorem & beniguiorem ejus portionem.

D. Quæ-

D. Quænam eſt ſanguinis temperatura? *Sanguinis temperatura.*

C. Sanguis generaliter acceptus pro tota maſſa ſanguinaria, eſt εὔκρατος benè temperatus; quod εὐκρασία ex æquali quatuor humorum contrariorum mixtione, iuſtaque proportione & decenti harmonia exurgat: ſed per ſe conſideratus, vt purus & ſyncerus, temperamento calidus eſt & humidus, aëreæ naturæ æmulus. Nec huiuſce temperamenti ratione duntaxat, verum etiam conſiſtentiâ, colore, ſapore, & vſu, à cæteris humoribus ſecernitur.

D. Quænam eſt ſanguinis conſiſtentia, quique color, ſapor & vſus?

C. Sanguis eſt conſiſtentia adeo mediocris, vt, dum intra naturæ limites coërcetur, neque craſſior, neq; tenuior videatur, eſtque colore rubens, guſtuque dulcis. Nutrit potiſſimum muſculoſas partes, quotieſque præualet, homines carnoſos, floridos, venuſtos, blandos & hilares facit. *Conſiſtẽtia.* *Color ſapor vſus.*

D. Quibus dominatur ſanguis? *Quibus dominatur.*

C. Pueris, puberibus & adoleſcentibus, authore Gal. in 3. epid. τὰ παιδία καὶ τὰ μειράκια. καὶ οἱ ἐν τῷ μεταξὺ ἀμφοτέρων ἥβηντες, πλεῖστον ἔχουσι τὸ

τοῦ αἵματος χυμόν. Pueri & adoleſcentes & in amborum medio conſtituti puberes humoris ſanguinei plurimũ habent, quod à ſuis vitæ principijs non ita procul abſint.

Et quando.

D. Quando exuperat in corpore?

C. Τοῦ ἦρος αἷμα πλεῖστον. Vere ſanguis vberrimus, quod tum frigora remittant, & aquæ ſuperueniant, ait Hippocrates libro de nat. hum.

Quid bilis alimentaria.

D. Q id eſt bilis?

C. Bilis alimentaria eſt tenuior pars maſſæ ſanguinariæ, igneæ naturæ particeps, temperamento calida & ſicca, colore flaua aut pallida, guſtu amara: homines quibus redundat macilentos, duros, agiles, præcipites & iracundos efficiens, affines naturæ ſuæ partes nutriens: qua potiſſimum ratione ab excrementitia differt.

Eius natura, temperamentum, color, ſapor, vſus.

Quid bilis excrementitia.

D. Quænam eſt bilis excrementitia?

C. Quæ ad fellis kyſtim amandatur, vt ad excrementorum deiectionem incitet atq; exſtimulet, lentamq; inteſtinis adhærentem pituitam detergat.

Quibus bilis dominatur.

D Quibus dominatur bilis?

C. ἡ ξανθὴ χολὴ κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν πλεονάζει, Flaua bilis ætatem

floridam

floridam degentibus exuperat, authore Gal. in aph. 29. l. 3.

D. Quando exuperat bilis? Et quando.

C. Τοῦ θέρεος ἡ χολὴ πλείστη. Æstate bilis vberrima, ex Hippocrate lib. de nat. hum.

Necnon & ſicca cæli conſtitutione, quia ἡ ξηρότης τοὺς χυμοὺς ἐργάζεται χολωδεστέρους τῇ ποιότητι, ſiccitas humores efficit qualitate bilioſiores, authore Galeno in aph. 7. l. 3.

D. Quid eſt melancholia? Quid melancholia alimentaria.

D. Melancholia alimentaria eſt craſſior maſſæ ſanguinariæ pars, naturæ terreſtris, temperamento frigida & ſicca, colore nigra, guſtu acida; Homines quibus exuperat, triſtes, cogitabundos, moroſos, ſeueros, & conſtantes reddens: ſolidiores ſiccioreſque corporis partes, veluti oſſa nutriens, vnde ab excrementitia plurimum diſtat. Eius natura temperamentum, color, ſapor, vſus.

D. Quænam eſt melancholia excrementitia? Quid melancholia excrementaria.

C. Quæ ad lienem fertur, vbi à benigniori ſucco alimentum ipſi ſuppeditante ſecernitur, indeque in ventriculum effunditur, vt ciborum appetentiam excitet, & eos exquiſitè retineri donec concocti ſint, cogat.

Qua ætate dominatur.

D. Qua ætate dominatur melancholia?

C. Μέλαινα χολὴ κατὰ τὴν παρακμαστικὴν ἡλικίαν πλεονάζει, Atra bilis ætate declinante exuperat, authore Gal. in 3. Prog.

D. Quando luxuriat in corpore?

Et quando.

C. Μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη, Atra bilis autumno plurima, ex Hippocrate lib. de nat. hum.

D. Quid est pituita?

Quid pituita alimẽtaria.

C. Pituita alimentaria est liquidior massæ sanguinariæ pars, naturæ aqueæ, temperamento frigida & humida, colore alba, sapore dulcis, aut potius saporis expers: homines, in quibus luxuriat, segnes, somnolentos, crassos, pingues, candidos & molles reddens: cerebro, alijsq; frigidis & humidis partibus alimentũ ministrans. Vnde ab excrementitia plurimum discrepat.

Eius natura temperamentum, color, sapor, vsus.

Quid pituita excrementitia.

D. Quænam est pituita excrementitia?

C. Serosa superfluitas, quam renes à sanguine secernunt, & ad vesicam per vreteras transmittunt, vbi vrina dicitur.

D. Qua ætate pituita dominatur?

Qua ætate pituita dominatur.

C. Κατὰ τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν πάμπολυς ἐστὶν ὁ χυμὸς φλεγματώδης. In senili

nili ætate plurimus eſt humor pituitoſus, ob caloris natiui penuriam, auth. Gal. in aph. 31. l. 3.

D. Quando luxuriat in corpore? Et quando.

C. ὁ χειμὼν πληροῖ τὸ σῶμα φλέγματος. Hyems corpus pituita replet, ob pluuiarum copiam, noctiumque longitudinem, auth. Hippocrare de nat. hum.

Necnon & humida cæli conſtitutio, quoniam ἡ ὑγρότης τοῦ περιέχοντος τούς τε φλεγματώδεις ἀθροίζει χυμοὺς καὶ τῶν ὑδατωδῶν περιττωμάτων οὐκ ὀλίγα. Aëris ambientis humiditas pituitoſos aceruat humores, & non paucas generat aquoſas ſuperfluïtates, auth. Gal. in aph. 7. l. 3.

D. Quinam ſecundarij habentur humores? Qui & quot ſint ſecũdarii humores.

C. Qui è prioribus in quaque corporis parte originem ducunt, vbi exactiùs poſtrema elaborantur coctione, è qua duo manifeſta prodeunt excrementa, ſudor & ſordes, præter id quod per inſenſilem tranſpirationem exit.

D. Quot ſunt ſecundarij humores?

C. Quatuor enumerantur, pro varietate alterationũ quas ſubeunt, dum ad nutritionem cuiuſque partis præparantur. Primus eſt qui in exilibus 1.

venis continetur, hinc mox in vacua
2. ſpatia influxurus : Alter, qui in partis ſubſtantiam diffuſus, per eam ro-
3. ris modo ſpargitur : Tertius, qui circa villos concreſcens, illis agglutina-
4. tur : Quartus ceu concretus liquor ſolidis fibris ita adhæreſcit, vt jam ſit in ſimilaris partis ſubſtantiā conuerſus, quem cambium ideo vocant.

Sic humores varia cōmutatione tandem in corporis naturā commigrant.

D. Putáſne humores corporis naturam conſtituentes, perpetuò naturales eſſe?

Quomodo humores præter naturam euadant.

C. Nequaquam. Vt enim humores vbi ſuam κρᾶσιν καὶ μίξιν ſeruant, naturales ſunt : ſic vbi à ſua καθεστάσεως deſciſcunt, præter naturam euadunt. Vnde corpus modò ſanum, modò ægrum, vt præclarè Hippocrates libro de nat. hum. ſcriptum reliquit, his verbis : τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν διττὴν, ξανθήν τε καὶ μέλαιναν· καὶ ταῦτα ἐστὶν αὐτέῳ ἡ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει, καὶ ὑγιαίνει. Corpus hominis ſanguinem in ſe continet & pituitā, & bilem vtramque, flauam & atram, quibus natura corporis illius conſtituitur, & per quę ægrotat & valet. Valet enim horū beneficio, quando ſcilicet &

cet & quoad κρᾶσιν, sibi inuicem respondēt, debita tum quantitate, πλήθει, tum qualitate, δυνάμει, & quoad μίξιν, inter se mixti sunt, non secreti. Quomodo humores naturales, sint causæ sanitatis.

Ægrotat verò horum maleficio, quando scilicet vel quoad κρᾶσιν, respectu quantitatis, abundat unus, alter deficit, aut qualitatis facultas vnius intensior est, alterius remissior: vel quoad μίξιν, humor vnus à massa reliquorum humorum segregatur & recedit. Quando enim segregatur humor à reliqua massa, necesse est morbum oriri tum in ea parte, à qua præter naturam recessit, tum in ea parte, in quam pręter naturā incubuit. Quod si recedens humor à reliquis, extra corpus pellatur, ipsa euacuatio simplicem morbum pariet: sin autem intra corpus maneat, geminus morbus excitabitur, in patte quidem vnde excessit, ab euacuatione: in parte verò, in quam incubuit, à repletione. Quomodo humores præter naturam, sint causæ morbificæ.

D. Quomodo sanguis à naturæ modo desciscit? Quomodo sanguis à naturæ modo desciscat.

C. Cum putrescit, eius tenuior portio in flauam, crassior in atram vertitur bilem. Vnde χολωδέστερος καὶ μελαγχολικώτερος euadit. Quin & ab alijs humoribus, qui ex fellis vesicula, liene, alijs-ve partibus in ve-

nas influxerunt, vitiosus redditur.

Quomodo bilis præter naturam euadit.

D. Quomodo bilis præter naturam euadit?

C. Cum intra, vel extra venas à natura sua permutatur.

D. Quotuplex bilis præter naturam gignitur intra venas?

C. Triplex, pallida, vitellina & atra.

Quomodo fiat bilis pallida.

D. Quomodo bilis pallida fit?

C. Ex admixtione serosi humoris.

Vitellina.

D. Quomodo vitellina?

C. Ex flaua aut pallida fit, dum caloris non naturalis acrimonia vehementiùs coquitur, ac quasi torretur, sic vt inde ex tenui substantia crassiorem consequatur, & color eius intendatur, crudi lutei ouorum speciem & crassitudine & colore referens.

Atra.

D. Quomodo atra?

C. Ex bile vitellina, per summam exustionem fit bilis atra.

D. Quotuplex bilis præter naturam gignitur extra venas?

Bilis porracea. Aeruginosa. Cærulea.

C. Triplex, πρασοειδὴς, porracea, porri colorem referens, ἰώδης, æruginosa, ab æruginis similitudine dicta, & ἰσατώδης, colore cæruleo glastum referens.

D. Vbi

D. Vbi & ex qua gignuntur materia?

C. In ventriculo potiſſimum proveniunt, & ſæpenumero ab eſculentis vitioſis & mali ſucci. Conuertitur & in has quandoque vitellina in ventriculum effuſa, ex loci frigiditate alium colorem contrahens. Vbi & qua ratione fiant.

D. Quomodo melancholia præter naturam euadit?

C. Cum melancholicus humor caloris ardore quaſi in cinerem vertitur; adeo vt acris & mordax euadat, hoc diſcrimine à melancholico ſucco diſſidens, quo fœx vſta à non vſta. Hæc melancholiæ ſpecies, atra bilis, & atrabilarius humor appellatur. Quomodo melancholia præter naturam euadat.

D. Quomodo pituita præter naturam euadit?

C. Cum in venis, vel extra venas deprauatur. Quomodo pituita præter naturam euadat.

D. Quotuplex pituita præter naturam gignitur in venis?

C. Duplex, acida & ſalſa.

D. Quænam eſt acida?

C. Quæ ſummè quidem eſt cruda, & præter primam in ventriculo alterationem, eamque imperfectam, vix vllam aut minimam præterea concoctionem accepit. Pituita acida.

D. Quomodo fit ſalſa? Quomodo fiat ſalſa.

C. Salſa redditur ex dulci pituita putreſcente, vel ex ſeroſi, tenuiſque humoris admixtione.

D. Quotuplex pituita præter naturam gignitur extra venas?

C. Quadruplex, aquoſa, muccoſa, vitrea & gypſea.

Quæ pituita aquoſa.

D. Quænam eſt aquoſa?

C. Quæ adeo tenuis eſt, vt aquæ modo plerumque è naribus ſtillet, aut à cerebro in ſubditas partes effundatur.

Muccoſa.

D. Quæ muccoſa?

C. Quæ mucco ſimilis, calore corporis cogente, ex tenui craſſior reddita eſt.

Vitrea.

D. Quæ vitrea?

C. Quæ vitro fuſo ſubſtantia ac colore ſimilis, muccosâ craſſior ac frigidior.

Gypſea.

D. Quæ gypſea?

C. Quæ gypſi inſtar craſſa eſt, qualis quandoque in articulis cernitur, in quibus poſt præcedentes diſtillationes tenuioribus materiæ partibus reſolutis, tandem in extremam tophi duritiem euadit.

DE SPIRITIBUS.

D. Missis humoribus, ad spiritus pergamus. Cur ἐνορμῶντα, i. impellentia dicuntur ab Hippocrate?

Cur spiritus impellentiũ nomine designẽtur.

C. Quod eorum ministerio corporea moles animantium moueatur, nec non & sentiat, viuat & subsistat: imo eorum interventu crassa animantium corpora animæ imperio subijciantur, ac sub ditionem potestatemque suam redigantur: quin & substantia corporea, cum incorporea ijs intermedijs cohæreat: Quo fit vt corporis & animæ tanquam vinculum habeantur.

D. Quid est spiritus?

Quid & quotuplex sit spiritus.

C. Spiritus, aëria, tenuis & pellucida est substantia, caloris natiui sedes, facultatum vehiculum, primumque obeundarum functionum instrumentum.

D. Quotuplex est spiritus?

C. Duplex, vnus insitus, alter influens.

D. Quinam est insitus?

Qui insitus.

C. Qui singulis partibus similaribus, à principijs generationis insertus est. Vnde Græcis σύμφυτος dicitur. Cuius fundamentum est humidum radicale.

D. Qui-

Qui influens. D. Quinam influens?

C. Qui aliunde manat, insitumq; fouet ac conseruat, facultatem & calorem vbique deferens, ad functiones obeundas.

Quotuplex sit spiritus influens. D. Quotuplex est influens?

C. Triplex, animalis, vitalis & naturalis.

Qui animalis. D. Quinam est spiritus animalis?

C. Qui ex spiritu vitali, atque ex aëre inspirato, in cerebri ventriculis gignitur, vnde per neruos motiuos ac sensitiuos distributus, omnes corporis partes motus ac sensus compotes reddit.

Qui vitalis. D. Quinam est vitalis?

C. Qui in sinistro cordis sinu, ex spiritu naturali, & ex aëre in pulmonibus præparato gignitur, vnde per arterias singulis partibus distribuitur, ad insitum spiritum recreandum, natiuum calorem roborandum, viresque instaurandas.

Qui naturalis. D. Quinam naturalis?

C. Qui à iecore proficiscens, per venas cum sanguine, in extremas corporis partes diffunditur, generationis, nutritionis ac incrementi auctor.

DE

DE FACVLTA-TIBVS.

D. Hactenus de humani corporis partibus ſolidis & fluïdis diſſeruimus: de animæ facultatibus ac functionibus diſputatio ſupereſt. Cedo animæ definitionem?

C. Anima eſt forma corporis viventis. Ab Ariſtotele definitur entelechia corporis naturalis, organici, poteſtate vitam habentis. *Quid anima.*

D. Quidnam τὸ ἐντελὲς ἔχειν, perfectionis adeptionem, alij ἐνέργειαν, id eſt actum interpretantur. At poſterior interpretatio mihi non arridet; quia anima non eſt actus, ſed ipſius actus efficiens cauſa, quemadmodum vita ipſa eſt actus animæ, non anima.

D. Quoniam in hominis contemplatione verſamur, quid ſit anima humana aperias velim.

C. Eſt quæ vegetalem, ſenſualem & intellectualem vitam largitur. Ab Ariſtotele definitur principium vivendi, ſentiendi & intelligendi. Ab alijs cauſa prima omnium functionum noſtri corporis, ad quas obeundas multiplici facultate prędita eſt. *Quid anima humana.*

D. Quid eſt facultas? *Quid eſt facultas.*

C. Eſt

C. Est insita animæ vis, qua ad proferendas actiones ipsa vtitur. A Galeno definitur effectrix actionum causa. Ideoque facultas est appellata, quod quæ facit, facere possit. Sic facultatis nomine id intelligitur, quod agendi potestatem habet.

Cur sit appellata,

D. Cur Galenus actionum causam, ad temperamentum refert?

Cur actionum causa ad temperiem referatur.

C. Quia temperies, causa est sine qua non profert anima suas actiones. Idcircò Galenus libro de præsagitione ex pulsibus, facultatis essentia, inquit in singularum partium commodo temperamento posita est. Nam tum demũ suum quæq; munus obit strenuè, vbi est temperatissima: contra malè fungitur, si intemperata.

D. Ergo facultas non solum ab anima, sed etiam à temperamento manat, nisi putes animam ipsam temperiem esse.

Cur anima non sit temperies.

C. Ego animam, temperiem esse non puto, quia anima est substantia, temperies verò accidens: sed facultatem ab vtraque dimanare censeo: ab anima quidem, tanquâm à forma essentiali, quæ est prima & præcipua causa omnium actionũ quas quotidie obimus: à temperie verò tanquã à forma accidentali, quæ causa est adiuvans,

Vnde facultas dimanat.

adiuvans, ſine cuius miniſterio animæ actiones proferri nequeunt.

D. Quotuplex eſt facultas? Quotuplex ſit facultas.

C. Etſi animæ eſſentia ſimplex, quia vnius corporis, vnica eſt forma, facultas tamen triplex à Medicis ſtatuitur, animalis, vitalis & naturalis.

D. Natura corporis architectrix, Obiectio. in ipſo ſtatim ſtructuræ noſtrę initio, ad totius conſeruationem, ſingulis partibus facultates quaſdam indidit. Ergo tot ſunt animæ facultates, quot corporis partes.

C. Corporis partes ſuis quæque ſunt facultatibus inſignitæ, quo totũ integrum ſeruent ijs actionibus quibus carere nequit: adeò vt par ſit facultatum, & partium organicarum numerus: ſed vt partes, ſic & facultates ſingulæ, tribus ſummis animalium, vitalium & naturalium generibus continentur.

D. Quęnam eſt facultas animalis? Quæ & quotuplex ſit facultas animalis.

C. Eſt quæ ſolis animalibus obtigit. Vnde & illi nomen inditum.

D. Quotuplex eſt facultas animalis?

C. Triplex, princeps, ſentiẽs & movens, prima, ἡγεμονικὴ, altera αἰσθητικὴ, poſtrema κινητικὴ Græcis dicitur.

D. Quænam eſt princeps facultas? Quæ & quotu-

plex sit princeps facultas. C. Quæ in solo cerebro, non in alijs organis sedem habet.

D. Quotuplex est?

C. Triplex à Galeno statuitur, imaginatrix, ratiocinatrix & memoratrix. Sed prima & postrema ad interiorem sensum referuntur ab ijs, quibus solus intellectus homini proprius, Principis nomine dignus videtur.

Quæ sit imaginatrix. D. Quænam est imaginatrix?

C. Est quæ obiectas rerum imagines, à sensibus acceptas concipit & apprehendit: ex quibus permistis & confusis plerumque multa fingendo inducit atq; profert quæ sub sensum non venerant. Φανταστικὴ, Græcis dicitur.

Quæ ratiocinatrix. D. Quænam est ratiocinatrix?

C. Mens est, qua præditus homo vnus cæteris antecellit animantibus, cuius opera res incorporeas, formasque ab omni materia abstractas cognoscit, hinc vniuersales rerum notiones ex alijs alias eliciens. Græcis modò λογιστικὴ, modo διανοητικὴ, interdum νοῦς, nonnunquam γνώμη, id est intellectus appellatur.

Quæ memoratrix D. Quænam est memoratrix?

C. Est quæ formas & imagines rerum, à phantasia repræsentatas, & sub rationis iudicium reuocatas excipit,

cipit, recondit & in se velut consignat. Græcis μνημονευτικὴ, id est recordatrix dicitur.

D. Vbi principes animæ facultates locantur? Principũ facultatũ sedes.

C. Arabes imaginatricem in anterioribus cerebri ventriculis, ratiocinatricem in medio, recordatricem in posteriore collocant: Sed Græci locis disclusas esse negant, verum per omnes sinus, & per totã cerebri substantiam diffusas putant.

D. Quid de hac controuersia sentis?

C. Arabum opinio nequaquã mihi arridet, licet probabilibus videatur rationibus stabilita. Auicenna & Auerroës, principes facultates sedibus distinctas esse, ex eo demonstrare conantur, quod earum altera nonnunquam lædatur, reliquis illæsis: nec sit credibile in eadẽ subjecti parte dissimiles facultates & functiones existere. Arabum opinio improbatur.

Ego quidem fateor vnam interdũ offendi facultatem, constantibus alijs: Extat enim apud Galenum elegans historia Theophili, qui tibicines arbitrabatur esse in angulo cubiculi, & assiduè clamitans iubebat eos inde expelli, cum alioqui prudenter dissereret, in quo sola imaginatio lędebatur.

debatur. Exſtat & hiſtoria phreniti-ci, qui obſeratis intus ianuis, ſingula vaſa quę proprijs nominibus deſigna-bat, ad feneſtras deferebat, prætereū-tes ad vnum interrogans iuberentur ea proijcere; in quo ſola ratiocinatio lædebatur. Extat & apud Thucydi-den hiſtoria multorum qui ſæuiente per Gręciam peſte, ita omnium re-rum fuerant obliti, vt nec familiares, nec parentes agnoſcerent; in quibus ſola memoria lædebatur. Sed id ex varia corporis conſtitutione proue-nit. Anima quippe vna & ſimplex, pro varietate temperamenti & con-formationis inſtrumentorum, non vbique ſimiliter operatur, nec pares in omnibus vires habet. Aliós natu-râ animaduertimus imaginatione & ingenio valere, quib. infirma eſt me-moria atque ratiocinatio; alios me-moria præſtare, quibus nihil aut mi-nimum ſit rationis ac judicij; alios ſolido ac bene naturali eſſe iudicio, quorum non æquè prompta ſit ima-ginatio, aut firma memoria: adeo vt nihil mirum ſi quibuſdā delirio læ-datur imaginatio, incolumi rema-nente memoria, necnon & ratioci-natione, vel contra: quia robuſtior facultas iniurijs externis potentius
reſiſtit,

resistit, imbecillior faciliùs succumbit.

Quemadmodum igitur in vna & eadem particula diuersæ sunt facultates naturales, attractrix, retentrix, concoctrix & expultrix, quarum vna sæpè læditur, alijs illæsis; nec propterea sedibus disclusis esse dixerit vsquam Medicus; sic de principibus facultatibus cum Galeno statuendum esse sentio. Vrgent nihilominus Arabes, imaginationem in anterioribus ventriculis, memoriam in posteriore, ratiocinationem in medio sitam ex eo inferentes, quod anterior cerebri pars mollior, & ad recipiendas imagines aptior, postrema durior & ad notiones diutius retinendas conuenientior, media verò mediocris sit. At consequentiam nego: sed in anteriore cerebri parte promptiùs, in posteriore perfectius principes functiones omnes obiri concedo, quod illa mollior, hæc durior sit: quemadmodum si vniuersa cerebri substantia paulò siccior existat, aptius memorari animum; si humidior, melius imaginari; si temperatior, rectius ratiocinari iudico.

Arabum ratio altera.

Responsio.

Obijciunt insuper Arabum sectatores, vel ipso Galeni testimonio si- Obiectio.

nus

nus alijs alios esse nobiliores, quia nobiliorum facultatum sunt sedes. Sed posteriorem ventriculum cæteris præfert Galenus, non quod in eo meminerit tantum, in medio ratiocinetur, in prioribus imaginetur animus, sed quod in anterioribus imperfectiùs imaginetur, ratiocinetur, meminerit perfectius in medio, perfectissimè in vltimo, quia perficitur illic spiritus animalis.

Solutio.

Obiectio altera.

Addunt Galenum læsa imaginatione topica remedia syncipiti admovere, quod in eo phantasiæ sit sedes. Sed non vident Galenum idem præstare in omnibns penè cerebri affectibus, vt caro, apoplexia, phrenitide, melancholia, non quod diuersæ sint facultatum sedes, sed vt vis medicamenti ad interiores cerebri partes celerius permeet, ob cranij tenuitatem & suturæ coronalis raritatem.

Responsio.

D. Perdoctè profectò falsam Arabum opinionem de principum facultatum sede refutasti, pergamus ad facultates ministrantes.

Quænam est facultas sentiens?

Quæ sit facultas sentiens.

C. Est quæ ex cerebro per neruos sensum in vniuersum corpus transmittit.

D. Quid est sensus?

C. Hic

C. Hic μετωνυμικῶς pro ſenſione vſurpatur. Sed ſenſus propriè ſumptus, eſt facultas ab animali ſpiritu diffuſa, organo ſenſorio intercedente, quo ſenſibilia percipiuntur.

D. Quotuplex eſt ſenſus?

C. Duplex, interior & exterior.

D. Quinam eſt ſenſus interior?

C. Eſt qui ſingulorum ſenſuum externorum objecta diſcernit. Quid ſenſus interior.

Senſus communis appellari ſolet, quod ei ſenſus externi omnes circumjecti proximè aſſideant, in quorũ organa neruorum propagines diſperſæ ſunt, quibus anima vires ſuas effundit. Primarius ille ſeu tanquam rex atque judex ſedem ſtabilem habet in cerebri corpore, è quo, velut è ſuggeſto, rerum omnium imagines à miniſtris & nuntijs ſenſibus extrinſecus allatas, & ante ſe poſitas contemplatur, omneſque ſenſuum actiones obſeruat. Galenus ſenſum communem ſub imaginatrice comprehendit.

D. Quod ſunt ſenſus exteriores? Quot ſunt ſenſus exteriores.

C. Quinque, viſus, auditus, odoratus, guſtus & tactus.

D. Quid eſt viſus?

C. Eſt ſenſus in oculis ſitus, qui colores per medium reipſa conſpicuum excipit. Quid viſus.

D. Quid auditus?

Quid auditus. C. Est ſenſus in auribus ſitus, ſonos percipiens.

D. Quid odoratus?

Quid odoratus. C. Eſt ſenſus, qui per narium ductus odores percipit.

D. Quid guſtus?

Quid guſtus. C. Eſt ſenſus linguæ inſidens, qui rerum ſapores internoſcit.

D. Quid tactus?

Quid tactus. C. Eſt ſenſus, qui nullo proprio organo concluſus, ſed toto corpore æquabiliter, neruorum ope diffuſus, omnes qualitates tractabiles, earumque differentias animaduertit, vt ſunt calor, frigiditas, humiditas, ſiccitas, durities, mollities, aſperitas, læuitas.

Quæ ſit facultas mouens. D. Quænam eſt facultas mouens?

C. Eſt quæ voluntatis imperio, motum corpori, muſculorum adminiculo præbet.

D. Adhuc de facultate animali. Quænam eſt facultas vitalis?

Quæ ſit facultas vitalis. C. Eſt quæ vitalem in corde ſpiritum gignit, & inde per arterias quoquouerſum diffundit, ad vitæ conſeruationem, vnde & illi nomen eſt impoſitum.

D. Quid eſt vita?

Quid vita. C. Vita eſt caloris natiui in humore

more primigenio micantis permanſio: vt mors eiuſdem caloris vitalis eſt extinctio. Ab Ariſtotele vita modo definitur manſio animæ vegetantis in corpore; modò ἐνέργεια corporis animati: Ab alijs verò modò animæ cum corpore vnio; modò duratio corporis animati vſque ad terminum quo deſinit eſſe: quemadmodũ mors definitur modò ſeparatio animæ à corpore organico, modò corruptio ſubſtantialis corporis animati.

Quid mors.

D. Quot facultates vitali inſeruiunt.

C Duæ, reſpirans atque pulſans; quia vitalis ſpiritus reſpirationis & pulſus opera procreatur & diſtribuitur. Vt autem reſpiratio inſpiratione, & expiratione conſtat ſic & pulſus diaſtole & ſyſtole perficitur.

Quomodo facultas reſpirandi, & pulſifica ſint vitalis miniſtræ.

D. Nonne facultas iraſcibilis à Philoſophis in corde collocata, ad vitalem pertinet?

C. Quoniam ad vitam tuendam, non minus proſequendum bonum, quam fugiendum malum, non modo θυμοειδὴς, id eſt iraſcibilis, animoſave facultas, qua cor mouetur ad obiectum malum repellendum: verumetiam ἐπιθυμητικὴ concupiſcibilis, qui cor ad objectum bonũ amplectendum

Cur facultas iraſcibilis & cõcupiſcibilis ad vitalem ſint referendæ.

ctendum referatur, ad uitalem facultatem referri debet.

Obiectio. D. At Galenus 3. de locis affectis, & lib. de placitis Hipp. & Plat. vt cor irascibilis, sic hepar concupiscibilis facultatis sedem assignat.

Responsio. C. Galenus per concupiscibilem illic non intelligit appetentiam quæ feratur cum apprehensione in obiectum, sed appetitum naturalẽ ad alimentum, qui licet singulis partibus insitus sit, iecori tamen hæmatoseos officinæ præcipuè tribuitur.

Quæ & quotuplex sit, facultas naturalis. D. Quænam est facultas naturalis?

C. Est quæ ex iecore per venas omnibus partibus corporis alimoniam præstat.

D. Quotuplex est?

C. Triplex, altrix, auctrix & generatrix.

D. Quænam est facultas altrix?

Quo sit facultas altrix. C. Altrix quæ θρεπτικὴ Græcis dicitur, est quæ assumptum alimentum in corporis substantiam conuertit, eique assimilat. Restaurat hæc, quod assidua corporis resolutione deperit, & adusque extremum vitæ diem permanet.

Quæ facultates altricis sint ministræ. D. Quot facultates altrici subseruiunt?

C. Quatuor, attractrix, retentrix, con-

concoctrix, & expultrix.

D. Quænam eſt attractrix? Quę ſit facultas attractrix.

C. Eſt quæ conuenientem cuique particulæ ſuccum appetit & attrahit.

D. Quænam eſt retentrix? Quæ retentrix.

C. Eſt quæ attractum ſuccum eo vſque retinet, donec alteratrix eum in naturam partis quæ nutritur, mutaverit.

D. Quænam eſt concoctrix? Quæ cōcoctrix.

C. Eſt quæ id quod attractum, & aliquandiu retentum eſt, alterat, immutat, concoquit, & parti quæ alitur, apponit, agglutinat & aſſimilat. Græcis ἀλλοιωτικὴ, id eſt alteratrix dicitur.

D. Quænam eſt expultrix? Quæ expultrix

C. Eſt quæ id quod à corporis nutritione alienum, & ſuperuacaneum eſt, ſegregat & expellit.

D. Quænam eſt facultas auctrix? Quæ ſit facultas auctrix.

C. Eſt quæ corpus ad præſtitutum quoddam à natura tempus, quoquoverſum porrigit ac profert.

D. Quænam eſt facultas generatrix? Quæ generatrix.

C. Eſt quæ ſibi ſimile quid procreat. Ea autem non ſimplex, ſed ex duabus alijs componitur facultatibus.

D. Quæ illæ ſunt?

Quæ immutatrix. C. Immutatrix & formatrix.

D. Quænam est facultas immutatrix?

C. Est quæ primam substantiam, ex qua generatio fit, commutat, & in idoneam convenientemq́, ipsius quæ generatur materiam convertit. Aliàs alteratrix dicitur.

D. Quænam est formatrix?

Quæ formatrix. C. Est quæ formam toti corpori, & cuique parti congruam effingit.

D. Hactenus de facultate animali, vitali & naturali. Est ne mutuus omnium consensus?

Trium facultatũ consensus. C. Mutua conspiratione vsque eo inter se omnes connexæ sunt (inquit Fernelius) vt vnaquæque reliquarum ope consistat. Vitalis cæteras perficit, & ad agendum impellit, & ab ijsdem mutuis juvatur officijs. Naturalis enim pabulum ei suggerit, animalis autem pectus pulmonesq́; agitans, tum alimenti, tum refrigerationis eius est effectrix.

Animali porro reliquæ duæ materiam subijciunt: naturalem autem vitalis per arterias illapsa tuetur atque auget, quę ipsa animali perpetuò eget.

D. Quis ex mutuo consensu facultatum ordo statuitur.

Ordo procrea- C. Procreatione quidem prima est natura-

naturalis, deinde vitalis, postrema animalis. tionis dignitatis, necessitatis.

Nobilitate & dignitate prima & præstantissima est animalis, ab hac vitalis, tertia naturalis, In actionum autem & vitæ necessitate omniū prima vitalis, proxima naturalis, vltima animalis.

DE ACTIONIBVS.

D. Facultatem actio sequitur. Quid est actio? Quid & quotuplex sit actio.

C. Est motus à facultate procedens. Græcis ἐνέργεια dicitur. Latini functionem, quandoque & operationem appellant.

D. Quotuplex est functio?

C. Vt facultas, sic & functio triplex, animalis, vitalis & naturalis.

D. At Galenus lib. de sympt. diff. duplicem duntaxat actionem constistituit, animalem & naturalem: τῶν ἐνεργειῶν (inquit) δύο εἰσὶν αἱ πρῶται διαφοραί. αἱ μὲν γὰρ ψυχῆς. αἱ δὲ φύσεως εἰσί. καὶ καλοῦνται διὰ τοῦτο, ψυχικαὶ μὲν αἱ πρότεραι. φυσικαὶ δὲ αἱ δεύτεραι. Actionum duæ sunt primę differentię Aliæ animæ, aliæ verò naturæ, proinde priores animales, secundæ verò naturales appellantur.

 C. Respon-

C. Reſpondeo Galenum illic ſub actionibus naturalibus vitales comprehendere.

Intellectualium & ſenſibilium actionum diſcrimẽ.

D. Quo differunt actiones intellectuales à ſenſibilibus?

C. Eo potiſſimum diſcrimine ſejunguntur, quod ſenſibiles ſuum quęque organum habeant, quo eduntur, viſio oculum, auditio aurem, actio odoratus narem, guſtus linguam, tactus cutim: intellectuales verò nullius inſtrumenti corporei opera indigeant, quia corporis nequaquam participes fiunt.

D. Quaſi verò cerebrum non ſit functionum mentis organum, cuius temperies ad intellectiones, cogitationes & ratiocinationes ritè obeundas adeo requiritur, vt eâ labefactatâ delitationes obtingant.

C. Concedo cerebrum imaginationis organum eſſe, quod corporearum rerum imagines contineat, ſed non mentis, niſi quatenus abſq; ſenſibilibus imaginibus in corpore operari nequit.

Actionũ voluntariarum & naturaliũ differentia.

D. Quo diſcrepant actiones voluntariæ à naturalibus?

C. Eo diſcrepant, quod illæ à voluntate noſtra dependeant, ac muſculorum adminiculo edantur: hæ vero

extra omnem voluntatis poteſtatem, ſua ſponte, id eſt ſolo naturæ inſtinctu fibrarum ope fiant.

D. Quotuplices ſunt actiones voluntariæ? Quotuplices ſint actiones volũtariæ?

C. Duplices, aliæ ſiquidem omninò liberæ ſunt, aliæ corporis affectibus ſubditæ.

D. Quænam ſunt omninò liberæ? Quæ omnino libere ſint.

C. Quæ perpetuò abſque impedimento à nobis quoties & quando volumus, fiunt, vt locutio & progreſſio.

D. Quænam affectibus corporis ſubditæ? Quæ affectibus corporis ſubdtæ.

C. Quæ non perpetuò, ſed in tempore quodam, vrgentibus corporis affectibus fiunt, vt mictio & egeſtio.

D. Quomodo diſtinguuntur functiones vitales? Functionum vitalium diſtinctio

C. Actionum vitalium, vna princeps, ſpiritus vitalis elaboratio, duæ miniſtræ, reſpiratio & pulſus. Sub actionibus pulſatilibus continentur & cordis motus, à facultate concupiſcibili prodeuntes; ab illa quidem, lætitia, ſpes, amor; in quibus cor dilatatur, vt obiectum bonum amplectatur: ab hac verò, triſtitia, metus, odium; in quibus cor conſtringitur, premitur, angitur, obiectum malum fugiens. Functionum vitalium diſtinctio

An respiratio animalis sit, vel naturalis actio.

D. Est ne respiratio animalis, an naturalis actio?

C. Est actio quidem voluntaria, quia fit musculorum thoracem distendentium & contrahentium ministerio, sed non omninò libera, quia vrgente necessitate editur. Alij respirationem arbitrantur mixtam esse actionem, partim animalem, ratione organorum, partim naturalem, quod à cordis motu, qui naturalis est, dependeat; quodque nobis dormientibus, vt vigilantibus, obtingat; cum actiones animales per somnum cessent omnes.

An pulsus sit animalis vel naturalis motus.

D. Estne pulsus, animalis, an naturalis motus?

C Pulsus, nec à voluntate pendet, nec à natura simpliciter, sed à facultate animæ vitali, quæ naturalis est. Non à voluntate; quia hunc motum nec cohibere, nec excitare possumus pro voluntatis imperio. Non à natura simpliciter; nihil enim mouet in corpore animato, nisi anima; alioqui plures essent formæ. Anima ipsa animali natura est, quæ ad vnionem cum corpore conseruandam, mouet cor, coquit in ventriculo, & in iecore, & reliqua vitæ munia exequitur. Est ergo pulsus, naturalis cordis motus, à

naturali

naturali facultate animæ, quæ voluntaria non est, sed vitalis, profectus.

D. Quotuplices à naturali facultate proficiscuntur actiones? Quotuplices actiones naturales

C. Triplices; nutritio, auctio, generatio.

D. Quid est nutritio?

C. Est adiecti alimenti in corporis substantiam conuersio.

D. Quomodo fit nutritio? Quid nutritio.

C. Succus qui omnem corporis particulam nutriturus est, à vasis excidens, in totam eam primum dispergitur, mox apponitur, deinde agglutinatur, demum assimilatur; adeò vt nutritio sit perfecta assimilatio: vt autem assimilatio fiat, agglutinatio præcedat oportet, & agglutinationem appositio. Quomodo fiat.

D. Quęnam sunt nutritionis ministræ?

C. Attractio, retentio, concoctio & expulsio.

D. Quomodo fiunt hæ functiones? Quomodo fiant attractio retentio & expulsio.

C. Omnes, dempta concoctione, fibrarum ope perficiuntur; attractio rectarum, retentio obliquarum, expulsio transuersarum. Vt enim in musculis fibræ nutu nostro & arbi-

trio contractæ, & ad suam originem quasi reductæ motum efficiunt: ita & naturalibus instrumentis accidit, rectis fibris solius naturæ instinctu contractis alimentum attrahi, transversis autem astrictis subditam capacitatem in angustiam adduci, & quicquid in ea continetur expelli. Quia verò obliquæ fibræ intentæ, nec breuiorem nec angustiorem partem reddunt, seruata quadam naturali æquabilitate & constantia, omnia planè continent, nihilque vel attrahunt vel expellunt.

Quomodo, fiat cōcoctio.

D. Quomodo fit concoctio?

C. Innato duntaxat nobis calore.

Quotuplex sit.

D. Quotuplex est concoctio?

Quid auctio.

C. Triplex, prima in ventriculo, secunda in iecore, tertia in singulis partibus fit.

D. Quid est auctio?

C. Est solidarum corporis partiū ampliatio in longum, latum, & profundum.

Quid generatio.

D. Quid est generatio?

C. Est nouę substantiæ productio. Quapropter simplex naturę actio non est, sed ex immutatione, formationeque composita. Duabus hisce functionibus, omnis generatio absoluitur.

Quomodo fiat.

Dum enim substātia quæuis in aliam

transmu-

transſmutatur, propriæ eſſentiæ mutationem ſubit: veluti quando ex ſemine genitali & ſanguine, os, aut nervus vel alia pars generatur: ſimul verò & in conuenientem naturæ figuram effingitur. Principatum autem hæc præcipuè obtinet, quo tempore fætus in vtero geſtatur.

Quando fiat.

Quando principatum obtineat.

DECANI IVDICIVM DE CANDIDATI merito.

ERuditionis induſtriæq; tuæ ſpecimen, Candidate, Phyſiologico examine nobis exhibuiſti, ſi de cæteris Medicinæ partibus Collegis meis tecum diſputaturis ita ſolerter & acutè reſponderis, Apollinari laurea te dignum judico.

DISPVTATIO II.

DE REBVS NON NATVRALIBVS, IN quarum legitimo vſu ὑγιεινὴ conſiſtit.

DOCTOR II.

EXpoſitis rebus naturalibus, ad res non naturales tranſeundem eſt. Quænam ſunt res non naturales?

Quæ & quot ſint res non naturales

CANDIDATVS.

Quæ naturalem hominis conſtitutionem tuentur.

D. Cur ſic dicuntur?

C. Quia non ſunt de hominis natura, nec contra illius naturam.

D Quot ſunt res non naturales.

C. Sex ſunt numero; aër ambiens, cibus & potus, ſomnus & vigilia, motus & quies, excretio & retentio, ac animi pathemata, in quarum legitimo vſu ſanitatis tuendæ methodus, ὑγιεινὴ Græcis dicta, conſiſtit.

Vt ſingulæ ad corporis tutelam neceſſariæ.

D. Sunt-ne omnes ad humani corporis conſeruationem neceſſariæ?

C. Adeò

C. Adeò necessariæ sunt, vt sine singularum vsu, ne humana quidem vita diu subsistere queat. Quia enim perennis fit triplicis substantiæ nostræ ab innato calore dissipatio; spirituosa ab aëre, solida à cibo, humida à potu necessariò instauranda. Somnus item necessarius ad cibos probè concoquendos, ac exolutos spiritus resarciendos: vigilia subinde requiritur, ad functiones animales edendas. Exercitatio etiam necessaria ad nativum calorem suscitandum; Alterna requie opus est, ad membra labore fatigata leuāda. Cumque natura totum quod assumitur alimentum in nostram substantiam convertere non possit, excrementa necessario excernenda. Animi insuper Pathemata vitari nequeunt, ratione objecti boni vel mali.

D. Quibus constituitur sanitatis tuendæ methodus?

C. Conuenienti singularum rerū non naturalium qualitate, quantitate, vtendi modo & tempore. Quibus constet sanitati tuendæ methodus.

DE AERE AMBIENTE.

D. Qualis aër ad bonam valetudinem tuendam eligendus? Aëris qualitas.

C. Qui

C. Qui nec craſſus, nec denſus, nec ob ſtagnum aut flumen vicinum nebuloſus, ſed tenuis & ſerenus, nec calidior, nec frigidior, nec ſiccior, nec humidior, ſed temperatus, nec lacuum, paludum, cloacarum halitu, nec graui cadauerum expiratione infectus, nec fimo aliarumq; rerum inferiorum vel ſuperiorum putredine inquinatus, ſed purus, nec qui editis vndique montibus in valle, cauoque loco incluſus nullis perflatur ventis.

Quantitas. D. Quantum aëris ducere expedit?

C. Validi quò vberius aëre libero fruuntur, eo meliùs ſe habent. Sed imbecillis & jam recens à morbo cõvaleſcentibus ex incluſo aëre in liberum apertumque tranſitus eſt periculoſus.

Vtendi modus. D. Quomodo igitur in aëris vſu ſe gerere debent?

C. Senſim ac pedetentim liberiori aëri aſſueſcere oportet.

D. Quando tutiùs aëri libero ſe exponere poterunt?

C. Serenis diebus, cùm nec Solaribus radijs nimiopere excalfactus, nec præter modum refrigeratus, nec ventorum impetu exagitatus fuerit.

DE

DE CIBO ET POTV.

D. Qualis cibus ad ſanitatem cō- ſeruandam eligendus? Cibi qualitas.

C. Cibus εὔχυμος boni ſucci, εὔπεπτος facilis concoctionis, & qui minimum excrementi habet, perpetuo eligendus eſt. Fugiendus vero κακόχυμος malo ſucco præditus, δύσπεπτος concoctu difficilis ac excrementis abundans.

D. Quinam boni ſucci cibus?

C. Qui neque juſto calidior, neque frigidior, neque ſiccior, neque humidior, ſed εὔκρατος temperatus; neque glutinoſior, neque tenuior eſt ſed συςάσει mediocris, boni ſucci habetur, quia ſanguinem gignit temperaturæ & conſiſtentiæ laudabilis, vt qui nec craſſior, nec ſeroſior exiſtat.

D. Quantum cibi aſſumendum? Quantitas.

C. Tantum cibi ingerendum, quātum diſſipatæ corporis ſubſtantiæ reſarciendæ ſit ſatis. Quocirca qui calido innato abundant, quique plurimum exercentur, quia inſignem ſubſtantiæ ſuę jacturam faciunt, plurimo egent alimento: qui verò parum habent calidi innati, otioque fruun-

fruuntur, minimo. Quò autem moderatior, ſimpliciorque victus extiterit, eò naturę familiarior. Vtque ſobrietas ſaluberrima, ſic cibi copia, varietaſque ventriculo negotium faceſſit.

Cibandi modus.

D. Quis cibandi modus?

C. Cibus antequam tranſglutiatur accuratè dentibus maſticari debet, quò facilius in ventriculo concoqui poſſit· In cibis inſuper aſſumendis is ſeruandus ordo, vt liquidi ſolidis, leves gravibus, εὐπέπτοι δυσπέπτοις ac lubrificantes aſtringentibus præmittantur.

Et tempus.

D. Quando cibus eſt aſſumendus?

C. Aſſumēdus cibus conſuetâ horâ, priore confecto, & in alvum demiſſo, prægreſſa exercitatione, jamque illiciente appetitu, vt natura quę ſtato tempore ſuas functiones obit, illius concoctioni alacrius incumbat.

Potus qualitas.

D. Qualis potus ad bonam valetudinem confert?

C. Inter omnia potus genera, vinum primas tenet. Sed rubellum, nonnunquam album, clarum, tenue, non dulce, non acerbum, ſed maturum, lene, minus vehemens eligendum; idque per æſtatem dilutius, per

hyemem

hyemem meracius bibendum. Sed valdè calidis hominum temperamentis aqua vino est commodior. Optima verò est quæ limpidissima & levissima, omnique tum odoris, tum saporis vitio carens. Pomacium & pyracium aqua præstantius Cerevisia ex aqua, hordeo & lupulo probè confecta, ijs populis qui Aquilonares regiones incolunt, potus est non ineptus; modo sit clara, tenuis, non recens, nec vetusta nimium.

D. Quænam potionis quantitas idonea? Quantitas.

C. Quæ assumpto cibo respondet. Cum solidiora & sicciora ingeruntur alimenta, liberalior; vbi liquidiora & humidiora, parcior potus convenit. At potio vini si largior æquo sumpta fuerit, corporis & animi vires convellit, maturamque senectutem accelerat.

D. Quis bibendi modus?

C. Profusior bibendi modus in pastu improbatur, quia cibi fluctuationem in ventriculo parit. Nec parcior laudatur, quia sitim non extinguit. Si frequentius bibatur, cibi concoctio impeditur. Omnis autem potio sive vini, sive cerevisiæ frigidior, vel ex aqua puteana, vel ex nive, quæ Bibendi modus.

ad æsti

ad æſtivos vſq, ardores reſervata fuerit, vel ex ſale nitri effecta, maximè vitari debet, vt nervis omnibus nocentiſſima.

Et tempus.

D. Quando in menſa bibendum eſſe judicas?

C. Vt fames edendi neceſſitatem arguit, ſic ab eſu ſitis vrgens, tempeſtivum eſſe potum teſtatur, ad ſupplendum humiditatis defectum. Ac licet nulla ſitis adſit, vbi dimidium ſolidioris cibi jam aſſumptum fuerit, potus videtur neceſſarius, ad eum in ventriculo diluendum, & madefaciendum, quò facilius digeri & ad hepar deferri queat, propterea quod potus, vt monet Eraſiſtratus, cibi vehiculum eſt. Sed ante cibum, & ſtatim à paſtu, & à balneo, & dum ſudore perfunditur corpus, à potu temperandum eſt.

DE SOMNO ET VIGILIA

Qualis ſomnus eſſe debet.

D. Qualis ſomnus ad corporis incolumitatem eſſe debet?

C. Placidus, profundus & mediocris. Nec enim laudabilis ſomnus, qui turbulentis agitatur inſomnijs; quique adeò levis vt ſtatim ſolvatur

ac ple-

ac plerumque interrumpatur. Pejor etiam immodicus. Siquidem ne excrementa opportunè expellantur, ſed juſto longiùs in corpore detineantur efficit, perittomatôn copiam parit, frigidius & humidius cerebrum reddit, capitis grauitatem accerſit, mentis torporem, ſenſuſque hebetudinem inducit.

D. Quamdiu dormire expedit?

C. Quantiſper ſit dormiendum ex alimentorum perfecta concoctione æſtimatur. Etſi autem omnium vna & eadem ſomni quantitas eſſe nequit, quod nonnulli citiùs, alij tardiùs concoctionem perficiant: magna tamen ex parte, ſex, ſeptem vel ad ſummũ octo horarum ſpatio circumſcribitur ſomni duratio. Ad ſomni tamen quantitatem limitatiùs definiendam, temperamentum, ætas, alimentum & labor antecedens conſideranda. Longior quippe ſomnus conuenit bilioſis, quàm pituitoſis, ſenibus quàm junioribus, ijs quibus liberalior, quàm quibus frugalior heſterna fuit cœna, nec non & ijs quibus improbus corporis aut animi præceſſit labor, quàm quibus nullus. Quantiſper dormiendũ.

D. Quænã eſt conveniens in ſomno ca- Quæ ſit conve-

nien̄s in somno forma decubitus.
no capessendo decubitus forma?

C. In dextrum latus imprimis fiat decubitus, vt cibus promptiùs in ventriculi fundum descendat; dein in sinistrum, vt jecore ventriculo magis incumbente adjuvetur concoctio. Qua perfecta in latus dextrum rursus decumbendum, vt chylus faciliùs jecori distribuatur. Adde quod ab vno in alterum latus per vices decubitus fatigationem non parum levet. Supinus decubitus damnatur ab omnibus, quod gravium morborum sit occasio. Pronus ijs potissimum noxius qui oculorum defluxione laborant.

Quod aptius somni tempus.

D. Quo tempore salubrior somnus?

C. Tempus somni convenientissimum est nocturnum, duabus aut tribus à cœna horis. Quippe nox propter suam humiditatem ac tranquillitatem ad somnum est aptissima. Præterea satis temporis, quoad absoluta fiat, ciborum concoctio habet, ita vt somnum interrumpere negotiorum gratia noctu non sit necesse. Diurnus contra nocentissimus, quod cerebrum nimia humiditate oppleat, quam potiùs vigilijs exiccantibus dissipare oportet.

Quæ vigiliæ sa-

D. Quænam vigiliæ salubres?

C. Vt

C. Vt somnus mediocris confert, immodicus verò noxius; sic moderatæ vigiliæ prosunt, immoderatæ autem obsunt. Qumadmodum enim somnus immodicus cerebrum, plus æquo refrigerat & humectat: ita vigiliæ vbi modum excedunt, cerebri temperaturam labefactant, sensus debilitant, virtutem deijciunt, concoctionem impediunt, cruditatemq; pariunt; quod per vigilias nativus calor cum sanguine & spiritu ad exteriora moveatur. Vtq; diurnus somnus intempestivus, ita diurnæ vigiliæ tempestivæ. Quocirca Hippocratis præcepto τὴν ἡμέρην ἐγρηγορέναι, interdiu vigilare, καὶ τὴν νύκτα καθεύδειν, ac noctu dormire expedit; quia per somnnm nocturnum meliùs fit concoctio: interdiu autem vigilando alimenti distributio, & excrementorum expulsio commodiùs perficitur, præterquam quod facultas animalis ad suas functiones obeundas diei calore & lumine excitatur. lubres, & insalubres.

DE EXERCITATIONE.

D. Qualis exercitatio esse debet? Qualis exercitatio esse debeat.

C. Nec

C. Nec lenior, nec vehementior, nec velocior, nec tardior, ſed mediocris exercitatio eſſe debet. Pituitoſis tamen valentius ac promptius, bilioſis verò mitius ac moderatius exercitium confert. Æquale exercitium inæquali præfertur. Corporis exercitium, quod animum oblectat, longè ſalubrius.

Quantiſper exercitium ſit ſubeundum.

D. Quandiu exercitatio eſt ſubeunda?

C. Exercitandum corpus, dum ſatis incaleſcat, & intumeſcat, & color floridus appareat, ac ſudor cum calido vapore miſtus cernatur, reſpiratio ſit magna & facilis, ac quandiu motus alacriter, æquabiliter, & continuè editur. Simul ac aliquid horum immutatum fuerit, illicò deſiſtendum, ne corpus diuturniori exercitio frigidius, aridius & gracilius tandem euadat. Perpetuò autem exercitium victui respondere debet. Quo enim quis liberaliori vel frugaliori victu vtitur, eo majori vel minori eget exercitio.

Exercitationis modus.

D. Quinam eſt exercitationis modus?

C. Toties exercitatio requiritur, quoties corpus paſcitur. Motus initio lentus, dein vehementior, ac tandem

tandem lenior fieri debet.

D. Quodnam tempus exercitationi aptum?

C. Tempus exercitationi opportunum eſt, vbi perfecta fuerit cibi concoctio. Cum autem exercitatio calorem nativum ſuſcitet, ſine quo cibus perfectè concoqui nequit, ante paſtum perpetuò adeunda eſt. Adde quod multa exercitium abſumat perittomata, quæ prius expellenda ſunt, quàm cibus ingeratur. Poſt paſtum verò exercitatio valdè noxia, quod agitatio cibum è ventriculo protrudat, antequam fuerit concoctus, vnde magnus in venis cruditatum proventus ex quo plurimi oriuntur morbi. Non eſt etiam exercitatio ineunda, niſi evacuatis prius excrementis quæ vel in veſica, vel in inferiore alvo cōtinentur. Verendum namque eſt, ne quid ex ijs in habitum corporis, vi caloris qui per exercitationem accenditur, rapiatur.

Et tempus.

DE QVIETE.

D. Quando quies requiritur?

C. Vbi ex multa motione corpus eſt defatigatum.

Quies quæ ſalubris & quæ inſalubris.

In omni quippe corporis motu

D (inquit

(inquit Hippoc. aph. 48. l. 2.) cum fatigari quiſpiam cœperit, quies confeſtim laſſitudinis remedium eſt. Id quod confirmat Ovid. 4. Epiſt.

Quod caret alterna requie durabile non eſt:

Hæc reparat vires, feſſaque membra levat. Animo deniq; curis & ſtudijs feſſo ſua relaxatione ac remiſſione opus eſt, quam niſi concedas, non eſt cur diu vigorem ejus conſeruare poſſis, ut rectiſſimè idem dixerit Ovidius.

Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis. Sed vt quies eſt ſalubris, vbi mediocris; ita inſalubris, vbi immodica eſt. Corporis quippè & animi vigorem obtundit, cruditatemque parit. Vt enim per exercitium calor nativus augetur, adeoque ciborum concoctio fit expeditior, ita per otium extinguitur & ciborum concoctio impeditur.

DE EXCREMENTIS.

Quænam excremẽta ſalubria.

D. Quænam excrementa ſalubria?

C. Excrementa ſingula ſi moderatè ac tempeſtivè excernantur, ſalubria ſunt. Si verò cohibeantur, vel moram

moram in corpore diutiùs trahant, putrescunt, variaque morborum genera invehunt. Quamobrem ad tuendam valetudinem ea sunt artis præsidio maturè evacuanda.

D. At evacuatio artificiosa sanis non convenit, quia ex Hippocrate, sani dum catharticis purgantur, cito exolvuntur. aph. 2.

An retẽtorum excremẽtorũ evacuatio arte molienda.

C. Id intelligendum de valentibus, qui inculpato sunt corporis habitu, quique sibi vivunt, & ante cibum corpus & animum exercendi, & accuratam cibi benè concoquendi curam habent: sed qui legitimam victus rationem non servant, vt propter intemperantiam, vel negotia, vel eorum quæ fieri opus est ignorantiam, quantumvis sani & valentes, à morbis tuti esse nequeunt, nisi alvi per intervalla ducendę providentia, & potentioris etiam aliquando purgationis vsu, & administrata tempestivè Phlebotomia, & opportuna medicamentorum potione, quæ concoquendi, attenuandi, abstergendique vi polleant, vt libro de euchymia Galenus scriptum reliquit.

D. Quid ad evacuationis quantitatem definiendam animadvertendum?

Evacuationis quantitas

C. Virium ratio perpetuò habenda. Quælibet enim evacuatio, si modum excesserit periculosa, quia vires prosternit.

Modus. D. Quis evacuandi modus?

C. Vbi plurima est supervacanea materia, partitè & paulatim, non semel & vniversim vacuanda est, ne corpus nimioperè debilitetur. Satius est igitur Phlebotomiam sæpius administrare, quàm nimiam sanguinis copiam semel extrahere. Clementer item corpus per epicrasin repurgare cautius, quàm vehementius illi catharticum semel exhibere. Sic sudorem, vrinam & menses iteratis potius medicamentis blandioribus, quā vnico vehementiori ciere prȩstat. Sic per intervalla moderatus Veneris vsus ad secundam valetudinem tantò concupiscendus, quantò frequentior & immoderatior pertimescendus.

Et tempus. D. Quod tempus moliendæ vacuationi opportunius?

C. Ex anni temporibus ver corpori per sanguinis missionē aut purgationem vacuando aptissimum, vt testatur Hippocrates aph. 47. l. 6. quia tunc (inquit Philotheus) neq; ingens viget æstus, qui corporis dialysim faciat, neque frigus quod humorum

morum concretionem afferat, ſed potius bona temperies. Autumno item Galenus humorum ſupervacaneorum evacuationem molitur, ad morborum inde oriundorum præcautionē. Excrementa quæ ſua qualitate noxia, vt alvi fæces, vrina, ſudor, muccus & ſputum, quotidie vacuanda ſunt: ſed quæ quantitate duntaxat peccant, vt ſemen & menſes, retinenda quidem ſunt quouſque copiâ ſuâ moleſtare incipiunt.

A primo ſomno moderata Venus, ſive ad tuendam valetudinem, ſiue ad propagandam prolem vtilior; quia ſeminis coctio tunc perfecta eſt, diſſipatorumq́ue ſpirituum jactura conſequente ſomno reſarcitur. Profluentibus menſibus concubitus prohibetur, ne fœtus gignatur elephanticus. Nec pleno, nec jeiuno ventriculo coitus confert. Vernum tempus Veneri idoneum. Ætas item juvenilis Veneri accommodata. Reliquę enim ſemen aut prorſus nullum, aut infœcundū habent. Vbi menſes ſubſiſtunt, eo tempore ſunt arte provocandi, quo fluere antea conſueverant, vt ſit natura adjutrix. Nec gravidis mulieribus, nec nutricibus, nec junioribus, nec vetulis vnquam procurandi ſunt.

DE ANIMI PATHEMATIS.

D. Ex omnibus rebus non naturalibus ad prosperam valetudinem pertinentibus τὰ τῆς ψυχῆς παθήματα restant, quæ à Latinis animi perturbationes appellantur. Aperias velim quæ & quot sunt ac salubria ne, an insalubria.

Animi Pathemata quæ & quot sunt.

C. Pathemata sunt concitati & aversi à recta ratione animi motus, qui corpus alterant, propter insignes nativi caloris cum spiritu & sanguine intrò vel foras impulsiones. Quatuor sunt præcipua; duo ex objecti boni opinione orta, lætitia & cupiditas; ac totidem ex objecti mali apprehensione, tristitia & timor. Ira & verecundia adduntur; sed illa flagrans est vindictæ desiderium. itaq; ad cupiditatem, vt hæc ad timorem referri potest.

Quæ salubria & quæ insalubria.

Priora duo Pathematôn genera si moderata fuerint, salubria sunt, alioquin exitialia. Præ gaudio quippè immodico multos pusillanimes expirasse, varijs authorum monumẽtis proditum est. At reliqua omnia sunt insalubria. Præ mærore siquidem ve-

dem vehementi & repentino mortui non pauci, quod ſcilicet debilis animula ſub valido affectu oppreſſa, confertim extincta & ſuffocata ſit, eo quod vniverſus ſanguis ad principium confluxerit, delatuſque fuerit. Hac ratione Plinius P. Rutilium nunciata fratris in conſulatus petitione repulſa, ilicò expiraſſe memorię prodidit. Sic 16. die Auguſti, anno 1619. apud Turones nobilis juvenis Montelerius Meuſſiæ cohortis ſubpræfectus ob immenſum mærorem in vico colloquens repentè è vivis exceſſit. Diſſecto cadavere ſana viſcera reperta ſunt omnia, pericardium duntaxat non aqua modò, ſed & copioſo ſanguine concreto repletum animadvertimus, qui prægreſſa exercitatione vehementiori, ab ingenti mæſtitia conſtricto corde, per alterutram ejus auriculã illuc irrepſerat, ac vitæ principium ſubitò ſuffocaverat, vnde repentina mors. Per timorem etiam ſpiritus & ſanguis intrò & ad ſcatebram ſuam reducitur contrahiturque, quo fit vt partes algeant, corpuſque palleſcat, tremor incidat, vox interrumpatur, & vires denique omnes convellantur. Contra in ira concitatior eſt caloris motus

Cur exitialis mæror vehemẽs.

Recens hiſtoria nobilis Iuvenis præ mærore vehementi & repentino mortui.

Ira.

qui in extimas tandem partes cum impetu effunditur. Vnde corpus rubicundius, calentius, confidentius & ad omne facinus patrandũ promptius redditur. In verecundia vtrumq; patitur, imprimis quippe calor ad interna confugit, dein ſeſe foras diffundit. Cum igitur tanta ſit perturbationum animi vis, debent à Medico quibuſcunque artibus poſſunt arceri ac corrigi.

DISPVTATIO III.

DE REBVS PRÆTER NATVRAM, IN quarum cognitione, παθολογία versatur.

DOCTOR. III.

HActenus de rebus naturalibus & non naturalibus, supersunt res præter naturam. Quænam sunt res præter naturam? Quæ & quot sint res præter naturam.

CANDIDATVS.

Quæ naturalem corporis humani constitutionem destruunt. Affectus à nobis appellantur, à Græcis διαθέσεις, nonnumquam πάθη; vnde affectuum præter naturam doctrina παθολογία dicitur.

D. Quot sunt affectus præter naturam?

C. Tres, morbus, causa, & symptoma. Siquidem ἅπασα διάθεσις σώματος ἐξισταμένη τοῦ κατὰ φύσιν, ἤτοι νόσημά ἐστιν, ἢ αἰτία νοσήματος, ἢ σύμπτωμα, omnis corporis affectus à naturali

constitutione recedens, aut morbus est aut morbi causa, aut symptoma. Authore Gal. c. 1. l. de diff. sympt.

Quî distinguantur.

D. Quomodo inter se distinguuntur?

C. ἡ τὴν ἐνέργειαν ἐμποδίζουσα διάθεσις, ὀνομάζεται νόσος. εἴ τι ἕπεται τῇδε, σύμπτωμα τόδ' ἐργαζόμενον αὐτὴν, αἴτιον. Affectus qui actionem impedit, morbus appellatur; hunc si quid sequitur, symptoma; quod illum facit, causa, ait Gal. c. 1. l. 2. meth. med.

DE MORBIS.

D. Quid est morbus?

Quid morbus.

C. ἡ νόσος, διάθεσίς ἐστι παρὰ φύσιν, ὑφ' ἧς ἐνέργεια βλάπτεται πρώτως. Morbus est affectus præter naturam, à quo primùm actio læditur. Authore Gal. c. 1. l. de diff.

D. Contra sic disputo. Morbus omnis non est διάθεσις: Ergò malè definitur à Galeno morbus per διάθεσιν.

Obiectio.

C. Nego antecedens.

D. Probo. Vt plurimum morbus est ἕξις, habitus: Sed διάθεσις, dispositio, non est ἕξις, habitus: imò opponitur habitui ab Aristot. in Categ. quia habitus est qualitas permanens quæ à

quæ à subjecto facilè amoveri non potest: dispositio verò, qualitas quæ facillimè amoveri potest.

C. Vox διάθεσις id est affectus à Galeno sumitur, non specialiore illo significato, quo pro dispositione, id est præparatione ad habitum ab Aristotele vsurpatur, sed generaliore, quo dispositionem & habitum, comprehendit. Morbi enim quidam sunt σχετικοὶ, qui facilè adsunt & absunt, alij ἑκτικοὶ, qui difficillimè depelluntur. Solutio

D. Hoc insuper argumento morbum primò actionem non lædere demonstro: Facultas ab actione differt, tanquam causa ab effectu: Sed morbus facultatem primò lædit: Ergo actio primùm à morbo non læditur. Obiectio 2.

C. Id falsum in morbo organico, quia vsus instrumenti impediri potest, nulla facultate læsa. Obstruatur vena aut nervus, impeditur distributio, integris facultatibus. Responsio.

D. Saltem in morbo similari facultas priùs læditur, quàm functio.

C, Respondeo, Medicum æstimare omnia & dijudicare sensu. Atqui facultatem læsum esse non percipimus, nisi actione læsa.

D. Preterea non omnem morbum

actionem lædere, ſic probo: Vulnus eſt morbus: Sed partis vulneratæ functiones integræ manent, quia ſanguinem trahit, retinet, aſſimilat, denique abſciſſam carnis portionem inſtaurat: Ergo non omnis morbus actionem lædit.

Reſponſio. C. Reſpondeo hæc fieri à parte ſana, quæ proximè ſubeſt vulneri.

Quotuplex ſit morbus. D. Quotuplex eſt morbus?

C. Triplex, ſimilaris, organicus & communis.

Qui ſimilares. D. Quinam eſt morbus ſimilaris?

C. Intemperies, quæ partis ſimilaris actionem primò lædit.

Quotuplex ſit intemperies. D. Quotuplex eſt intemperies?

C. Intemperies eſt ſimplex vel compoſita. Simplex eſt calida, frigida, humida, ſicca: compoſita, calida & humida, calida & ſicca; frigida & humida, frigida & ſicca: eaque nuda, vel cum materia.

Qui & quotuplex ſit morbus organicus. D. Quinā eſt morbus organicus?

C. Structuræ ametria, quæ inſtrumenti vſum primò pervertit.

D. Quotuplex eſt?

C. Quadruplex, in conformatione, in magnitudine, in numero, & in ſitu.

Qui conformationis morbus. Quinam eſt conformationis morbus?

C. Con-

C. Conformationis morbus eſt, cum partis figura naturalis depravatur; aut meatus vel cavitas præter modum dilatatur; aut coarctatur, vel obſtruitur; aut aſperitas lævigatur vel lævitas exaſperatur.

D. Quinam magnitudinis morbus?

C. Magnitudinis morbus eſt cum pars aliqua ſupra convenientem naturæ modum increvit, aut infra ſubſtitit. Qui magnitudinis,

D. Quinam numeri morbus? Qui numeri.

C. Numeri morbus eſt, cum pars aliqua deeſt, aut ſuperabundat.

D. Quinam morbus in ſitu? Qui morbus in ſitu.

C. In ſitu morbus eſt, ſi pars à ſua ſede receſſerit, vt omenti vel inteſtini in ſcrotum prolapſus.

D. Quinã eſt morbus communis? Qui & quotuplex ſit morbus communis.

C. Solutio continui, quæ vtriuſque partis functionibus peræque incommodat.

D. Quotuplex eſt ſolutio continuitatis?

C. Quadruplex, vulnus, vlcus, fractura & luxatio; quæ in ſitu morbus etiam dici poteſt.

D. Cur tumorem præter naturam hîc prætermittis?

C. Quia tumor præter naturam ex intem- Quid tumor præ-

intemperie, mala conformatione & solutione continui compositus perhibetur morbus, qui à Græcis ἀπόστημα, à Latinis abscessus appellatur.

Quotuplex abscessus significatio

D. Quotuplex abscessus significatio?

C. Duplex, vna generalis, altera specialis.

Abscessus quippè nomen generaliter pro omni præter naturam tumore sumitur, specialiter verò pro Phlegmone ad suppurationem perducta: ac sæpe pro tumore in quo extranea quædam materia melli, vel pulti aut sevo similis, Kysti conclusa deprehēditur, vnde meliceris atheroma, vel steatoma Græcè nuncupatur.

D. Vbi nam hæ abscessus species fiunt?

C. In externis partibus corporis.

D. Illic profecto fieri consueverunt. Sed novam illarum sedem ante hunc diem in Scholis Medicorum inauditam, non ita pridem animadvertimus.

Recens historia abscissus multiplicis in cerebro reperti.

Illustrissimus Montis-pezati Marchio, vir acerrimo ingenio, subsistente jamdiu alui profluvio, cui ab ineunte adolescentia obnoxius fuerat, necnon & hæmorrhoïdibus, quæ statis temporibus diu profluxerant, ab annis

annis 8. ſuppreſſis, quadrageſimo nono ætatis anno, menſe Iunio, anno à Chriſto nato 1619. contumaci cephalæâ primum apud Turones correptus eſt, cujus conſectaria fuit παραφρεσύνη. Licet autem quam plurima remedia ex arte præſcripta ſint à celeberrimis Turonenſibus Medicis, DD. Falezeo & Totoloco: irrita nihilominus fuerant omnia. Quamobrem ad preſſigniacum ab aula Regia ductus eſt. Vbi cum D. Gallo facultatis Medicæ Pictavenſis Decano, D. Maureo Ducis Mayennenſis Medico, ac D. Forello Caſtello-realdo Poliatro, ad illum curandũ accerſitus ſum. Sed quoniam pervicacior morbus etiam valentioribus auxilijs κατὰ λόγον vſurpatis cedere haud potuit, D. laborans 13. die Auguſti lethargicus tandem obijt.

Diſſecto cadavere nobis præſentibus, ſub anteriore ventriculo dextro, cerebri portio labefactata conſpicua fuit, in qua abſceſſus variæ ac multiplices formæ repertæ ſunt, quarum Kyſtes ſtrobyli magnitudinem æquabant, vna ſteatomatis, altera atheromatis, reliquę meliceridôn ſpeciem referebant.

Raram illam obſervationem à nobis fa-

bis fa-

bis factam tibi obiter narrandam duxi. Ad generalem abscessus doctrinam revertamur.

Quotuplex tumor præter naturam.

D. Quotuplex est tumor præter naturam?

C. Quadruplex, phlegmone, erysipelas, œdema & SKirrhus.

Quid phlegmone.

D. Quid est phlegmone?

C. Est tumor præter naturã à sanguine extra venas exiliente, partem distendente, cum calore, rubore, dolore, pulsu & renixu.

Quid erysipelas.

D. Quid est erysipelas?

C. Est inflammatio valdè ardens circa cutim maximè consistens, nonnunquam & subjectæ carnis aliquid occupans, à bilioso fervidoque sanguine, qui præ tenuitate insignem non infert tumorem, sed longè latéque hûc illûc dispergitur.

Quid œdema.

D. Quid est œdema?

C. Est tumor frigidus, laxus, mollis, albicans, doloris expers, prementis digiti vestigium relinquens, ab humore pituitoso ortus.

Quid SKirrhus.

D. Quid est SKirrhus?

C. Est tumor durus & renitens, doloris expers, cum sensu aut exiguo aut prorsus nullo, ab humore melancholico genitus.

Quid vulnus.

D. Quid est vulnus?

C. Est

C. Est solutio continuitatis recens in partibus mollibus, ictu aliquo, aut morsu vel casu, extrinsecus inflicta.

D. Quid est vlcus? Quid vlcus.

C. Est solutio continuitatis in partibus mollibus ab erosione excitata.

D. Quid est fractura? Quid fractura.

C. Est soluta ossis vnitas à causa externa contundente, collidente & rumpente.

D. Quid est luxatio? Quid luxatio.

C. Est articuli è proprio sinu in alienum prolapsus, cum motus voluntarij læsione.

DE CAVSIS MORBIFICIS.

D. Quid causæ nomine hîc intelligitur? Quid & quotuplex sit causa morbifica.

C. Diathesis contra naturam, quæ morbum facit, cujus doctrina αἰτιολογία dicitur.

D. Causa morbi, vt plurimùm substantia est, vt humor quispiam, vel flatus, aliudve præter naturam, vt calculus. At diathesis est qualitas. Ergo morbi causa male definitur per diathesim.

C. Vox

C. Vox diathesis, secus à Galeno atque ab Aristotele vsurpatur, nempè pro omni eo, quod nativam corporis temperaturam & structuram destruere ac actiones lædere potest. sive substantia sit, sive qualitas.

D. Quotuplex est causa morbifica?

C. Duplex, interna & externa.

Quæ & quotuplex sit causa interna.

D. Quænam est causa interna?

C. Quæ intra corpus consistit.

D. Quotuplex est?

Quæ & quotuplex causa antecedens.

C. Duplex, antecedens & continens.

D. Quænam est causa antecedens?

C. Quæ morbum fovet, προηγουμένη Græcis dicta.

Quid & quotuplex plethora.

D. Quotuplex est?

C. Duplex, plethora & cacochymia.

D. Quid est plethora?

C. Πληθῶρα μὲν ἐστὶν ἁπάντων τῶν χυμῶν ὁμοτίμως ἀυξηθέντων, ἢ τοῦ αἵματος μόνου πλεονεξία.

Plenitudo est humorum omnium æqualiter adauctorum, sive sanguinis solius reduntantia. Ex Gal. c. 3. l. 2. de compos. medic. κατὰ τόπους.

Quæ plethora ad vires.

D. Quotuplex est plethora?

Duplex, vna πρὸς τὴν δύναμιν, ad vires, altera πρὸς ἀγγεῖα, ad vasa; à multis κατὰ τὸ ἔγχυμα vocata.

D. Quæ-

D. Quænam eſt plethora ad vires?

C. Ea eſt in qua ſanguis tametſi nec qualitate, nec copia ſymmetriam exceſſit, vires tamen quavis alia ex cauſa imbecilles premit.

D. Quænam eſt plethora ad vaſa? Quæ ad vaſa.

C. Quæ jam ſupra naturæ ſymmetriam eſt. Quæ ipſa aut levis eſt. cum venarum cavitatē ſolum replet, ac proinde mediocritatē paulùm excedit, aut tenſiva cum jam vaſorum tunicas præ copia diſtendit ac prope divellit

D. Quomodo differunt plethora ad vaſa & ad vires? Qui differant plethora ad vaſa & ad vires.

C. Cum in plethorea corpus nihilominùs ingraveſcit, & vires omnes æquales perſiſtunt, ſola eſt vaſorum plenitudo. At ſi corpus, artusq́ue ingraveſcunt, & motus pigrior evadit, ſomnus gravis, profundus & interturbatus, & laborans per inſomnia ſe graviter premi, aut onus geſtare, aut loco moveri non poſſe putat, virium eſt gravans plenitudo. Notæ plenitudinis antecedentes

D. Quænam ſunt plethoræ ſigna?

C. Antecedentia quidem ſunt cauſæ ſanguinis vbertatem procreantes, quales ſunt corporis εὐκρασία, ætas ἐπακμαστικὴ, tempus vernū, regio temperata, liberalior victus euchymus,

beneque

beneque temperatus, ac consueta sanguinis vacuatio suppressa: consequentia vero sunt accidentia, quæ copiosum in corpore sanguinem contineri, dominariq; demonstrant; qualia sunt faciei color rubicundus, venarum tumor, tensio vasorum, tensiva lassitudo spontanea, plenior corporis moles, habitusve mediocriter carnosus, animi mores hilares & jucundi, morum simplicitas & stupiditas, capitis gravitas, somnus profundus, pulsus magnus fortis & plenus, respiratio difficilior, sanguinis prompta rejectio, &c.

Conse-quentes.

D. Quid cacochymia?

Quid & quotuplex cacochymia.

C. Κακοχυμία μὲν ἐστὶ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, ἢ τοῦ φλέγματος πλεονεξία. Cacochymia est flavæ vel atræ bilis, vel pituitæ redundantia. Auth. Gal. c. 6. l. 3. meth, med. Vnde triplex cacochymia, biliosa, melancholica & pituitosa.

D. Quibus signis dignoscitur cacochymia biliosa?

Signa cacochymiæ biliosæ antecedentia

C. Dignoscitur primùm ex causis bilis copiam exaggerantibus quales sunt temperies calida & sicca, ætas constans & florida, tempus æstivum, sicca cæli constitutio, regio calida & sicca, & prægressa victus ratio calidior

Consequentia.

dior & ſiccior. Deinde ſignis flavæ bilis immoderatius in corpore exuperantis; qualia ſunt faciei color pallidus, flavus aut citrinus, vel nigellus, corporis habitus ſiccus, macer & gracilis, atque hirſutus, pilus flavus vel nigellus, venarum amplitudo, calor tactu acer & mordax, ὀξυθυμία, ſenſus acuti, veloces & expediti, ingenium acre & ſolers, ſomnus levis & inquietus, vigiliæ & perpetuæ, inſomnia belli, furoris, ignis plena, pulſus velox, frequens & durus, oris amaror, inappetentia, ſitis inexpleta, vomitio dejectioque bilioſa, alvus aſſiduè ſicca, vrina flava, flammea & pauci ſedimenti, &c.

D. Quibus ſignis dignoſcitur cacochymia melancholica? Signa cacochymiæ melancholicæ antecedentia,

C. Dignoſcitur primum ex cauſis melancholiam in corpore largiorem congerentibus; cuius generis ſunt nativa temperies frigida & ſicca, cum lienis imbecillitate, vel calida quidem à principio, ἐκ μεταπτώσεως autem frigida, ætas inclinans, tempus autumnale, victus craſſior, vitæ conditio triſtis. Deinde ex ſignis melancholiæ in corpore dominantis; qualia ſunt faciei color fuſcus, aut nigricans, corporis habitus ſiccus & maci- Conſequentia.

macilentus, aspectus fixus, horridus ac mæstus, metus & tristitia, somnus turbulentus, pulsus parvus, tardus, rarus & subdurus, &c.

Signa cacochymiæ pituitosæ antecedentia.

D. Quibus signis dignoscitur cacochymia pituitosa?

C. Dignoscitur primùm à causis pituitæ proventum facientibus; cujusmodi sunt temperamentum frigidum & humidum, ætas senilis, hybernum tempus, constitutio cæli humida, victus plenior intempestivè sumptus, largior aquæ potus, vita sedentaria, somnus longior: tum ab incidijs pituitæ dominantis in corpore conspicuis; qualia sunt faciei color albicans, plumbeus aut lividus, facies tumida, totius corporis moles ampla & obæsa, venæ & arteriæ exiles & angustæ, pilus albus, animi mores, omnesque corporis motus tardi, sensus obtusi, mens hebes, somnus profundus atq; gravis, aquarũ, pluviæ, nivis aut submersionis plena insomnia, capitis grauitas, pulsus parvus, tardus, rarus, mollis, tarda concoctio, ructus acidus, &c.

Consequentia.

Quæ causa continens.

D. Quænam est causa continens?

C. Est quæ proximè morbum facit. Græcis συνεκτικὴ, Latinis etiam conjuncta dicitur.

D. At

D. At nullam eſſe conjunctam cauſam ſic probo: συνεκτικὸν ἄιτίον ἐστὶν οὗ παρόντος πάρεστι καὶ τὸ νόσημα, καὶ ἐξαιρουμένου, λύεται. Cauſa continens eſt qua pręſente, adeſt & morbus, & qua ſublata, ſolvitur, Auth. Gal. lib. de fin. med. & libro introductorio. Obiectio I.

Sed qualibet morbi cauſa ſublata, nequaquam tollitur morbus. Ergo nulla eſt cauſa continens.

C. Nego minorem:

D. Probo minorem. Si ſublata morbi cauſa qualibet, tolleretur morbus, nullis opus eſſet remedijs ad curandum morbum: Sed præter remedia quæ cauſæ morbificæ ſummovendæ accommodata ſunt, alia requiruntur ad ſummovendum morbum; vt ad intemperiei curationem, præter κενωτικὰ, quæ imprimis ſunt præſcribenda ad evacuationem humoris intemperiem committentis; requiruntur & ἀλλοιωτικὰ, ad intemperiem corrigendam, calefacientia videlicet ad intemperiem frigidam: refrigerantia ad intemperiem calidam: Ergo ſublata morbi cauſa, non tollitur morbus.

C. Reſpondeo, morbos quibus conjuncta cauſa eſt, omnes ea ſublata ſolvi, nec vlla deinceps curatione propria Solutio

propria egere : ſed morbos quorum nulla eſt alia interior cauſa, quam plethora & cacochymia, vt febres eſſentiales, vtraq; ſublata, propria ad perficiendam curationem poſtulare remedia.

Obiectio 2. D. Sic argumentor. Si aliqua eſſet cauſa conjuncta, illa potiſſimum in phlegmone eſſet conſpicua. Nam humor inhærens, impactuſque parti inflammatæ eſſet phlegmones conjuncta cauſa : Sed humor inhærens impactuſque parti laboranti, non eſt cauſa conjuncta : Ergo nulla eſt cauſa conjuncta in morbis.

C. Nego minorem.

D. Probo minorem. Morbus & morbi cauſa differunt : Sed humor ille, ipſa eſt phlegmone : Ergo non eſt conjuncta phlegmones cauſa.

C. Nego minorem.

D. Probo minorem. Cui convenit definitio, ei convenit & definitũ: Sed humori parti inflammatæ impacto optimè quadrat phlegmones definitio : Ergo eſt phlegmone.

C. Nego minorem.

D. Probo minorem. Phlegmone eſt intemperies calida, partem cui inſidet inflammans, tumefaciens atque diſtendens, ita vt illius functionem

primò

primò & per ſe lædat: Sed humor ille, qui parti inflammatæ impactus eſt, fervet, diſtendit, gravat, adeoq; phlegmone eſt, functionemque primò & per ſe, nulloque alio interventu lædit.

C. Reſpondeo humorem parti inflammatæ impactum, ſubſtantiam eſſe; phlegmonem verò accidens, ac proinde toto genere differre, tantum abeſt vt eadem vtriuſque ſit definitio. Reſponſio.

D. Quænam eſt cauſa externa?

C. Quæ extrinſecus advenit, & vehementer corpus alterat. Græcis προκαταρκτικὴ, Latinis præincipiens, & evidens, vulgò primitiva dicitur. Eſt autem totuplex evidens morbi cauſa, quotuplex eſt res non naturalis. Aër quippe morbum facit, vbi eſt intemperatus, aut impurus. Et alimentum, ſi excedat aut deficiat, aut ſi pravum ſit, aut præpoſterè ſumptum. Item motus & quies, nec non ſomnus & vigilia, cum eſt immoderatior alteruter. Cum etiam retinentur quæ excernenda ſunt, & excernuntur quæ retinenda, morbum pariunt, quemadmodum & animi pathemata, ſi ſint immoderata. Quæ ſit cauſa externa. Et quotuplex.

DE SYMPTOMATIS.

Quid sympto-ma, generaliter sumptum

D. Quid est symptoma?

C. Symptomatis nomē latè sumptum significat πᾶν ὅπερ ἂν συμπίπτῃ τῷ ζώῳ παρὰ φύσιν, quicquid animanti prǽter naturam accidit, authore Galeno c. 2. lib. de sympt. diff.

Propriè dictum.

Sic pro omni præter naturam affectu generatim vsurpatur. Sed symptoma propriè definitur affectus contra naturam, qui morbum sequitur, vt membra corpus. Hinc est, quod idipsum nonnulli Grǽci Medici, non symptoma, sed ἐπιγέννημα hoc est succedens, appellare maluerint; quanquam σύμπτωμα quoque nomen illi pulchrè quadrat, quod ei à verbo συμπίπτω, quod simul cado denotat, est impositum, nulla alia de causa, quàm quod simul cum morbo eveni at

Cur epigenema appellatum.

Vnde symptomatum genera.

D. Quot sunt summa symptomatum genera?

C. Tria, ἐνεργειῶν βλάβαι actionum læsiones, ἐκκρινόμενα καὶ ἐπεχόμενα, τὰ κατὰ φύσιν ἐξιστάμενα, excreta & retenta à naturæ modo recedentia, καὶ αἰσθηταὶ τοῦ σώματος διαθέσεις παρὰ φύσιν, ac sensibiles corporis affectus præter natura m

D. Quo-

D. Quotuplex est actionum læsarum differentia? Quotuplex actionum læsarum differentia.

C. Læsarum actionum differentia ex integrarum numero colligenda. Vel enim animalium, vel vitalium vel naturalium actionum læsiones existunt.

D. Quot modis harum vnaquæq; læditur? Quot modis actio lædatur.

C. Omnis actio animalis, vitalis & naturalis bifariam læditur, quia aut non fit, aut malè. Et malè rursum bifariam, aut diminutè, aut depravatè. Vnde triplex actionis cuiusque noxa? Noxa functionũ animaliũ

C. Principum functionum noxæ sunt, imaginationis, ratiocinationis & memoriæ abolitio, debilitas & depravatio; inter quas ἄνοια amentia, μωρία fatuitas & παραφροσύνη delirium, insigniores habentur. Sensilium actionũ communes noxæ sunt, ἀναισθησία sensus privatio, & δυσαισθησία sentiendi difficultas, quæ omnem vitiosum sensum designat. Ἀγρυπνία & veternosus somnus, interioris sensus noxæ perhibentur. Particulares verò exterioris cujusque sensus noxæ sunt; in oculis quidem cæcitas, visus hebetudo & depravata visio. In auribus surditas, auditus gravitas, & Principũ Sensiliũ.

depravata auditio. In cæteris tametsi proprijs nominibus careant, eadem nihilominus est proportio. Tactus in sua functione præter reliquos sensus, proprium symptoma possidet, dolorem. Motricum actionum læsiones sunt ἀκινησία immobilitas, & δυσκινησία difficultas motus, qui imbecillus quidem est, vel depravatus, vtpote tremulus, aut convulsivus aut palpitans.

Motricũ.

Necnon & ἀφωνία privatio vocis, δυσφωνία vocis difficultas & κακοφωνία vox depravata.

Noxæ functionũ vitalium

D. Quænam sunt functionum vitalium noxæ?

C. Inter vitalium functionum noxas recensentur ἀσφυξία abolitio pulsus, & κακοσφυξία vitiosus pulsus. Necnon & ἄπνοια spirandi privatio, ac δύσπνοια, spirandi difficultas.

Noxæ functionũ naturaliũ.

D. Quænam sunt functionum naturalium noxæ?

C. Appetentiæ læsiones sunt ἀνορεξία, abolita appetentia, appetentia canina, & appetitus depravatus.

Concoctionis noxæ sunt ἀπεψίας cruditas βραδυπεψία tarda concoctio & δυσπεψία difficilis concoctio. Totidem & in retentione & in expulsione consistunt, sed quibus propriæ appella-

appellationes non suppetunt. Sic actionem quamlibet trifariam lædi contingit, quod vel minimè, vel remissè vel depravatè edatur.

D. Cur functionum noxas, excretorum & retentorum ametria sequitur?

C. Quia excretorum ametria fit τῆς ἀποκριτικῆς ἀμέτρως κινουμένης expultrice immodicè mota: & retentorum ametria, τῆς καθεκτικῆς ἀμέτρως ἐνεργούσης, retentrice immodicè agente.

Cur actionum læsionem exercitorum & retentorū ametria sequatur.

D. Quid est excrementorum ἀμετρία?

C. Vitium quod excrementa à naturæ modo recedentia contraxerunt?

D. Quotuplex est?

C. Triplex, in substantia, in quantitate, & in qualitate. Siquidem τὰ ἐκκρινόμενα τοῦ σώματος, ἢ κατεχόμενα παρὰ φύσιν, ἢ ταῖς οὐσίαις ὅλαις, ἢ ταῖς ποσότησιν, ἢ ταῖς ποιότησιν, ἐξιστάμενα τοῦ κατὰ φύσιν, quæ è corpore excernuntur, vel in eo præter naturam detinentur, vel tota substantia, vel quantitate vel qualitate, à naturæ modo recedunt, authore Gal. 6. de sympt. diff.

Quid & quotuplex excrementorum ametria.

D. Quid substantiæ vitium appellas?

Quid intelligitur substantiæ vitio.

C. Cum quod excernitur toto genere præter naturam est, vt calculus, vt arenula, vt lumbricus: aut cum non id quod excernitur, sed ipsa illius excretio præter naturam existit, vt sanguis è naribus, ex auribus, ex ore, è vesica vel alvo profluens.

Quid quantitatis vitio.

D. Quid quantitatis vitiū vocas?

C. Cum justus naturæ modus in excretis minimè tenetur, sed ea vel abundantius vel parciùs profluunt

Quid qualitatis vitio.

D. Quodnam est qualitatis vitium?

C. In excrementis vitium qualitatis inest, cum eorum color à naturæ modo recedit, vt si niger, lividus aut viridis existat: aut cum graveolentia ferit: aut sapor amarus, salsus, acidusve subest: aut lentor vel acrimonia, & crassicies vel tenuitas, aliave qualitas præter naturam inesse deprehenditur.

Cur retentorum nedum excretorū ametria dicatur.

D. Cur excretorum ametriæ, retētorum ametria adjunguntur?

C. Quia excrementa non minus à naturæ modo desciscunt, nec minus vitium contrahunt, vbi excernenda retinentur, quam cum retinenda excernuntur.

Quæ ad retentorū ametriam sympto-

D. Quęnam symptomata ad retentorum ametriam referuntur?

C. Mensi-

C. Mensium & hæmorrhoïdon suppressio, alvi astrictio, ἰσχουρία, δυσουρία, στραγγουρία, sudoris, aliorumque excrementorum retentio, quorum salutaris evacuatio est.

mata perti, neant-

D. Cur sensibus obvios corporis affectus præter naturam, post excrementorum ametriam collocas?

Cur sensibiles corporis affectus excremẽtorum ametriã sequentur.

C. Quia excrementitiorum ferè humorum vitio contrahuntur.

D. Quot sunt symptomata ἐν ταῖς τοῦ σώματος αἰσθηταῖς διαθέσεσι συνιστάμενα, in sensibilibus corporis affectibus consistentia?

Quotuplicia sint symptomata in sensibilibus corporis affectibus

C. Tot esse perhibentur, quot sunt sensus quibus percipi solent. Alia quippè ὁρατὰ visibilia sunt, alia ἀκουστὰ, audibilia; alia ὀσφραντὰ odorabilia; alia γευστὰ, gustabilia; alia ἁπτὰ, tangibilia, quia visu, auditu, odoratu, gustu & tactu apprehenduntur.

D. Quænam sunt ὁραταὶ διαθέσεις παρὰ φύσιν, visibiles corporis affectiones præter naturam?

Qui sint visibiles corporis affectus.

C. Fœdi colores qui efflorescũt ex subjectorum humorum idea: qualis flavus est in ictero, pallidus in leucophlegmatia, niger in elephantiasi.

Necnon figura & moles, omnesq; aspectabiles corporis qualitates mutatæ.

Qui audibiles.

D. Quæ ἀκουσταὶ, auſcultabiles?

C. Soni præter naturam, quales ſunt aurium tinnitus, pulmonum fauciumq́ue ſtertores, dentium ſtridores, ventriculi rugitus, inteſtinorum crepitus. Nec non & clangores & tremulæ voces.

Qui odorabiles.

D. Quæ ὀσφρητικαὶ, olfactiles

C. Tetri odores, quos axillæ, aures, nares, os, pedes, aut corpus vniverſum expirat.

D. Quæ γευσταὶ, guſtabiles?

Qui guſtabiles.

C. Ingrati ſapores qui palatum & linguam inficiunt, cujuſmodi ſunt oris amaror à bile flava, ſapor acidus à melancholia, & ſalſus à pituita.

D. Quæ ἁπταὶ, tactiles?

Qui tangibiles.

C. Primę qualitates, caliditas, frigiditas, humiditas, ſiccitas & quæ ab his naſcuntur, mollities, durities ſcabrities, laxitas, rugoſitas, & alia id genus vitia quæ in cute tactu percipiuntur.

DE SIGNIS.

D. Hæc tria ſunt ſumma ſymptomatum genera, vnde potiſſimum ſumuntur morborum ſigna, quorum doctrina σημειωτικὴ dicitur. Quid eſt ſignum?

C. Quic-

C. Quicquid ſenſibus noſtris obvium, aliud quippiam latens & occultum comitatur, id illius eſt ſignum. Sic ſymptoma quia conſpicuum, interioris occultiq́ue morbi è quo fluxit, expreſſum eſt ſignum: quemadmodum & cauſa evidens, vt vitioſus cibus, morbi quem procreavit index eſt. *Quid ſignum.*

D. Quot ſunt ſignorum genera?

C. Tria perhibentur ſumma ſignorum genera, ſalubria, quæ ſanam, inſalubria, quæ morboſam, & neutra, quæ neutram corporis conſtitutionem indicant. *Quotuplicia ſigna.*

D. Quotuplicia ſunt ſigna inſalubria? *Quotuplicia inſalubria.*

C. Duplicia, diagnoſtica, quæ præſentem oſtendunt morbi conſtitutionem, & prognoſtica, quæ futuram prævident. A nonnullis adduntur Anamniſtica, quæ præteritorum cõmemoratione præſentem & futurum morbi ſtatum patefaciunt. *Quæ diagnoſtica.* *Quæ prognoſtica.* *Quæ anãniſtica.*

D. Quotuplicia ſunt ſigna diagnoſtica. *Quotuplicia diagnoſtica.*

C. Triplicia, alia quippè partem affectam, alia cauſam, alia ſpeciem morbi demonſtrant, quæ ſi propria & inſeparabilia ſint, παθογνωμονικὰ dicuntur, quemadmodum communia

& separabilia accidentia συνεδρεύοντα, assidentia nuncupantur.

Quæ ad prognosim necessaria.

D. Quę ad Prognosim consequendam expendenda signa?

C. Præter Pathognomonica signa quæ morbi idæam detegunt, ἐπιγενόμενα supervenientia, quæ morbi magnitudinem indicant, ac ἐπιφαινόμενα, insuper apparentia, quæ motum & morem ostendunt accuratè consideranda.

Cur pathognomonica inter prognostica recenseantur.

D. Cur pathognomonica quę specifica morbi diagnostica signa sunt, inter prognostica recenses?

C. Quia ex morbi specie præsagia sæpè ducuntur. Quidam enim morbi in sua specie insanabiles sunt, vt carcinoma, alij verò sanabiles, vt febris tertiana, nonnulli breves, vt ephemera, alij longi, vt hectica & quartana. Adde quod pathognomonica symptomata valdè aucta, morbi magnitudinem significent, ac proinde periculum portendant, Vt si punctorius lateris dolor ad jugulum aut hypochondrium vsque extendatur, ac magna fuerit spirandi difficultas, acutissima febris, vehemensque tussis, periculosa pleuritis judicatur.

Quid epigenomena.

D. Quid vocas epigenomena?

C. Symptomata per causæ propagationem

gationem ſupervenientia, quæ morbum adauctum indicant, cujuſmodi ſunt in pleuritide phrenitis, diarrhœa, orthopnœa, faciei & oculorum rubor, maculæ per thoracem erumpentes, dorſi & ſcapularum rubor.

D. Quid vocas epiphænomena? Quid epiphænomena.

C. Quæ præter ſigna pathognomica & epigenomena velut foras exeuntia, manifeſtò ſe produnt. Talia ſunt coctionis & cruditatis ſigna, quæ criſim bonam vel malam, citiùs vel tardiùs futuram arguunt,

D. Quid eſt criſis? Quid ſit criſis.

C. Κρίσις ἐστὶν ὀξύῤῥοπος ἐν νόσῳ μεταβολὴ πρὸς ὑγείαν ἢ θάνατον. Criſis eſt repentina in morbo mutatio ad ſalutem vel ad mortem, authore Galeno, c. 1. l. 1. de diebus decretorijs, cap. 7. l. 3. de criſibus. & com. in aph. 13. & 23. ſect. 2. Quo fit vt criſis bona ſit vel mala, ac vtraque perfecta vel imperfecta.

D. Quid criſis dictio denotat?

C. Criſis nomen à Græco verbo κρίνω deductum eſt, quod judico, cerno, ſecerno, excerno & ſolvo, ſignificat. Vnde κρίσις idem ſonat quod judicium? ſæpè pro naturæ cum morbo certamine ſumitur; quandoque pro noxiorum humorum ſecretione Quid criſis dictio denotat.

& excretione vſurpatur, ac nonnunquam pro morbi ſolutione quovis modo facta. Sic ab Hippocrate lib. de præceptionibus κρίσις definitur ἀπόλυσις νόσου ſolutio morbi.

Quæ criſis perfectè bona.

D. Quæ criſis perfectè bona?

C. Quæ pepaſmi ſignis die indice apparentibus præmonſtrata, ſine periculoſis ſymptomatis die critico perficitur, cum manifeſta excretione, pro morbi ſpecie & ægrotantis natura.

Quæ imperfectè bona.

D. Quæ imperfecté bona?

C. Quæ non omninò morbum tollit, ſed facit vt alacrius æger morbum ferat.

Quæ perfectè mala.

D. Quæ criſis perfectè mala?

C. Quæ mortem accelerat.

Quæ imperfectè mala.

D. Quæ imperfectè mala?

C. Quæ ægrum in deteriorem ſtatum præcipitat.

Criticorũ ſignorum diviſio.

D. Quomodo ſigna critica dividuntur?

C. Signorum criticorum alia criſim præcedunt, alia comitantur, alia conſequuntur.

Quotuplicia ſint antecedentia criſis ſigna.

D. Quotuplicia ſunt antecedentia criſis ſigna?

C. Quæ criſim præcedunt ſigna duorum ſunt generum, quædam tempus & diem criſis indicant, alia ſpeciem cri-

ciem crisis futuræ prænunciant.

D. Quænam sunt signa tempus & diem crisis indicantia? Signa tēpus & diem crisis indicantia.

C. Coctionis & cruditatis signa, quæ in excrementis apparent vniversalibus, vrina & dejectione. Siquidem an celerior vel tardior sperari debeat crisis, imò quo die judicandus sit morbus certò demonstrant, Nam si quarto die vrina appareat cocta, vtpote si hypostasim habeat albam, lævem & æqualem, crisim septimo die futuram ostendit; quia τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος, septenorum quartus est index, ex Hippocratis dogmate.

D. Quid preterea indicant coctionis & cruditatis signa?

C. Vt cruditatis signa non modò diuturnitatem, sed mortem aliquandò portendunt, sic coctionis signa non tantùm morbi brevitatem, sed etiam securitatem pollicentur.

D. Est-ne id perpetuum?

C. Maximè, modò coctio continua sit & constans. Optima quippe est vrina (inquit Hippocrates Prognosi 26. sect. 2.) cum sedimentum fuerit album, læve & æquale per totum tempus, donec judicatus fuerit morbus. Quod si intermiserit & aliquando quidē pura i. e. cruda me- Quid ad perfectam concoctionem requiratur.

jatur, nonnumquam ſubſideat quid album ac læve, diuturnior fit morbus, & minus ſecurus. Authoritas ratione confirmatur. Continuitas coctionis naturæ validam vim, & caloris coquentis imperium denotat: at ſi interrupta ſit coctio, vt manè coctionis ſigna appareant, veſperi delitescant, nunc crudæ, nunc coctæ funduntur vrinæ, nulla ex ea coctione criſis ſecuritas ſperari poteſt, quia pari contentione certant natura & morbus. Vnde manet victoria anceps, inchoat coctionem natura, ſed debilior perficere nequit, aut fortaſſe humoris efferi tanta eſt malignitas, vt coctionem admittere non poſſit. Hinc δυσκρισία.

Quid præter coctionẽ tempus criſis indicet.

D. Nonne ſunt & alia tempus & diem criſeως indicantia ſigna?

C. Præter coctionis & cruditatis notas, obſervandus morbi motus, ad criſis tempus, diemq; præſagiendum.

Qui enim morbi celeriter & vehementer moventur, ij celeriter judicantur. Extremè peracuti primo quaternio, peracuti primo ſeptenario, acuti ſimpliciter decimo quarto die, acuti ἐκ μεταπτώσεως ex decidentia, ad quadrageſimum vſque diem prorogari poſſunt.

Motus

Motus insuper morbi indicat pari ne, an impari die crisis contingere debeat, Nam cum in vigore tantum & exacerbatione morbi fiant crises, nunquam in principio, nec in declinatione, si paribus diebus exacerbetur morbus, pari die speranda erit crisis, si imparibus, impari, ex Hipp. sect. 3. l. 3. Epid.

D. Quænam instantis crisis signa sunt? Signa quæ iam instantem crisim indicant.

C. Crisim proximè solent præcedere ingens capitis dolor, jactatio, anxietas, sitis inexhausta, pulsus inæqualitas, spiranda difficultas, & alia id genus, quæ τῆς δυσφορίας nomine designavit Hippocrates, aph. 13. sect. 2. Ὁκόσοισιν ἡ κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. Quibus crisis fit, ijs nox gravis ante accessionem. Signa quæ crisis spectẽ prænuntiant.

D. A signis quæ tempus, ad ea quę speciem crisis prænuntiant transeundum. Declara imprimis quotuplex sit crisis?

C. Duplex omninò crisis species, excretio & abscessus. Omnis quippe humoris ab vna parte in aliã translatio, fit κατ' ἔκκρισιν per efluxum, aut κατ' ἀπόθεσιν, per decubitum.

D. Quæ-

D. Quænam ſunt excretionis differentiæ?

C. Hæmorrhagia, ſudor, diarrhœa, vomitus, & ἀσιρρoία, vrinæ profluvium.

D. Quotuplicia ſunt criſis per excretionē, vel abſceſſum futuræ ſigna?

C. Duplicia. Nonnulla quippè vniverſalia ſunt, alia cujuſque ſpeciei propria.

D. Vnde vniverſalia petuntur?

C. Ex morbi motu, parte affecta & ægrotantis ætate.

D. Qualia ex morbi motu critica præſagia?

Vt vniverſalia petantur ex morbi motu.

C. Acuti morbi per excretionem, diuturni per abſceſſum ferè judicantur; quia acutorum natura in celeri & vehementi motu conſiſtit, vt diuturnorum in tardo.

D. At diuturni morbi ſæpè excretione judicantur. Sic 3. Epid. Nicodemus 24. die per vrinas, Anaxion 34. per ſudores, ac Cleonactides 80. perfectè judicatus eſt.

C. Reſpondeo chronicos morbos, per excretionem nonnumquam ſolvi, ratione acutarum exacerbationum quæ ſuperveniunt.

Ex affecta parte.

D. Qualia ex affecta parte critica præſagia?

C. Si

C. Si hepatis convexa inflammatione obsideantur, exspectanda erit crisis, aut per hæmorrhagiam è nare dextra κατ' ἴξιν, aut per sudorem; aut vrinæ profluvium: sin cava afficiantur, alvi fluxu aut vomitu potiùs solvetur morbus. Capitis inflammationes prorupto è naribus sanguine sæpè judicantur. Eò enim desinunt extrema vasorum. Mesenterij verò & ventriculi phlegmonas vomitus & alvi fluxus supervenientes sanant.

D. Qualia ex ægrotantis ætate critica præsagia? Ex ægrotantis ætate.

C. Iuvenibus febre ardente correptis hæmorrhagiæ vt plurimum contingunt, senibus verò alvi profluvia, teste Hippocrate lib. 1. Epid. Rationem adfert Galenus, quia juvenum humores biliosi sunt, tenuissimi & acerrimi, proptereaque ἀνάῤῥοποι, senum verò pituitosi, ac κατάῤῥοποι.

D. Hæc sunt vniversalia crisis futuræ signa, nunc ad ea quæ cujusque speciei propria sint, veniamus. Recense imprimis hæmorrhagiæ criticę jamjam futuræ signa? Signa futuræ hæmorrhagię.

C. Si acutè febricitanti rubore suffundatur facies, ingens capitis collique dolor adsit, temporum arteriæ vehementius pulsent, hebescat visus,

ac mar-

ac marmariges ante oculos obverſentur, hypochondrium diſtendatur cum ſpirandi difficultate, profluvium ſanguinis è naribus expectare oportet.

D. Cujuſque ſigni rationem expone?

Singulorum ſignorum cauſæ.

C. Dum in procinctu eſt hæmorrhagia, rubet facies, quia transfertur ſanguis ab inferioribus partibus ad ſuperiores, qui mox per nares exitum ſibi parat. Dolent caput & collum, ob eandem humoris morbifici tranſlationem, qui membranoſas partes exquiſitiſſimi ſenſus divellens diſtendenſque doloris ſenſum parit. Pulſant arteriæ extraordinario motu, propter earum compreſſionem, quæ à particulari venarum repletione fit. Caligant oculi, quia copioſus & craſſus ad ſuperiora elatus ſpiritus, meatus obſtruit, adeò vt ſpiritui animali prohibeatur aditus. Minutula quædam corpuſcula maculis marmorum ſimilia in aëre apparent, licet intra corneam ſint & cryſtalloidem, ex humoris ſurſum tranſlati vaporibus. Diſtenditur hypochondrium id eſt intumeſcit hepar, ob ſanguinis motum qui in ſuo fonte, & venarum radicibus moveri incipit

Diffici-

Difficilis redditur ſpiratio, quia dum ad ſuperiores partes viam affectat ſanguis, diaphragma princeps liberæ reſpirationis organum, premit.

D. Suntne & alia inſtantis hęmorrhagiæ ſigna? Alia hæmorrhagiæ ſigna

C. Præter ea quæ recenſentur ab Hippocrate, addit Galenus auriū tinnitum, narium titillationem, ac mendacia rubrarum rerū viſa, imaginationi obverſantia. Sic libro de prænotione, juveni cuidam acutè febricitanti ſubitò è lecto exilienti prędixit erupturum è naribus ſanguinē quod rogatus qua de cauſa exiliret, cùm nihil adeſſet metuendum, reſponderit rubrum ſerpentem ex tegula irrepentem ſe vidiſſe, ideoq; aufugiſſe, ne aberrans ſuper ipſum delaberetur.

D. Quænam ſudoris critici præſagia?

Sudoris critici ſigna.

C. Sudoris critici jamjam futuri ſigna duo ſunt apud Hippocratem, vrinæ ſuppreſſio & rigor.

D. Cur vrinæ ſuppreſſio ſudoris eſt prænuntia? Signorū cauſæ.

C. Quia vrinæ & ſudoris eadem materia, ſerum nempè eorum qui in venis continentur humorū. Vnde facta ſeroſi humoris in universū corporis habitū tranſlatione, ſupprimitur vrina.

D. Quæ

D. Quæ rigoris causa?

C. Seri acrimonia panniculũ nervosum (vulgus carnosum vocat impropriè) exquisitissimi sensus vellicans.

Alia sudoris signa.

D. Suntne & alia sudoris futuri signa?

C. Recentiores addunt pulsum mollem, fluctuantem, & vndosum, præsentionem calidi vaporis è corpore exhalantis, ac insomnium calentis balnei.

Signa diarrhææ instantis.

D. Quænam sunt diarrhææ instantis signa?

C. Ructus, rugitus, crepitus & inflatio ventris, alvinam dejectionem portendunt, authore Hippocrate. Hęc quippè noxiũm humorem à toto corpore in mesenterij venas, & ab his in intestina translatum arguunt. Vrina insuper tenuis & alba apparet, translata ad alvum copiosissima bile. Quãdoque etiam supprimitur.

Signa imminẽtis vomitus.

D. Quænam sunt imminentis vomitus signa?

C. Hæc sunt ab Hippocrate prodita, ἄση, jactatio cum nausea, καρδιογμὸς, morsus stomachi, à pravo humore in ventriculo stabulente, πταλισμὸς, sputatio frequens, exudante à ventriculo in os humore, ac

τὸ ὀρ-

τὸ ὀρφνῶδες, tenebricoſa viſio, ob fumidum vaporem ab impuro ventriculo exhalantem.

Alij addunt linguæ amarorem ac labri inferioris palpitationem.

D. Quænam ſunt perirrhiæ futuræ ſigna? Signa perirrhiæ.

C. Nulla tradidit Hippocrates, ſed ex aliarum excretionum privatione colligenda eſſe monet Galenus. Si enim hæmorrhagiæ, ſudoris, alvinæ dejectionis, ac vomitus nulla ſigna eluceant, præceſſerint autē & coctionis & perturbationis criticæ ſigna, rationi conſentaneum eſt per vrinæ profluvium, morbum judicatum iri, maximè verò ſi gravitas in hypochondrio & ardor in extremo pudendi perſentiantur, ac toto morbi decurſu copioſas & craſſas æger minxerit vrinas.

D. Excretionis cujuſq; ſigna enarraſti, nunc quibus notis abſceſſus futurus indicari poſſit aperi? Signa criſis per abſceſsū futuræ.

C. In longis morbis ob humores craſſos, quos per excretionem foras trudere natura nequit, expectandus abſceſſus, hyemali potiſſimum tempore; Item ſi excretio inchoata quidem fuerit, ſed non omninò perfecta; ac ſi vrinæ tenues & crudæ toto morbi

morbi decursu cum salutaribus signis apparuerint.

D. Hactenus & quando & quæ sit futura crisis aperuisti, factæ deinceps criseos & bonæ & malæ notas persequere?

C. An facta crisis bona vel mala sit, ex signis & comitantibus & consequentibus dignoscimus.

Signa crisim comitantia.

D. Quid vocas signa comitantia?

C. Quæ vna cum ipsa crisi apparent, adeò vt excretio aut abscessus contingens, sit ne boni vel mali ominis quasi digito indicent.

Signa laudabilis excretionis.

D. Quænam bonæ excretionis cōditiones?

C. In salutari excretione, quatuor requiruntur, qualitas conveniens, quantitas sufficiens, tempus opportunum, & excernendi modus naturæ familiaris.

D. Quænam qualitas requiritur?

C. Qualitas laudabilis erit, si & peccans & coctus humor excernatur. Succi verò mimimè noxij evacuatio noxia. Humoris etiam crudi excretio prava.

D. Quæ quantitas?

C. Moderata esse debet. Vt enim immodica excretio periculosa, quia πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, omne nimium

nimium est naturę inimicū, ex Hippocrate: sic τῶν κρισίμων οὐδὲν σμικρὸν ἥκει προσήκει, eorum quæ critica sunt nihil convenit esse paucum, ex Galeno, quia quod paucum excernitur, copiosiores vel malignos humores à natura regi non posse, aut summam naturæ fatiscentis exolutionem denuntiat. Quocirca damnantur ab Hippocrate sudatiunculæ, substilla sanguinis & exigui vomitus. Totus quippè humor noxius, non ejus portiuncula vacuari debet; quia quæ relinquuntur in morbis à crisi recidivas facere consueverunt, vt docet Hippocrates.

D. Quod tempus?

C. Dies criticus. Quæcunq; enim excernuntur diebus non criticis suspecta sunt.

D. Qui excernendi modus?

C. Excretio fieri confertim debet, non sensim, & διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων, per loca conferentia, non per nobiliores partes, nec ἀνάπαλιν, è diverso, sed, κατ' ἴξιν, καὶ κατ' εὐθυωρίαν, secundum rectitudinem, è directo & per patentes ductus.

Hinc liene affecto, sanguinem è dextra nare fluere, hepate verò è sinistra, malum. Arguit enim excretio

quæ fit

què fit è directo, validam naturę contentionem, vt quæ è diverso fit, humoris malignitatem, obscessæ partis imbecillitatem, meatuumque obstructionem.

Signa legitimi abscessus.

D. Quænam legitimi abscessus conditiones?

C. In legitimo abscessu tria spectanda monet Hippoc. lib. 6. Epid. ὅπη καὶ ὅθεν καὶ διότι, quò, vnde & propter quid. Quò, partem denotat in quam decumbit, quæ debet esse inferior, ignobilior, remota ab affecta parte, totius materiæ morbificæ capax, alioqui periculum refluxus. Vnde, significat à qua parte oriatur, dextra ne, an sinistra, quia decubitus κατ' ἴξιν, secundum rectitudinem fieri debet. Propter quid, causam designat ob quam oboritur abscessus, id est num fiat cocto à natura morbo, aut eadem irritata. Nam si crudo morbo superveniat, pravus erit.

Signa crisim consequentia.

D. Supersunt consequentia signa, ex quibus securam aut infidam crisim percipimus. Vnde sumuntur?

C. Ex qualitate corporis, actionibus & excrementis.

D. Quid in qualitate spectandum?

C. Qualitas corporis cernitur in colore & mole. Si benè colorara sit facies,

facies, ſalutaris fuit excretio; ſin color lividus, citrinus, niger, ſymptomatica. Si repente detumeſcat facies quæ priùs intumuerat, perfecta eſt criſis; ſi turgidula remaneat, periculum eſt relapſus.

D. Quid in actionibus? Ex actionibus.

C. An actiones naturales, vitales & animales, benè vel malè edantur. Si benè ingerat, digerat, egerat, fida eſt criſis. Sin nauſea, cibi faſtidium, ructus acidi aut nidorulenti, ſitis, hypochondriorum tenſio remanſerint, metuendus eſt relapſus.

Si æqualis & remiſſior ſit pulſus, reſpiratio facilis, calorque temperatus, tuta eſt criſis: ſi verò frequens ſit pulſus, calorque tactum feriat, remanſit ἐμπύρευμα, quod ſupereſſe cujuſdam viſceris intemperiem arguit, à qua nova humoris generatio fieri poteſt, vnde relapſus periculum ſubeſt.

Si mens tranquilla, ſenſus integerrimi, ſomnus placidus, nec turbulentus, ac belle decumbat in alterutrum latus, bona fuit criſis; ſin minus, mala.

D. Quid in excrementis? Ex excrementis.

C. Si dejectiones ſint coloratæ & figuratæ, ac vrinæ ſanorum ſimiles,

ſalutarem criſim teſtantur: Si tenues appareant aut rubræ, relapſum minantur.

D. Antecedentia, comitantia & conſequentia criſis ſigna patefeciſti, nunc dierum criticorum differentias ex te audire cupio.

Dierum criticorũ differentia,

C. Dierum criticorum tres ſtatuũtur differentiæ, alij ſunt verè critici, principes dicuntur, alij indices, alij intercalares, qui inter principes & indices intercidunt.

Dies critici principes, qui & quot ſint.

D. Quinam ſunt dies verè critici?

C. Qui perfectè, fidè, manifeſtè & ſine periculo judicant.

D. Quot ſunt dies critici principes?

C. Tres, ſeptimus, decimus quartus & vigeſimus.

Septimus peracutorum morborum terminus eſt: decimus quartus acutorum ſimpliciter: vigeſimus verò acutorum qui tardi fuerunt ab initio, aut quorum continuatum non fuit acumen.

Quæ dierum criticorum cauſa ſit.

D. Quænam eſt dierum criticorum cauſa?

C. Dierum criticorum cauſa duplex, vna materialis, efficiens altera.

Materialis.

Materialis, humor eſt noxius, qualitate, aut quantitate peccans. Effi-

ciens

ciens verò duplex, vna vniverſalis & remotiſſima, cœlum; cujus vires ferè omnes Luna inferior excipit, eaſque nobis communicat: altera particularis & proxima, nempè natura, quæ licet ἀπαίδευτος καὶ οὐ μαθοῦσα, conſilij & rationis ſit expers, motus tamẽ edit certos & conſtanti ordine definitos. Itaque ad perficiendas criſes ſeptimum, decimum quartum ac vigeſimum diem elegit.

Efficiens.

Vniverſalis.

Particularis.

D. Sed cur vigeſimus dies eſt potius criticus, quam vigeſimus primus, cum ſeptenarij omnes perfectè ſint critici?

Cur vigeſimus dies ſit potius criticus quàm vigeſimus primus.

C. Reſpondeo vigeſimum diem finem eſſe tertiæ ſeptimanæ, quia ex tribus ſeptimanis ſola prima integra numeranda eſt, ſecunda cum tertia copulatur, adeò vt quartus decimus dies finis ſit ſecundæ & principium tertiæ.

D. Cur priore ſeptenario poſterior vterque copulatus vno die brevior?

D. Id duabus ex cauſis accidit; vna quod naturalis motus, cujus generis eſt criticus, in principio tardior, in fine celerior exiſtat: altera quod materia morbifica ſuperiori ſeptenario attenuata & mitificata conſequenti-

 bus lon-

bus longè facilius ac citius à natura extrudatur.

D. Nonne vigesimus primus aliquando criticus?

Cur vigesimus primus aliquãdo criticus.

C. Maximè. Cum enim crassior ac contumacior morbi materia tardiùs à natura devincitur, ad vigesimũ primum diem prorogatur crisis. Tum singuli septenarij sunt æquales. Vnde Hippocrat. primo Epid. circuituum, inquit, qui judicantur diebus imparibus primus est tertius, quintus, septimus, nonus, vndecimus, decimus quartus, decimus septimus, vigesimus primus. Et aphor. 36. sect. 4. Sudores febricitantibus boni, qui manare cæperint die tertio, quinto septimo, nono, vndecimo, decimo quarto, decimo septimo, vigesimo primo. Quocirca licet vigesimo principatum decernendi tribuamus, non tamen vigesimum primum à decretorijs diebus omninò excludimus.

Dies indices qui & quot sint.

D. Quinam sunt dies indices?

C. Qui crisim septenario die futuram indicant.

D. Quot enumerantur?

C. Tres, quartus, vndecimus ac decimus septimus, quibus judicandi jus non denegatur; decernunt enim aliquando, sed imperfectiùs, propterea

rea ἐπίδηλοι indices potius dicuntur, quàm judices. θεωρηταὶ, contemplabiles vocantur etiam ab Hippocrate, quod eorum obſervatio ad criſeωm præſentionem Medico ſit neceſſaria. Quartus quippè ſeptimi eſt index, vndecimus quarti decimi, ac decimus ſeptimus vigeſimi.

D. Eſt-ne id perpetuum?

C. Maximè, ſi nihil externum aut internum occurrat, quod ordinarium naturæ motum interturbet, vt ſi neque Medicus quid peccaverit, neque æger, neque miniſtrorum quiſpiam, neque error vllus extrinſecus ſpontè ſupervenerit, quod deſignavit Hippocrates in Coacis pręnotionibus, inquies, τῶν λοιπῶν κατὰ λόγον ἐχόντων, ſi cætera convenienter ſint conſtituta. Fieri enim poteſt ob externam, aut internam aliquam cauſam, vt quartus ſeptimum ſemper non indicet, nec vndecimus quartum decimum, nec decimus ſeptimus vigeſimum.

D. Quinam ſunt dies intercidentes? Dies intercalares, qui & quos ſint.

C. Qui naturam proritant, & ante tempus excernere cogunt, quales in prima ſeptimana tertius & quintus, in ſecunda nonus & decimus tertius, in tertia decimus nonus. Hi ea præ-

rogativa decernunt, quia impares sunt, ut acuti morbi cùm imparibus exacerbentur diebus imparibus judicari solent. Sed quę diebus intercalaribus contingunt crises, ferè omnes imperfectæ sunt atq; periculosæ; quia maligna humoris morbifici qualitate irritatur adeò natura, vt cruda & cocta simul excernat, & cum noxijs laudabiles etiam humores expellat.

Cur reliqui dies, vacui appellentur

D. Quomodo reliqui dies appellantur?

C. Interjecti dies, vt sextus, octavus, decimus, duodecimus, sextus decimus, octauus decimus, vacui appellantur. quod nec judicent, nec indicent, nec provocent. Licet enim excretiones illis diebus nonumquam contingant, omnes tamen à morbi malignitate fiunt, non à natura aut vincente, aut irritata, ac proindè symptomaticæ sunt, non criticæ.

Sextus dies omnium est pessimus, crudelis, infidus, septimo omninò contrarius. Quocirca hic Regi clementissimo assimilatur, quia multos ab interitu vindicat, ille verò Tyrannus à Galeno nuncupatur, quia ęgros ferè omnes ad exitium pręcipitat, aut saltem in magnum vitæ discrimen adducit.

Vacui

Vacui dies à Doctis quibusdam Medicinales dicuntur, quod illis cathartica tutò exhibere possit Medicus; cum diebus criticis non audeat, ne actionem naturæ perturbet.

Cur dies vacui Medicinales dicti.

DISPVTATIO IV.

DE CVRANDI METHODO.

Quæ θεραπευτικὴ Græcis dicitur.

DOCTOR. IV.

ADhuc Pathologia, ſub qua αἰτιολογικὴ & σημειωτικὴ comprӕhenſæ, ad patefaciendos præter naturam affectus; eorum curandorum ratio ſupereſt, θεραπευτικὴ Græcis dicta, quibus hæc conſtituatur aperi?

CANDIDATVS.

Quibus conſtituatur curandi methodus.

Ad curandi methodum conſtituendam duo requiruntur, indicationum ordo, & remediorum vſurpatio.

DE INDICATIONIBVS.

D. Quid eſt indicatio?

C. Recta ratio eſt, quid ad ſanitatem inſtaurandam ſit agendum dictans

ctans ἔνδειξις, nonnunquam σκόπος Græcis dicitur.

D. Quotuplices ſunt indicationes? — Quotuplices indicationes.

C. Duæ ſunt ſummæ indicationes, prima à viribus, altera ab effectibus contra naturam: ſub quibus coindicationes & contraindicationes continentur.

D. Cur indicatio à viribus prima perhibetur? — Indicatio à viribus

C. Quia vires ante omnia conſervandæ ſunt hominibus, vt docet Galenus l. 9. Meth. med. quod ipſarum conſervandarum gratia curatio inſtituatur.

D. Quid indicant vires?

C. Vires ſui cuſtodiam ſemper indicant, eodem authore.

D. Quid indicant affectus præter naturam?

C. Omnis præter naturã affectus, ſui amotionem indicat, vt teſtatur Galenus l. 9. Meth. med.

D. Quotuplex eſt indicatio ab affectibus præter naturam? — Ab affectibus præter naturam.

C. Triplex, prima à cauſa morbi ſumpta, ſecunda à morbo, poſtrema à ſyptomatis.

D. Cur in morbi curatione indicatio à cauſa præmittitur? — A cauſa morbifica.

C. Quia in omnibus omninò morbis, in quibus effectrix causa adhuc manet, ab hac inchoanda curatio est; authore Gal. c. 4. l. 4. Meth. med. Causa enim persistente affectus manet, nec penitus evelli potest.

A morbo

D. Cur indicatio à morbo statuitur, cùm sublata continente causa, protinus solvatur morbus?

C. Respondeo vt plurimum continentem causam non adesse, sed antecedentem duntaxat, quâ sublatâ morbus sui amotionem indicat.

A symptomatis.

D. Cur indicatio à symptomatis vltima?

C. Quia symptomatis nullius curatio primùm fit, sed perpetuò affectus symptoma ipsum facientis, vt asserit Galen. com. 2. in 6. Edid.

Obiectio.

D. Ergo nulla sumitur à symptomate indicatio?

Solutio.

C. Sumitur quidem, non quatenus symptoma est, sed quod rationem habeat causæ nonnunquam vires imminuentis, vel morbum augentis.

Quotuplex indicatio à causa morbi.

D. Quotuplex indicatio à morbi causa?

C. Morbi qui adhuc fit curandi indicatio duplex, prima ab antecedente, altera à continente ejus causa; quia morbi qui adhuc in generatione est

quod

quod quidem gigneretur, generari eſt prohibendum; quod verò genitum jam eſt, curandum.

Prohibetur autem augeri ſublata antecedente cauſa, factus verò morbus curabitur, ſoluta continẽte morbi cauſa, authore Galeno, in arte Medica.

Duplex item curandi ſcopus in morbo à fluxione nato, primus in humore ad partem affectam etiamnum influente ſiſtendo; alter in humore parti laboranti influxo vacuando, vt teſtatur Hippocrates lib. de locis.

Quicumque morbi à fluxionibus fiunt, primum fluxiones ſedare oportet, deinde id quod influxit educere.

D. Quotuplex indicatio à morbo? *Quotuplex indicatio à morbo.*

C. A ſimplici morbo ſimplex indicatio, ſed à compoſito multiplex.

D. Quænam in compoſito morbo præmittenda indicatio? *Quæ in compoſito morbo præmittenda indicatio.*

C. In connexo morbo præmittenda indicatio illius qui alterius curationem prohibet. Vt ſi cum vlcere conjuncta ſit phlegmone, hæc prius curanda, quam illud ad cicatricem perduci poſſit, vt Galen. l. 7. meth. med. prodidit.

At vbi vnius indicatio, cum alterius indicatione pugnat, miſcenda

 eſt,

est, adhibendaque curatio quæ neutri affectui officiat, sed vtriq; quodammodo prosit, eodem authore. Sic ventriculum frigidiorem & jecur calidius temperata juvant, quæque ex calidis frigidisque constant, & modò horum, modò illorum vsus alternatus.

Vrgentior tamen indicatio vbique præferenda. Affectus enim vnde primum maximeque imminet homini periculum, hic primus curari debebit, vt præcipit Galenus lib. 3. meth. med.

Quid coindicatio.

D. Quid est coindicatio?

C. Quæ vna cum principe indicāte id quod agendum est insinuat.

Vnde sumantur coindicationes.

D. Vnde sumuntur coindicationes?

C. Ab ægrotantis temperie, ætate, consuetudine, anni tempore, cœli statu, affecta parte, & alijs id genus. Sic ægrotantis temperies cum ipso morbo contrarietatis mensuram indicat.

Quid cōtra indicatio.

D. Quid est contraindicatio?

C. Quæ impedit ne id fiat quod primò indicatur. Sic plethora evacuationem indicat, sed imbecilliores vires eam prohibent,

DE RE-

DE REMEDIIS.

D. Ab indicationibus, ad remedia transeamus. Quid remedium.

Quid est remedium?

C. Quicquid corporis affectum præter naturam depellit.

D. Quę sunt in remediorum vsurpatione consideranda? Quæ in remediorum usu animadvertenda.

D. Qualitas, quantitas, vtendi modus & tempus.

D. Quale remedium esse debet? Quale remedium esse debet.

C. Morbo contrarium. Remediũ si quidem est, quod morbum depellit: quicquid autem morbum depellit, id illi vim infert: quod vim infert, contrarium est. Quocirca remedium morbo contrarium esse necesse est.

D. At morbi nonnulli similibus depelluntur remedijs, vt febris calido cathartico, & dysenteria medicamento alvum solvente. Ergo non omnis morbus contrarijs profligatur remedijs. Obiectio.

C. Respondeo ejusmodi omnia morbo licet similia sint, ejus tamen causę primum ac per se adversari, morbo autem ex accidenti. Sic rhabarbarum quamvis calidum febrem curat, dum Solutio.

rat, dum ipſius materiam expurgat, & dyſenteriam purgatio levat, noxia materia eius efficiente cauſa detracta

D. Quomodo remedij quantitas definienda eſt?

Vt remedii quantitas definienda ex ægrotantis natura, & morbi magnitudine.

C. Cujuſque remedij quantitas ex laborantis natura, ac morbi magnitudine ſimul metienda eſt, teſte Galeno c. 15. l. 9. meth. med. ſed limitatius definitur affectæ partis indicationibus.

D. Ad remedij quantitatem rectè deſignandam nemini dubium, quin morbi magnitudo ſit perpendenda, vt conſtet quam validum remediũ, quo gradu receſſus, quo pondere, quoties & quouſque ſit decernendum, ſed cur ægrotantis naturam adjungis?

C. Quia morbi magnitudinem nõ modò ſymptomatum vis atq; impetus, verumetiam à priſtino habitu receſſus indicat. Hic autem ex laborantis natura deprehenditur. Naturæ nomine temperiem intelligo, & ętatem, & inſitam corporis conſtitutionem, & conſuetudinem. Id propoſitis à Fernelio exemplis clariùs percipietur. Cognitus ſit Dion ante morbum calido ſiccoque temperamento, Theon verò frigido atque humido. ambos peræq; adoriatur febris ephemera.

mera. Theoni qui à pristino habitu longius recessit frigidiora remedia, quam Dioni decernenda sunt. Gravius quippè & periculosius ex Hippocratis sententia laborat, quod ipsius naturæ, ætati atque consuetudini minùs consentaneus sit morbus. Eadem ratione senex, qui iuxta ac iuvenis tactus iudicio febricitet, frigidiora tandem quam iuvenis exposcet auxilia, licet ad ea sensim veniendum esse hortetur virium imbecillitas. Similiter cum pituitosum atque biliosum par causus inuadit, biliosus cognato morbo minus periclitatur, huicque leviora medicamenta tum bilem purgantia, tum refrigerantia, quam pituitoso congruunt. Quin ψυχροπότῃ febricanti largior frigidæ potio, quàm vini meracioris vsui assueto porrigenda. Siquidem adversus omnem affectum præter naturam, adhibendum eò vsque contrarium est remedium, dum in naturalē, aut certè in pristinum habitum factus sit regressus.

D. Cur remedij quantitatem affectæ partis indicationibus limitatiùs definiri asseris?

Vt limitatius definiatur remedii quantitas partium indicationibus.

C. Quia remedij quantitas quàm morbi magnitudo prescripserit, etiam

pro partis affectæ conditione augenda, minuendave est. Non enim omni æquè parti eadem congruere potest.

D. Vnde partis conditio æstimatur?

C. Ex ipsius conformatione, situ, præstantia, atque sensu.

D. Quid in singulis animadvertendum?

C. In conformatione considerandum; quàm rara sit aut densa.

In situ, sitne in summo ea corpore constituta, an in alto demersa: quàm longè absit vel ab ore, vel ab eo loco cui remedium imponitur.

In præstantia spectandum, pars ne sit ex earum numero quæ principes appellantur, & corpus vniversum gubernant; cujusmodi sunt cerebrum, cor & jecur: an ne munus publicum habeat & toti corpori commune, vt pulmo, vt ventriculus, intestina, renes & vesica, & quæ his subserviunt, nervi, arteriæ & venæ: aut an privata sit, sibi duntaxat, non aliis vtilis.

In sensu videndum, hebesne is sit, an acutus.

Vt remedii quantitas immutanda, ratione.

D. Quomodo horum animadversione remedij quantitas est immutanda?

C. Pars

C. Pars densa & compacta, remedia exposcit validiora & attenuantia magis, quorum vis intrò subire possit, cujusmodi sunt renes & jecur: quę verò substantia est rariore, vt lien, pulmo & musculorum caro, mitiora postulat. Affectus in corporis summo positus pari quodammodo remedio abigi potest: qui verò in alto corpore demersus latet, valentius & attenuantius flagitat. Validiora quippè inflammato jecori, quam inflammato abdomini extrinsecùs imponuntur. Et ex assumptis vehementiora renibus, quam ventriculo debentur, quandoquidem in ventriculum illabuntur ea viribus integris: ad renes verò hebetiora & imbecilliora reddita, neque qualia assumpta sunt perveniunt. Longior quippè via est per viscera partesque multas directa, in quibus remedia alijs permiscentur humoribus, nec levem mutationem subeunt. Præstantia idcirco mitiora exposcit remedia, ne vehementiorum appulsu & contagione facultas aut offendatur aut dissipetur ad vitæ conservationem necessaria. Privata verò pars & ignobilis vehementiora perfert, & quanta exposcit morbi magnitudo. Principi parti laboran-

Conformationis. Situs. Præstantiæ.

laboranti nullum adferendum eſt remedium quod immodicè vel relaxet, vel refrigeret, ſed id ſemper quadam corroborandi facultate polleat.

Senſu.

Ob ſentiendi præſtantiam neque oculus, neq; os ventriculi vehementia acriaq; medicamenta : hebetioris verò ſenſus partes & valida & acria medicamenta nullo incommodo ferre poſſunt.

Cur morbus pari contrario profligandus.

D. Profligando morbo contrarium convenire remedium patet, ſed vtrum perpetuò id morbo par eſſe debeat, nondum conſtat.

C. Profectò ſi tribus numeris corpus incaluit, quicquid tribus quoque numeris frigidum paribus viribus ei convenienter adjungetur. Id ſiquidem evidenter immutabit, pariterq; tandumdem ab eo viciſſim immutabitur, dum mutua amborum pugna mediocritas quædam emergat. At ſi infirmius fuerit, morbi curationem imperfectam relinquet : ſin autem validius, contrarium morbi genus inducet.

Et quomodo,

D. Hæc de remedij qualitatę & quantitate : vtendi modum & tempus perſequamur. Num id ſemel & vniverſim, an ſenſim ac paulatim ſit adhibendum explices velim.

C. Levior

C. Levior affectus pari contrario semel vniversimque summoveri potest: quandoquidem nullam id corpori viribusque insignem vim infert. *Qui semel ac vniversim pari contrario morbus eximendus.*

Extremo quoq; morbo extremum diligentissimè remedium auth. Hippocrate est adhibendum. Vbi etiam materia turget, ne principem aliquã partem obruat, statim initio valentissimum medicamentum adferendum est.

Mediocris autem affectus, quoniã nec præceps est, nec periculosus, lentè paulatimque tutius eximitur, quia (vt monet Hippocrates 2. aphorismorum.) vniversim & repentè vacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, vel alio quovis modo corpus movere, periculosum. Omne siquidem nimium naturæ inimicum; paulatim verò quod fit, tutum. Cum enim lentè paulatimque curatio instituitur, vtrique tum morbo, tum naturæ consulitur. Morbus quippè abigitur natura quam minimum fieri potest offensa. *Qui lentè ac paulatim.*

D. Quomodo lentè paulatimque fit curatio? *Quibus modis lẽtè curatio fiat.*

C. Bifariam, vel contrarijs blandis & quę inferiore sint recessus ordine, itenditem sæpiusque repetitis.

D. Oppor-

D. Opportunum remedij tempus est, quod morbi temporibus accommodatur, quæ in curatione tanti sunt momenti, ut si Fernelio credamus, sine clavo & remis naviget, naufragium tandem facturus, qui nulla temporum observatione medicinam facit. Sed quo morbi tempore artis præsidium videtur opportunius?

Quo morbi tempore remedia ex usu sint.

C. In principio morbi opportuniorem esse remediorum usum summus dictator promulgavit his verbis: ἀρχομένων τῶν νόσων ἤ τι δοκέῃ κινέειν κίνει. ἀκμαζουσῶν δ' ἡσυχίην ἔχειν βέλτιον ἐστὶ. Cum morbi inchoant, si quid movendum videtur, move: cum verò consistunt, melius est quietem habere.

D. Cur in principio potius, quam in vigore morbi exhibenda remedia sunt?

C. Causa duplex statuitur, prima ab ipso Hippocrate expressa est, quod circa initia & fines omnia imbecilliora, circa statum verò fortiora sint symptomata. Altera verò à Galeno, quod in vigore natura humori morbifico concoquendo, & morbo profligando prorsus intenta, nullis remedijs ab instituto avocanda sit.

DE

DE VICTVS RATIONE.

D. Quod summatim comprehensum est, nunc particulatim discutiendum, & in vnoquoque remedij genere accuratius versandum. Quot sunt remediorum genera?

C. Tria, diæta, chirurgia & pharmacia. Quot remediorũ genera.

D. Quid diætæ nomine intelligitur? Quid diæta.

C. Victus ratio corpori alendo idonea.

D. Qualis instituenda ægrotanti diæta? Qualis victus ratio instituenda.

C. Diætæ qualitas ex morbi specie & laborantis natura indicatur. Diæta morbo contraria, calido frigida, frigido calida, sicco humida, humido sicca; atque corpori naturâ calidiori, vel frigidiori, sicciori vel humidiori, sive id ratione ætatis, sive consuetudine fiat, familiaris instituẽda. Vnde & ægrotanti quam fieri potest gratissima esse debet, quia ex Hippocrate parum deterior potus & cibus, suavior autem, melioribus quidem, sed minùs suavibus est præferendus, aph. 38. l. 2. & à consueta

quàm

quèm minimè remota, quia eodem authore. Quæ longo tempore consueta sunt, etiamsi deteriora sunt, minus ijs quæ insueta sunt, molestare consueverunt. aph. 50. l. 2.

Quæ victus quátitas præscribéda.

D. Quæ victus quantitas decernenda.

C. Victus quantitas ex morbi temporibus & corporis natura præscribitur. Victus initio tenuis quodam modo est habendus, incremento tenuior, in statu tenuissimus, præcepto Hippocratis. Quando morbus in suo vigore constiterit, tunc victu tenuissimo vtendum. Aph. 8. l. 1. Cum enim sævissima symptomata vigent, & natura in morbi coctioné tota incumbit, aliò avertenda non est, neque plenioris cibi concoctione distrahenda. Et quo brevior futurus est morbus, hoc victus tenuior pro cujusque temporis conditione imperandus, lege Hipp. Vbi morbus peracutus est extremè tenuissimo victu vtendum est. Et quibus statim morbus consistit, ijs statim tenuis victus adhibendus est.

Quò verò longior, eò minus tenuis, quod ὁκόσοισιν ἐς ὕστερον ἡ ἀκμὴ, ἔμπροσθεν πιοτέρως διαιτᾷν ὡς ἂν ἐξαρκέσῃ ὁ νοσέων, quibus posterius debet consiste-

consistere, prius vberior diæta requiratur, vt æger sufficiat. Aph. 10. Pro corporis etiam natura magis vel minùs calida, sive id ratione ætatis, sive ex anni tempore contingat, plenior vel tenuior victus ratio instituenda.

Pueris quippe plenior, senibus vero tenuior, medias ætates degentibus moderatus victus congruit, quia ex Hipp. Qui crescunt plurimum habent calidi innati. Plurimo igitur egent alimento, alioqui corpus absumitur.

Senibus verò parum calidi innati inest, propterea paucis succendiculis egent. à multis enim extinguitur Aph. 14. l. 1.

Hinc, senes facillimè iejunium ferunt; secundo loco qui ætatem subsistentem habent, minùs adolescentes omnium minimè pueri. Aph. 13. l. 1.

Plenior item victus hyeme & vere convenit, quia eodem authore, ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt & somni longissimi. Quare per ea tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus est. Aph. 15. l. 1.

Cum verò naturales corporis vires vitiosorum humorum copia gravantur, tenuior victus esse debet, quia

impura

impura corpora quantò plus nutries, tantò magis lædes. Aph. 10. l. 2.

D. Quis vivendi modus servandus.

Quis vivendi modus.

G. Cum ex anni tempore, tum ex corporis habitu innotescit. Parciùs siquidem, sed frequentiùs æstate & autumno; largiùs autem, sed rarius hyeme & vere cibandum est, ex Gal. propterea quod ęstate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme facillimè; secundum locum ver habet. Aph. 18. l. 1.

Adhæc. Quæ longo tempore extenuata sunt corpora, lentè reficere oportet; quæ verò brevi, breviter. Aph. 7. l. 2.

Quando victus tempestivus.

D. Quando victus ęgrotanti tempestivus?

C. Cum morbus remittit vel intermittit. In accessionibus (inquit Hipp.) abstinere oportet: Nam cibum dare, noxium; tùm quod excandescenti morbo natura obsistens nova cibi coctione avocanda non sit; tùm quod in ipsa febris excandescentia, tetro vapore corpus vniversum perfundatur, eoque recens sumptus cibus labefactetur, & maxima ex parte corrumpatur.

DE

DE VENÆ SECTIONE.

D. Quid chirurgiæ nomine intelligitur?

Cur chirurgiæ nomine phlebotomia intelligatur

C. Etsi chirurgiæ nomine quælibet manus operatio significatur, vna tamen venę sectio κατ' ἐξοχὴν plerumq; intelligitur, quia venæ sectio commune auxilium est eorum qui ex plenitudine fiunt morborum, authore Galeno in aph. 47. l. 6. Nam evacuatio omniū humorum æqualiter, quæ quidem exquisitissima est, fit per venæ sectionem, eodem teste in aph. 17. l. 2.

D. Putasne phlebotomiam in morbis duntaxat plethoricis ad vacuandum habere locum?

Phlebotomiæ vsus quotuplex.

C. Phlebotomia non morbis tantum plethoricis ad vacuandum, sed φλεγμοναῖς, cæterisq; morbis à fluxione excitatis, ad revellendum & derivandum administranda. Siquidem vtilis est, cum vehementiorem humorum impetum ad contrarium revellere, vel ad propinqua derivare volumus. Ex Gal. l. 9. meth. med. Itaque humorum qui aut peccant in venis, aut ex his affatim defluunt, pro-

prium accommodatumq; remedium est venę sectio. Illos quippè evacuat, hos verò revellit vel derivat. Vnde morbos quos vel sanguinis vbertas vel eruptio progenuit, præsentes quidem sanat, impendentes arcet. Nec modò per se morbis curandis phlebotomia confert, vacuando, aut revellendo, vel derivando: sed etiam ex accidenti tum refrigerando, cum calidiorem sanguinem educit, tum obstructiones expediendo, dum sanguinis plenitudinem venas obstruentem tollit.

Qui differant vacuatio, revulsio, derivatio

D. Quo discrimine revulsionem & derivationem à vacuatione sejungis?

C. Vacuatio propriè dicitur humorum citra motum vllum aut exagitationem in venis peccantium. Revulsio humorum qui ex quavis sede in partem aliquam impetu feruntur & influunt: Derivatio verò eorum qui partem obsident, ipsi quodammodò jam impacti. Vnde revulsio definitur illabentis humoris in contrarium tractus; derivatio verò humoris illapsi tractus in vicinum latus.

D. Quæ ad sanguinis plenitudinem vacuandam secanda vena?

Quæ secandæ.

C. Plenitudo pura, vt & biliosa ex

interiore

interiore cubiti dextri vena commodissimè detrahitur: melancholica ex interiore sinistri cubiti vena. Quæ verò ex crudorum colluvie suborta fuerit, ex vtrocumque cubito peræquè demi potest.

na, ad plenitudinis vacuationẽ.

D. Quæ ad revulsionem?

Ad revulsionem.

C. Sanguis vel quivis humor cum sanguine per venas confertim in quāvis corporis partem supra claves positam irruens, revelli debet, sectâ è regione cephalicâ cubiti venâ. Influens autem è venis majoribus in aliquam earum partium quę inter claves & renes sitæ sunt, revellitur secta è regione basilica cubiti vena. Qui autem in eas partes decumbit, quæ inter renes & femora interiacent, sistitur, si quidem plethoricum corpus est, primum sectione interioris venę, deinde saphenæ, idque è directo sedis affectæ. At si minimè plethoricum corpus est, vna saphena aperta satis revellit.

D. Quæ ad derivationem?

Ad derivationẽ.

C. Derivatio fit aperta ea vena quæ in affectam partem inseritur, per quam hæc modò alimentum capessit, modò noxium humorem influentem excipit.

Quocircà cum injecto scalpello il-

la vena præciditur, pars multitudine defeſſa illac onus ſuum deponit.

Quæ ſanguinis quantitas demeuda.

D. Quæ ſanguinis quantitas detrahenda?

C. Tantum ſanguinis detrahendum, quantum morbi magnitudo poſtulat, ac vires ſubſtinere poſſunt. Hinc conſtantibus viribus ſanguinem ἄχρι λειποθυμίας ἄγειν, vſque ad animi deliquium ducere, pręcipit poſt Hipppocratem Galenus, & in ardentiſſimis febribus, & in maximis inflammationibus, & in vehementiſſimis doloribus, vt affectus magnitudini vſquequaque reſpondeat vacuationis quantitas, Æqua ſiquidem & perfecta vacuationis quantitas eſt quę citra inſignem virium offenſionem totam morbi materiam adimit. Hoc autem morbi viriumq́ue inter ſe exquiſita collatio commonſtrat.

Vnde morbi magnitudo æſtimanda.

D. Vnde morbi magnitudo æſtimanda?

C. Morbus magnus dicitur aut ex ſe, nẽmpe è ſua eſſentia & ſede, aut ex ſua continente cauſa, aut ex ſymptomatum ſævitia. Si praua quædam morbi ſpecies, velut inflammatio, principem aliquam partem obſideat, ſitq́ue morbificus humor putridus & venenatus, adeo vt gravia inde

inde excitentur ſymptomata, magnus profectò morbus eſt, cui magna congruit ſanguinis evacuatio. At ſi ſimplex intemperies partem aliquam ignobilem occupet, nec ſit malignus humor morbificus, leviaque ſymptomata invehat, minor habendus eſt morbus, & qui parcioris indiget evacuationis.

D. Vnde vires æſtimandæ? *Vnde vires æſtimandæ.*

C. Valentes & imbecillæ vires ex functionibus internoſcendę ſunt. Vis naturalis ex vrinarum & excrementorum alvi cruditate: vitalis ex pulſu parvo, obſcuro & languido, & ex reſpiratione parva, difficili atque crebra: animalis ex ſenſuum motuſque læſione, debilis animadvertitur: vt ex functionum naturalium, vitalium & animalium integritate, triplex facultas robuſta deprehenditur.

D. Maximi refert languidas vires ab oppreſſis internoſcere. Hæ ſiquidem largam, illæ nullam vacuationem ferunt. Vnde earum diſtinctio petenda? *Quî languidas vires ab oppreſsis dignoſcere liceat.*

C. Ex cauſis evidentibus. Si enim externę cauſæ prægreſſæ ſunt quæ virium ſubſtantiam vel mutant vel diſſipant, eas verè languidas eſſe conſtat; ſin nullæ ejuſmodi deprehenſæ

ſunt, & aliæ interiores & abſtruſæ
cauſæ vigent ſuo pondere, cujus ge-
neris ſunt obſtructio, & immoderata
humorum copia, oppreſſas duntaxat
eſſe conijcimus.

Animadverſiones in ſanguine mittendo

D. Eſtne ad vacuandi ſanguinis
quantitatem definiendam, morbi vi-
riumque magnitudo duntaxat ani-
madvertenda?

D. Mittendi ſanguinis quantita-
tem ex morbi magnitudine atque vi-
rium robore perceptam exquiſitiùs
atque perfectiùs evidentium cauſarũ
obſervatio præſcribit, ex quibus tres
numerantur interiores, temperamen-
tum, habitus & ætas, ac totidem ex-
ternæ, ambientis conſtitutio, ſponta-
nea vacuatio, & conſuetudo victus.

Cur in ſanguine mittendo obſervetur temperamentum.

D. Cur in ſanguine mittendo ob-
ſervandum temperamentum?

C. Quia calidum humidumque
temperamentum in propria ſolida-
rum partium ſubſtantia ſitum, vi in-
ſiti caloris aſſiduò plurimùm diſſi-
patur, nec ideo peræque copioſam
fert vacuationem atque frigidum &
ſiccum. Quodcumque verò corpus
inde humidum dicitur, quod multo
humore abundet in venis recondito,
id facillimè vacuationem tolerat.

Habitus.

D. Cur corporis habitus ſpectãdus?

C. Quia

C. Quia corporis habitus extenuatus, mollis & rarus, tum imbecillus, tum multæ dissolutioni obnoxius, contra verò carnosus firmus atque densus pauca sinit è copore dissipari. Qui autem præpinguis & obæsus existit, quanquam minimum dispergitur, difficilè tamen venæ sectionem idcircò sustinet, quod exilibus sit venis, quas exinanitas pinguedo facilè stringit deprimitque, vt inde metus sit, ne nativus calor extinguatur. Quibus etiam amplæ & turgidæ venæ spectantur, tolerabilior est evacuatio, quam quibus angustæ. Et quod ad humorum naturam attinet, tenues & calidi celerrimè dissipantur ac diffluunt, crassi verò ac frigidi diutius hærent.

D. Cur ætas consideranda? Aetas.

C. Quia nec in ætate decrepita, quę effætis est viribus, tutò vena pertunditur; nec in ætate puerili, quæ corpus calidum & humidum obtinet, molle, tenerum ac patens, quod sponte sua assiduò digeritur ac defluit; sed in ætatibus intermedijs, quæ firmis viribus & corpore benè constituto tenentur, audacter mittitur sanguis

D. Cur ambientis constitutio animadvertenda?

C. Ambientis conſtitutio ex regione, anni tempore, & cœli ſtatu proficiſcitur. At regio fervens & arida multum innati calidi, viriumq́ue, necnon & multum peccantis humoris è corpore haurit. In ea proinde parcior ſanguinis miſſio eſſe debet. Regio frigidior ac humidior innatum calidum, humoreſq; intus coërcet, horumq́ue minimum diſſolvit, quocirca ſanguis abundantiùs profundi poteſt.

Regio.

Anni tempus.

In anni temporibus ver temperatum, ſucci viriumq́ue abundans, ſanguinem largiùs fundi permittit. Poſt ver autumnus, deinde hyems, omniũ minimum æſtas. Cœli ſtatus qui calidior vel frigidior obtigerit, vt Auſtrina vel Aquilonia tempeſtate, parciùs: largiùs autem quicumque clementior nulli ingenti tempeſtatum vi jactabitur, ſanguinem mittendum eſſe ſuadet.

Cœli ſtatus.

Spontanea vacuatio.

D. Quid de vacuatione, quæ fortè tum erumpit, cum venam ſecare proponimus, ſtatuis?

C. Spontanea vacuatio materiæ morbi nihil detrahens, artificioſam non excludit. Quod igitur morbus expoſcit protinùs vacuandum. In vehementi tamen pleuritide, quo tem-

pore

pore fortè fortuna erumpet ſudor, aut vomitio, aut alvus, ſanguis mitti non debet: at ſedata eruptione, paulumque recreatis viribus, incidenda vena eſt. Symptomatica enim cum ſit illa vacuatio, neque morbi ſubſtantiam detrahit, neq; vicaria eſſe poteſt phlebotomiæ. Spontanea autem vacuatio quæ morbi ſubſtantiam demit, ſi jam ægrotum levet, poſſitque quantum requiritur vacuare, prorſus eſt naturæ committenda. Sin minus id poſſit, tantum detrahemus, quantum expedit ad perficiendum quod poſtulamus. Itaque in pleuritide, omnique febre continua, ſi ſanguis abundantiùs ex vtero, ex hemorrhoïde, vel è naribus dimanet, juſtaque ſit vacuationis quantitas, ex qua æger ſatis levetur, vena nequaquam ſecanda: ſin verò parcius aut languidius ex his locis profluit, morbuſq; interim vehementer vrget, quod deficit, venæ ſectione ſupplendum.

D. Quamobrem conſuetudo inter quantitatis obſervationes habenda? Conſuetudo.

C. Conſuetudo vivendi accuratè perpendenda, quia ſi proſpicimus ægrotum tenuiter diu victurum, vel quia potionis & cibi languet appe-

tentia, vel quia morbus devorare non finit, vt in angina fauces præcludente, parciùs evacuandum monemur, quàm si pleniùs is vivat. Tum enim sanguinis nonnihil retinendum asservandumque est, vt post vacuationem, vires alia deinceps adhibenda remedia ferre, & morbi longitudini atque judicationi sustinendæ satis esse queant. Siquidem non præsentium duntaxat, verumetiam futurarum virium habenda ratio. Nec vacuationis consuetudo negligenda. Qui enim venæ sectionem jam est expertus, modò vires crebra vacuatione nondum sint læsæ, alacriùs eam perferet, quàm inexpertus.

Quomodo mittendus sanguis.

D. Quis effundendi sanguinis modus?

C. Cum semel & vniversè facta vacuatio citra periculum adhiberi non potest, quod vitiosè se habet paulatim vacuare expedit, & minutatim salubre quidpiam pro eo reponere: at primum quantum vires ferant detrahere, deinde quod defuit iteratione supplere, idque vel bis, vel ter, vel nonnunquam sæpiùs. Ea curatio Græcis est ἐπίκρασις.

Et quando.

D. Quando mittendus sanguis?

C. Cum opportuna temporis occasio

casio aderit, ac idonea corporis præparatio adhibita fuerit.

D. Quod corpori per venæ sectionem vacuando tempus videtur aptius?

C. Duplex tempus animadvertēdum, anni vnum, morbi alterum; illud ad præcautionem, hoc ad curationem. In muliere insuper prægnationis tempus ad vtrumq; finem peculiariter obseruandum.

D. Quo anni tempore ad morbi præcautionem pertundenda vena? Quo anni tempore, administranda phlebotomia.

C. Verno potissimum, lege Hippocratis, quibus venæ sectio prodest, his vere secanda vena. Aph. 47. l. 6. quia tum nec æstus viget, qui corporis dissolutionem faciat, nec frigus humorum concretionem afferens, nec inæqualitas vires perturbans, sed potius bona temperies, inquit Philotheus.

D. Quo morbi tempore mittendus sanguis Quo morbi tempore.

C. In morbis à plenitudine vel fluxione ortis, mittendus in principio sanguis, vt illa maturè dematúr, hæc avertatur, dum vires firmæ sunt atque constantes.

Est & administranda ipso protinùs initio phlebotomia in febribus ardentibus, antequam vehementior pu-

tredo invalescat, ac sæviora evadant symptomata, & interioribus inflammationibus, ut qui in partem confluxerat humor, nondum obhærens profluentis sanguinis cursum sequatur?

D. Quo die aperienda vena?

Quo die.

C. In morbis qui circuitibus affligunt, intermissionis vel remissionis die administranda erit phlebotomia, ne vllum naturæ negotium facessat. In alijs morbis qui nimium præcipites sunt, vt apoplexia & angina, nullus dierum delectus est habendus.

D. Quâ horâ detrahendus sanguis?

Qua hora

C. In quibus morbis vel præcautionis vel curationis gratia potestas datur sanguini mittendo horam deligere, convenientior erit matutina, quàm pomeridiana. Nam à solis exortu sanguis suscitatur, viget atque dominatur, ipsoque diei lumine tenuis fit, serenus & ad fluendũ aptior, maximè secundâ tertiâve horâ.

Quo prægnationis tẽpore mulieri gravidæ secanda vena.

D. Quo prægnationis tempore mulieri gravidæ tutius administratur phlebotomia?

C. Si Hippocrati credamus, phlebotomia mulieri non convenit, quando gerit vtero, quia γυνὴ ἐν γαςρὶ ἔχουσα

ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, mulier in vtero geſtans ſecta vena abortit. Sed quotidiana experientia id perpetuum non eſſe oſtendit. Profectò ſi ipſe mulieri gravidæ morbo ex cacochymia tentatæ purgationem decernit à quarto menſe ad ſeptimũ, nos multò tutiùs prægnanti tunc ſanguinem mittemus, ad aliquẽ plenitudinis morbum præſentem curandum, vel impendentem arcendum. Quod ſi media geſtatione liceat, longè tutius initio factu fas eſt; quod ſanguis magis redundet, & fœtus minore egeat alimento. Hoc tempore ſi ſæpè natura illius ſupervacui effuſionem vtiliter aggreditur per nares, per hæmorrhoïdas, aut per vterum, cur non ſimiliter nobis liceat, premente neceſſitate naturam arte imitari? cum multas videamus, quibus non eſt reſecata circiter quartum menſem vena, abortum facere; quia fœtus ſanguinis copia obruitur. Quin & citra plethoram, cum pleuritis, aliave inflammatio vehementius vrget, prægnanti vena in cubito videtur cædenda. Inferiores enim prægnantium venas incidere minimè tutum, quod impetu deorſum converſo menſes procedant fœtusque præcipitetur.

Octavo ac nono mense raro citra abortum sanguis emittitur.

Quæ ante venæ sectioné præparatio afferenda.

D. Quæ ad venæ sectionem, corporis præparatio adhibenda?

C. Prima corporis regio si impura fuerit, priùs expurganda. Si astrictior alvus sit, excrementa clystere vel balano prolicienda, ne exhaustæ venæ sordidam eorũ colluviem exugant. Si vitiosus humor in ventriculo aut in vicinis partibus exuperet, ne ejus corruptela in locum vacuandi sanguinis raptim traijciatur, differenda venæ sectio, dum sit blando subductus cathartico, cujus vis vniversam corporis molem neutiquam exagitet. Si quæ sit ciborum cruditas, tantum moræ in vena pertundenda interponi debet, quantum satis est ad crudorum concoctionem.

An perpetuò venæ sectioni præmittenda præparatio.

D. Estne perpetuò venæ sectioni præmittenda præparatio?

C. Adeo immanis & importunus nonnumquam morbus est, vt nulla præparatione, nullaque cunctatione festinare cogat. Sic in vehementissima pleuritide, & in ardentissima febre, imminentis periculi eventus magis reformidandus est, quàm noxa ex non præparato corpore.

DE

DE MEDICAMENTO.

D. De vltimo remediorum genere nobis agendum restat, quod Græcis φάρμακον, Latinis medicamentum dicitur. Quid pharmaci nomine intelligis?

C. Quicquid præter diætam & chirurgiam, ad corporis affectum præter naturam summovendum adhibetur. Quid medicamentum.

Vnde medicamentum veneno prorsus adversum, quod naturalem corporis constitutionem omninò destruit; & alimento, quod corporis substantiæ quodammodo simile, in eam tandem facessit atque convertitur.

D. Quotuplicia sunt medicamenta? Quotuplicia medicamenta.

C. Duplicia. Alia enim κενωτικὰ evacuantia, alia duntaxat ἀλλοιωτικὰ alterantia. Illa causæ morbificæ detrahendæ, hæc morbo propellendo dicata.

D. Quænam evacuantia sunt? Quæ evacuantia.

C. Purgantia; quæ totius substantiæ similitudine vitiosum humorem sibi peculiarem è toto corpore trahunt,

hunt, attractumq; dejectione vel vomitione excludunt. Illa propriè καθαρτικὰ, hæc ἐμετικὰ dicuntur. Diuretica & diaphoretica, quę vrinas & sudores movent, quæque menses cient, quoniam non attrahendo, sed vel detergendo vel extenuando atque penetrando excrementa educunt, quodammodo evacuantia, non tamē purgantia ritè dici possunt. At alexiteria quæ venenum proliciunt, amoliunturque similitudine, jure inter evacuantia connumerantur, nec ideo cathartica nuncupari debent.

Qualia cacochymiæ cathartica conveniant.

D. Qualia causę morbificę cathartica sunt adhibenda?

C. Cholagoga biliosæ, melanogoga melancholicæ, ac phlegmagoga pituitosæ cacochymiæ purgandæ cōveniunt; quia cacochymia curatur purgatione quæ cuique humori redundanti sit accommodata, authore Gal. c. 6. l. 13. meth. med.

D. Quænam alterantia sunt?

Quæ alterantia.

C. Quæ qualitatis contrarietate morbum depellunt,

D. Qualia alterantia morbo adhibenda?

Qualia morbo sint adhibenda.

C. Frigida calido, calida frigido, sicca humido, humida sicco decernenda morbo. Siquidem calida intemperies

temperies refrigeranda est, frigida verò calfacienda, similiter humida siccanda, & sicca humectanda, eodem auth. c. 10. l. 7. meth. med.

Nec modo quæ primis, sed & quæ secundis facultatibus agunt alterantia affectui contraria congruunt. Sic obstructioni aperientia, dilationi astringentia duritiei emollientia, laxitati corroborantia ritè adhibentur.

Quàm valida esse medicamenta debeant.

D. Quàm valida censes exhibenda esse medicamenta?

C. Lege Hippocratis, levibus quidem morbis medicamenta natura levia, vehementioribus verò valentiora sunt exhibenda. app. de loc.

Præter morbi magnitudinem, noxij humoris situs quàm valida cathartica sint eligenda, indicat. Mitiora è prima corporis regione, mediocria è vasis majoribus, valentiora è corporis habitu evocant. Expedita quippè facilisque purgatio est è ventriculo & ex intestinis, difficilior è venis mesenterij, deinde è jecore & ex liene, multò difficilior è venis majoribus atq; etiam è minoribus, omnium verò difficillima ex ipsa partium substantia, quæ ad summam cutem atque articulos accedunt. Quò enim pars

quæque

quæq, diſtantior & minùs venis conſperſa, eò difficiliùs purganti medicamento cedit.

Vt medicamenti quantitas definienda ſit.

D. Quàm validum deligi oporteat catharticum oſtendiſti, ſed qua id quantitate offerri debeat, nondum expreſſiſti.

C. Sua eſt & definita cujuſque cathartici quantitas, qua id convenientem purgationis modum prę̨ſtare ſolet, ſed ea pro purgandi facilitate, difficultate-ve augenda vel minuenda videtur.

D. Quibus notis deprehenditur purgandi facilitas ac difficultas?

C. Quando facilis vel difficilis ſit futura purgatio, corporis, humoris atque cœli ſtatus oſtendit.

D. Quid corporis ſtatu intelligitur?

C. Temperamentum, habitus, conſtitutio, ætas & conſuetudo.

Corporis conditio.

D. Quare corporis conditio ad pharmaci quantitatem decernendam animadvertenda?

C. Quia è ſicco exuccoque corpore atq; macilento pauca detrahi poſſunt: multa ex humido, & ex habitu euſarco. Ac firmum denſumq́ue corpus, cujus viſcera & venæ naturâ anguſtæ obſtruuntur, facilè ſupervacua re-

ctua retinet, nec facilè elabi ſinit: molle verò, rarum ac laxum, quale mulierum eſt, patentius eſt, per quod concitati tractiq́ue humores facilè decurrant. Robuſti etiam & laboribus aſſueti leviuſcula aſpernantur medicamenta, quemadmodum & quibus ſenſus eſt hebetior. contra incitantur facilè qui exquiſitiore ſunt ſenſu, & qui vel natura vel morbo vel vivendi ratione delicatiores evaſerunt. Pueri quoque & ſenes benigniora, non vt ætates mediæ valentiora ferunt medicamenta. Crebris item vacuationibus aſſueti, pharmaco minus laceſſuntur, inſueti magis.

D. Quid humoris ſtatu intelligitur?

C. Ejus qualitas & copia. Humoris natura.

D. Cur humoris obſervatio ad medicamenti quantitatem præſcribendam neceſſaria?

C. Quia aquoſus humor, bilisq́; tenuis, facilè: pituita & melancholia pigrè defluit. Qui craſſus eſt & quaſi ardore reſiccatus, velut fixus ſubſiſtit in via: lentus & glutinoſus ductibus obhæreſcit, copioſus verò & quaſi reſtagnans, vt in obæſulis & in his qui ſe crapula ingurgitarunt, aut quavis ex cauſa humorum illuviem

congeſſe.

congesserunt, levi medicamento magna plerumque ventris perturbatione immoderatius profunditur.

D. Quid cœli statu intelligitur?

C. Regio, anni tempus & tempestas.

Cœli status.

D. Cur cœli status ad medicamenti quantitatẽ definiendã spectandus?

C. Quia sub canicula & ante caniculam, atque in regione æstuosa, acer & paucus inest humor in corpore, qui & foras evocatur, vt proinde haud facilis ejus possit esse purgatio.

Hyems verò media, regio gelida & tempestas Aquilonia corpus densant & astringunt, atque humorem coarctant, qui ægrè dimittitur, sicque alvum exsiccant: contra verò Austrina solvit, laxat & humectat alvum; adeò vt Austrina duntaxat constitutione, & temporum regionumq; moderatione fœlices succedant purgationes

D. Præscripsisti quantum, expone nunc quomodo vacuandum sit, vniversè an partitè; per superiora, an per inferiora?

Quomodo molienda purgatio.

C. Purgandi modum noxij humoris copia & laborãtis vires commonstrant. Cacochymia constantibus viribus pauca vniversè detrahi potest, sed imbecillis viribus multa partitè eximen-

eximenda. Quicquid enim peccantis ineſt humoris, id prorſus expurgandum, vt corpus à morbo vindicetur. at non ſemel, ſed per epicraſim id prǫſtandum. Aſſentiendum quippè Hippocrati benè monenti omnes extremąs evacuationes periculoſas eſſe. Vnde in multa cacochymia tutius eſt, paulò citra modum ſubſiſtere, quam vltra procedere. Conferentia verò loca per quæ noxius humor ſit evacuandus profligandusq́ue, naturæ motus indicat. Nam ſi humor ſurſum vergat, per vomitum; ſin autem deorſum impetum faciat, per alvum erit molienda purgatio, præcepto Hippocratis. Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit, per loca conferentia eò ducere. Idcircò naturæ inclinatio diligenter obſervanda Medico. Per quæ loca.

D. Si fortè purgationis vias morbus intercipit, quid agendum?

C. Aliorſum motus erit avertendus. Nunquam enim humor noxius in affectã ſedem eſt derivandus. Quocirca neq; imbecillo ventriculo cienda vomitio, neque inteſtinorum vlcere aut inflammatione, bilis eò deducenda, ſed aliorſum revellenda. Iubet enim Hippocrates revellere, ſi

quò

quò non oportet, vergat. Quin & humor noxius qui insueto naturali cursu fertur inhibendus, & in rectũ tramitem revocandus, vt qui suo impetu, & impedita natura symptomaticè fiat: quemadmodũ qui per convenientes regiones atq; vias defertur, sinendus est, atque si segniùs progreditur, incitandus: fit enim natura duce, quæ nihil nisi vtiliter gerit.

Quando purgandum sit.

D. Quando decernenda purgatio?

C. Simul ac opportuna temporis occasio extiterit, & idonea præparatio adhibenda fuerit.

D. Quod corpori purgando tempus videtur opportunum?

C. Ad præcautionem anni tempus spectandum, ad curationẽ morbi tempus, ad vtramque gestationis tempus in muliere.

Quod anni tẽpus purgationi aptius.

D. Quod anni tempus purgationi aptius?

C. Purgationi quæ nullius præsentis morbi necessitate ad præcautionem solam suscipitur, aptissimum est ver, deinde Autumnus, aut quæ illis non absimilis, sed quodammodo temperata sit constitutio; nõ ęstuosa, qualis diebus Canicularibus; nec Aquilonia tempestas, sed Austrina humidave, quæ & corpora laxat & humores

humores liquefacit. Id quod est ab Hipp. expressum aph. 47. l. 6, Quibus purgatio prodest, his vere purgatio imperanda, quia tum nec ingens viget calor, nec frigus, nec inæqualitas, sed bona temperies, ait Philotheus. Et aph. 5. l. 4. ὑπὸ κύνα καὶ πρὸ κυνὸς, ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι. Sub cane & ante canem difficiles sunt medicationes.

D. Quod morbi tempus purgationi accommodatius?

C, In morbo valde acuto tempus purgationi accommodatissimum, est principium, si materia turget, antequam vltrò citroque concitata in partem quampiam principem irruat, at nullo vrgente orgasmo, status finis, quo perfecta existit concoctio, ac vacuatio spontè procedit, symptomatumque sævitia mitescit. Tum enim materia fluida & à reliqua puriore secreta jam est, simul natura præparatam illam expellere contendit: sed quia nimioperè gravata haud sola potest, arte sublevanda est. Cum enim nullus vel certè languidus est naturæ motus, artis præsidium ejus vices tempestivè supplere debet. Vtraque purgandi occasio, ab Hippocrate expressa est, prima quæ ab orgasmo arripitur, aph. 10. l. 4. Medicari in valde acutis

Quod morbi tempus purgationi accõmodatius

de acutis ſi materia turget, eadem die. tardare enim in talibus malũ eſt. Altera quæ à pepaſmo captatur, aph. 22. l. 1. Concocta medicari atque movere, non cruda, neq; in principijs, modò non turgeant.

Cur perfecta cõcoctio ad purgandum, non ſemper expectanda.

D. Eſtne perfecta concoctio ad purgandum perpetuò expectanda?

C. Nequaquam. Etenim morbi incremento cùm nondum perfectè, ſed manifeſtè ſolum, & in fine principij, cùm obſcurè concocta eſt materia, hanc etiam quodammodo vacuare licet. Quod enim juſſit Hippocrates concocta medicari, non ſolùm perfectè, ſed & quovis modo cocta complectitur; mox ea duntaxat à medicatione excipiens quę, vt in morborum principijs, abſolutè cruda ſunt. Ita quæcumque vllo modo concocta fuerint, medicari ſinit, obſcurè quidem cocta parcè, manifeſtè moderatiùs, perfectè verò cocta validius. Vt igitur in phlegmone non vniverſa materia retinetur, dum perfectam cõcoctionem ſit aſſecuta, ſed quicquid ſuppurat quotidie elicitur; ita ſanè & in acutis ſtatuendum morbis. Sic enim quicquid à purgatione reliquũ erit, facilius natura domabit. Quin & vitioſus humor quiſquis in prima corporis

corporis regione consistit, si impetu quodam sponte movetur, neque locis illis tenaciùs adhæreſcit, primo quoq; tempore expurgandus est, nec ejus concoctio expectanda, quamvis haud rectè possit ante coctionem exquisitè purgari, cum in majoribus vasis conclusus aut in aliquo viscere coërcitus putreſcit. Est & alia ratione ante concoctionem purgandi necessitas, si præter continentem acuti morbi materiam, quæ aut in venis, aut in visceribus aut in habitu est corporis, & cujus expectatur concoctio, alia quædam vitiosa in ventriculo, in intestinis, aut circum præcordia obhæret, dolore, æstu, nausea, amarore, alijsve signis manifesta. Hæc enim omni tempore, etiam nondum vlla morbi apparente concoctione, vtiliter potest adhibita præparatione medicamento trahi.

D. Quo die, quaque horâ purgatio exhibenda? Quo die, quaque hora purgandum.

C. Tranquillo die purgatio tutior, expeditior verò perturbato. Quocirca impari die agitata materia expeditiùs, pari verò tutiùs detrahitur, dum in quiete, non in motu est. At cum morbi accessio fatigat, nulla vacuatione convellendæ sunt vires. Sed

perutilis & accommodata eſt vacuationi hora, quæ exacerbationem aliquantum præcedit. Tum enim cumulata materia exacui moveriq; incipiens promptiùs evellitur.

Quodcunque vero catharticum aſſumitur, expleta concoctione, exinanitoque ventriculo juvat, nec antequam exciderit, cibus eſt offerendus, niſi cum fortè maligna qualitate pręditum eſt. Hebetatur enim ejus vis, & obruitur permiſtione cibi.

Quo prægnationis tempore purgatio gravidæ mulieri decernẽda.

D. Quo prægnationis tempore mulieribus purgatio tutiùs decernitur?

C. Gravidæ inquit Hippocates, ſunt medicandæ ſi materia turget quarto menſe, & vſque ad ſeptimum. A junioribus autem & ſenioribus cavendum. aph. 1. l. 4.

D. Cur nec primo, nec vltimo, ſed intermedio duntaxat prægnationis tempore purgatio mulieri præſcribenda?

C. Quia (inquit Galenus) fætus eamdem cum vtero cohærentiæ rationem habent, quàm cum arboribus fructus. At hi prima generatione infirmis pediculis continentur, atque ideò facilè decidunt, ſi quando ventus vehementior concuſſerit,

postea

postea verò aucti ipsi difficulter à plãtis dissolvuntur & divelluntur, quemadmodum rursus vbi ad perfectam maturitatem pervenerint, sponte sua & sine vlla vi externa decidunt. Eodem sanè modo conceptus quoque primo à seminis submissione tempore, si animo aut corpore vehementiùs moveri mulierem contigerit, facilè ab vtero abrumpuntur: quemadmodum & cum perfecti jam fuerint, & adulti. Tempore verò intermedio firmiorem coalitum habent, & avulsioni minùs obnoxium. Quare mulier tum in vtero ferens potest vehementiores motus sustinere, sine fœtus offensione, ac proinde tutiùs purgari, turgente materia.

D. Quando purgationi supersedendum?

Quando purgationi supersedendum.

C. Cum natura evacuationem aggreditur, sinenda est dum opus compleverit. Si morbum integrè judicavit, nullo pharmaco proritanda nec aliud quicquam movendum, vt præcipit Hippocrates aph. 20. l. 1. Sin quippiam ex imperfecta crisi derelictum fuerit, id cathartico detrahendum, quoniam quæ relinquuntur in morbis à crisi reciduos morbos facere consueverunt. aph. 12. l. 2.

Quæ purgationi præparatio præmittenda

D. Quæ præparatio purgationi præmittenda?

C. Duplex ad purgationem præparatio adhibenda, vna corporis, humoris altera. Corpus ante purgationem præcepto Hippocratis, εὔρουν fluxum fiat, adeò vt viæ omnes per quas medicamentum decurret, & per quas noxius humor derivandus expurgandusque est, liberæ sint & expeditæ. Primum igitur ventriculus humorum copia minimè sit nauseabundus, ne haustum pharmacum nimioperè aversetur, aut mox revomat. Nec intestina obstructa noxiorum humorum cursum impediant. Itaque nausea omnis ante purgationem summovenda aut vomitione, aut inedia. Detracta enim de consueto cibo portione, nativus calor crudos humores concoquit, absumitque. Suppressa jamdiu alvus, enemate mollienda. Noxius pręterea humor pręparandus. Crassus lentusque, qualis est pituitosus & melancholicus, extenuandus & detergendus est oxymelite, apozematis, jusculis, & alijs id genus medicamentis & alimentis accommodatis. Tenuis verò, vt biliosus, si ferventior & acrior, ejus ante purgationem obtundenda est & fręnanda acri-

D. Est-ne

monia alterantium vsu.

D. Est-ne perpetuò purgationi præmittenda præparatio?

An perpetuò purgationi præmittenda præparatio.

C. Quisquis in corpore peccat humor tenuis ac fluidus, si vt in acutis morbis turget, statim initio nulla præparatione è quavis regione detrahendus est. Cum enim quasi oberrans fluctuet; & fluat refluatque in venis atque visceribus, non admodum ægrè videtur medicamento cessurus. Sin autem parti cuipiam is firmiùs inhærescit, vix nisi detersus aut concoctus, & naturæ vi secretus trahenti medicamento obtemperat.

Quando alterantia ex vsu sint.

D. Hactenus exposuisti quando purgantia medicamenta sint exhibenda, nunc quando alterantia ex vsu sint à te expecto.

C. Fluxionis initio astringentia quæ hanc repellant sola ex usu sunt. In statu cum fluxio planè consistit, resolventia: incremento verò vtraque permista. Aut si fortè congesta materia digeri minimè posse videatur, ejus dein suppuratio procuranda. Medicamentorum autem extrinsecus admovendorum nulla stata hora, nisi cum ventriculum aut præcordia attingunt. Hæc enim cibo præmitti debent.

DOMINO CAVMARTINENSI, clarissimo sacri Consistorij Comiti,

N. AB. FRAMBESARIVS S. P. D.

VIxdum ego tibi notus eram (Consistoriane Comes) cum tuam singularem in me benevolentiam patefecisti. Lætum mihi fuit amari à te, viro & authoritate clarissimo, & ingenij dotibus, summa eruditione, prænitenti prudentia, eximia æquitate, insigni humanitate, omni denique virtutum genere ornatissimo: Proinde gravioribus Galliæ rebus intra & extra regnum procurandis jamdudum à Regibus nostris præfecto. Scholas Medicas Regiæ Majestati consecratas tibi offero (vir illustrissime) luculentâ quæstionum intùs agi-

ùs agitatarum tabulâ, nomini tuo
nscriptâ locupletatas, ad tuum er-
ga me officium ab oblivione vindi-
andum. Etsi levidense munus, id
amen velut immortale meæ in te
bservantiæ pignus, benigno vultu
xcipe. Vale.

DISPVTATIONVM MEDICARVM IN FRAMBESARIANIS Scholis habitarum index.

QVÆ-

QVÆSTIONVM MEDICARVM IN FRAMBESARIANIS Scholis agitatarum Series.

DISPVTATIONIS I. Quæstiones pag. 1.

DE ELEMENTIS.

DE TEMPERAMENTIS.

DE PARTIBVS.

De Hvmoribvs.

DE SPIRITIBUS.

DE FACVLTATIBVS.

DE ACTIONIBVS.

DISPVTATIONIS II.

DE AËRE AMBIENTE.

DE CIBO ET POTV.

DE SOMNO ET VIGLIA

DE EXERCITATIONE ET QVIETE.

DE EXCREMENTIS.

DE ANIMI PATHEMATIS.

DISPUTATIO. III. QUAESTIONES.

DE MORBIS.

Quotu-

DE CAVSIS MORBIFICIS.

DE SYMPTOMATIS.

DE SIGNIS.

Quid

DISPVTATIONIS IV. Quæstiones.

DE INDICATIONIBVS.

DE REMEDIIS.

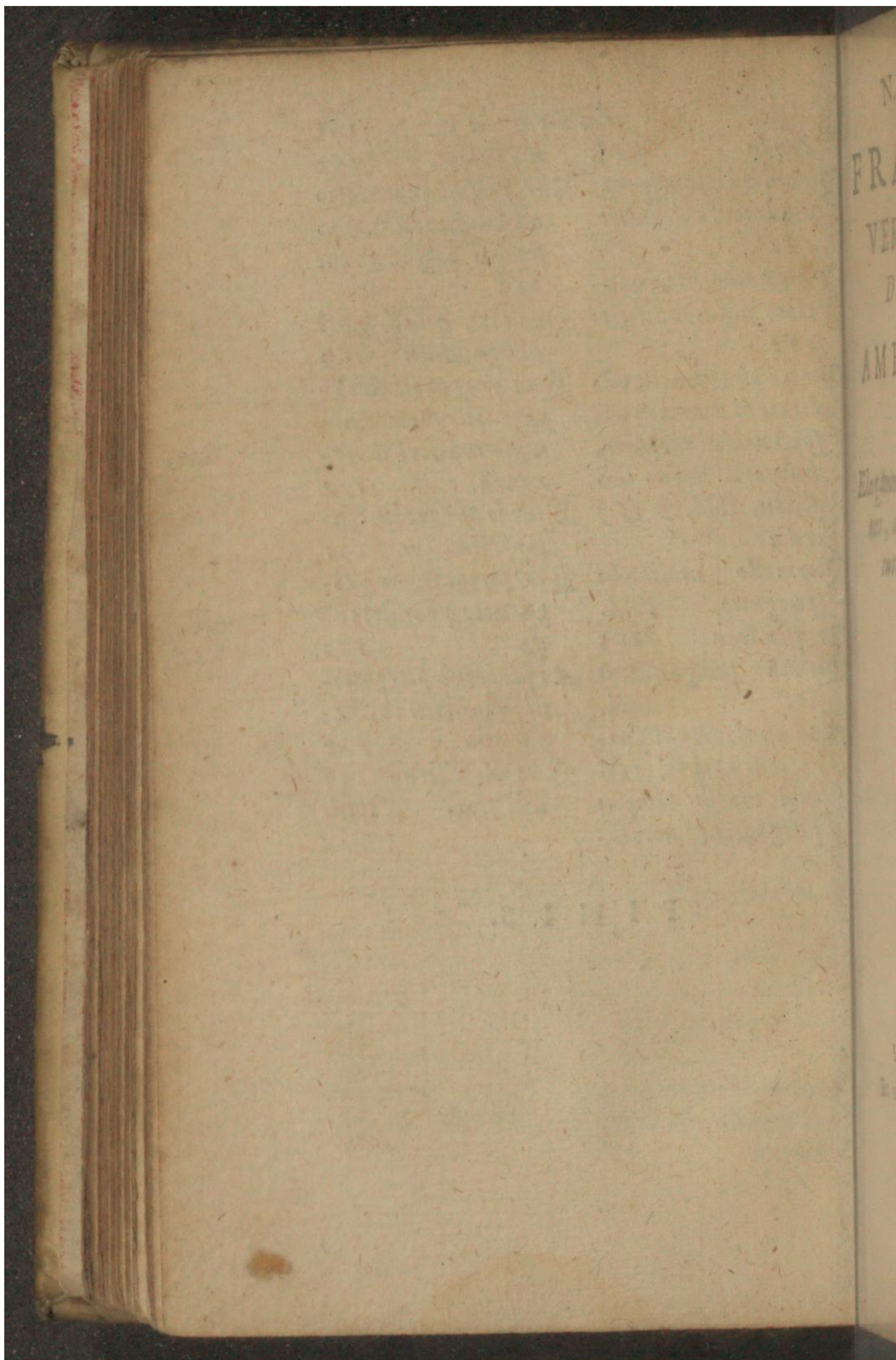
DE VICTVS RATIONE.

DE VENAE SECTIONE.

Phlebo-

DE MEDICAMENTIS.

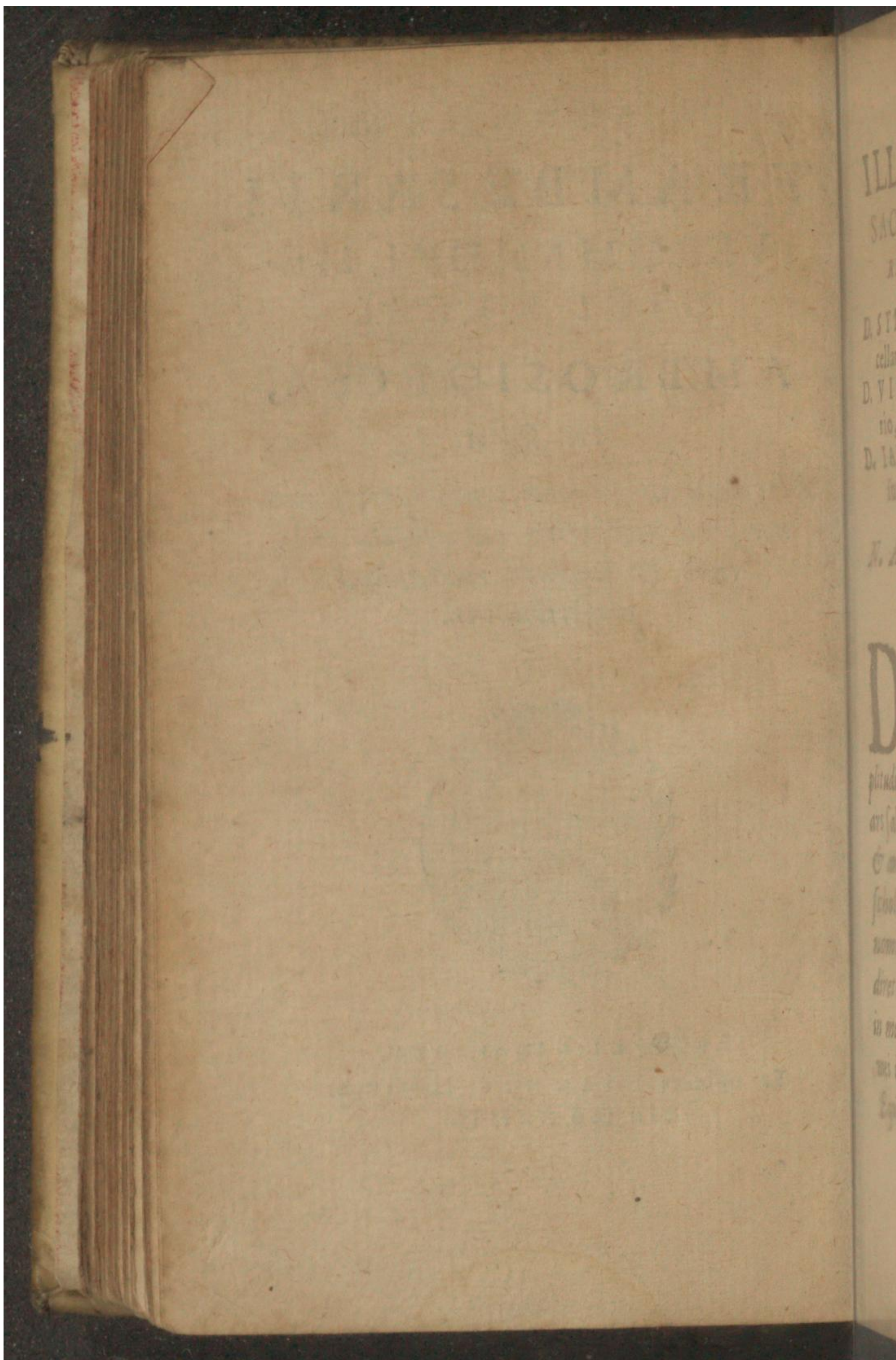
FINIS.

N. ABRAHAMI
FRAMBESARII
VEROMANDVI MEDICI REGII
AMBROSIOPOEA,
IN QVA
Elegantes medicamentorum præparationes, ad morborum curationem citò, tutò & jucundè moliendam præscribuntur.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina IOANNIS MAIRE.
CIↃ IↃC XXVIII.

ILLVSTRISSIMIS SACRI CONSISTORII COMITIBVS.

D. SYLLERIO Galliæ Cancellario,
D. VIQVENSI Procancellario, ac
D. IANINO nuper ærarij Regij summo Moderatori,

N. AB: FRAMBESARIVS S. P. D.

D*Vplici causa ductus* (clarissima Galliæ lumina) *Ambrosiopæam meam amplitudini vestræ consecravi; vna vt ars salutifera, cujus novum nomen, & ante hunc diem in Medicorum scholis inauditum, sub illustrissimi nominis vestri tutelâ intrepidè prodiret in lucem; altera vt pro vestris in me meritis perpetuum extaret mei in vos obsequij monumentum. Equidem nec splendidiores illi pa-*

tronos, ad depellendas obſcuri livoris tenebras, nec potentiores ad coërcendas ſycophantarum calumnias adſciſcere potuiſſẽ, cum ingenij veſtri magnitudine, veſtra ſingulari prudentia, eximia virtute, & auguſta manſuetudine tantam à Christianiſſimis Regibus authoritatem atque gloriam, non in Francorum regione duntaxat, verũ etiam apud exteras nationes vobis conciliaveritis: vt in hoc armorum procinctu nullum patrocinio veſtro aſylum tutius habeatur. Veſtra inſuper erga me officia tam arcto vinculo vobis me devinxerunt, vt aliquod ſaltem munuſculum, ad animi nec ingrati, nec immemoris faciendam fidem, vobis offerendum videatur.

Ab eo tempore quo tibi notus ſum (ampliſſime Cancellarie) tua mihi nunquam defuit benevolentia. Hortatu tuo Medicorum Regiorum numero jampridem ſum adſcriptus, in rebus adverſis ope

tua nequaquam destitutus, tu me tuendum suscepisti, jacentemq; animum erexisti.

Turpissimum ἀχαριστίας *crimen incurrerem* (dignissime Procancellarie) *si tuam humanitatem ac beneficentiam silentio prætermitterem, qui anno 1620. me in exercitu Regio valdè læsum à Burdigala per Bearnorũ plagam ad Aquas Augustas Tarbellorum, pristinæ valetudinis restituendæ gratia in tua rheda duxisti, indeq; ad Parisiorum Lutetiam reduxisti.*

Quandiu (æquissime Moderator) *ærario Regio præfuisti, tandiu Regijs subsidys juvarer diligẽter cavisti. Tua in me propensa voluntas perpetuò affulsit. Nulla pro juris mei defensione non impendisti studia.*

Id vnum à vobis supplex rogo (illustrissimi Comites) *vt hilari vultu excipiatis hoc opusculum, in quo elegantes præscribuntur medi-*

camentorum præparationes, non additione eorum quæ noxam corrigant, ex consueta vulgaris pharmacopœæ praxi, sed detractione impuritatum maleficarum, subtiliori arte procurata, adeò vt multò securiores, palato gratiores, ac prorogandæ Optimatum vitæ conuenientiores, Ambrosiarum nomen mereantur. Quarum propugnatores si vos præstiteritis acerrimos, quàm plurimi procul dubio earũ vsu redditam sibi salutem, vobis acceptam referent. Præter innumeros convalescentes tanto beneficio vobis obstrictos, author erit æternùm

Amplitudinis vestræ
obseruantissimus,

FRAMBESARIVS.

Lutetiæ Parisiorum Calend. Aug. An. 1622.

N. AB. FRAMBESARII IN SVAM AMBROSIOPŒAM Præfatio,

Ad D. RIBERIVM, primarium Christianissimæ Reginæ Medicum.

CVM olim apud Pictavium, pro Augustissima Domina Christianissimi Regis sorore graviter ęgrotante sanitati restituenda, nos aulici Medici designati tecum simul in dies consultabamus (Archiatre clarissime) mirabamur ingenij tui acumen, reconditam doctrinam, singularem prudentiam, eximium candorem, cæterasq; virtutes, quibus non vulgarem gloriam tibi comparasti. Tua insigni comitate, ac propensa in me voluntate, tibi me devinxisti. Vt aliquo gratitudinis signo meum erga te studium expromerem, visum mihi Ambrosiopœæ tibi inscribere argumentum. Ambrosiopœam placuit appellare Principem Pharmacopœæ partem, quæ

tem, quæ nobiliorem præparat medicamentorum essentiam, cui Ambrosiæ nomen, immortalitatis symbolũ aptè quadrare videtur, tã quod mortales à morte vindicet, quam quod è corruptibilium elementorum concursu segregata, ad cælestem naturam incorruptibilem accedat. Æthereus quippe spiritus est ex elemẽtari mixtione extractus, ad animam Divinam in corpore humano diu conservandam. Mystica namque Ambrosia ad æthereæ naturæ puritatem exaltatur, totius substantiæ vires in subtili reconditaque materiæ parte vehens. Hinc appellari solet quinta essentia, & cælestis substantia, tanquam esset defluvium ætheris, vel radius firmamenti voce Creatoris per ima dispersus. In corruptionibus naturalibus, spiritus ille cœlestis vel ad ætherem subvolat, vel aliam substantiam ex putrefacta producit. Itaque nequaquam dubitandum, quin æterna sit natura. Hinc Ambrosia Deorum cibus, quo immortalem vitam degunt, ab antiquitate perhibetur. Vnde Poëta Martialis.

Iuppiter Ambrosia satur est, & Nectare vivit.

Cum igitur Reges, Principes & Heroës

Heroës, Dij terreni meritò habeantur, ad eorum vitam quàm diutissimè fieri potest prorogandam, Ambrosia nihil aptius. Idcircò Ambrosiarum conficiendarum artem (vir integerrime) jampridem à me institutam, in optimatum gratiam tandē promulgandam duxi. Quam si authoritatis tuæ scuto defendas contra maligni livoris dentem, ad Ambrosiaticæ praxim in particularibus morbis à me fæliciter curatis persequendam, animum mihi dabis alacriorem. Reginæ nostræ, tibi ac nobis vive diu fælix.

TETRASTICHON.

Attulit è Calis, quæ FRAMBESARIVS *Orbi*
Terrarum fundit Nectar & Ambrosiam.
Protrahat vt sanum miseris mortalibus ævum,
Depellens mortem longiùs arte nova.

Pontius Privatus, armati
Regis Medicus.

AMBROSIOPOEA
docet quomodo ſit præparanda

- Ambroſia
  - Vniuerſalis,
    - Aphæretica,
      - Cathartica.
        - Chol. 205
        - Mel. 208
        - Phl. 211
        - Hyd. 214
        - Pan. 218
      - Emetica. 219
      - Diuretica. 221
      - Diaphoretica. 223
    - Proſthetica,
      - Styptica. 224
      - Analeptica. 227
      - Alexipharmaca. 229
      - Paregorica. 234
  - Particularis.
    - Chephalica. 238
    - Thoracica. 244
    - Cardiaca. 247
    - Stomachica. 251
    - Hepatica. 257
    - Splenica. 259
    - Nephritica. 261
    - Hyſteriaca. 263

N. AB. FRAMBESARII AMBROSIOPOEA.

1. AMBROSIOPŒA nobis dicitur ars Ambrosiarum ritè præparandarum, ad morborũ curationem citò, tutò & jucundè moliendam.

2. Ambrosiam vocamus puram medicamenti essentiam, naturæ cælestis æmulam, spiritus instar è corporea concretione, relicto crassamento elementari extractam, tanta elaboratam industria, vt exigua mole plurimùm polleat, citraque fastidium, necnon & citra noxam exhiberi queat.

3. Ex eo suam sortitur appellationem, quod mortales à morte vindicet.

4. Ambrosia molli consistentiâ, melli analogâ paratur, vt instar sapę in bolo capiatur è cochleari.

5. Interdum tamẽ solidior fit diuturniori humiditatis evaporatione, vt catapotij formâ devoretur, vel tragematis specie manducetur.

6. Nonnunquam liquidior redditur Nectaris admixtione, vt iñ potu sumatur. Adeo vt Ambrosia modò esculenta sit, modò poculenta. Ambrosia est vniversalis, vel particularis. Illa toti corpori dicata, hæc cuique corporis parti propria.

7. Ambrosia vniversalis est aphæretica, vel prosthetica.

8. Ambrosia aphęretica, quæ supervacaneos humores è corpore detrahit, est cathartica, vel emetica, vel diuretica, aut diaphoretica. Prima per alvum, altera per vomitum, tertia per vrinas, postrema per sudores corpus evacuat. Ambrosia cathartica est cholagoga, vel melanogoga, vel phlegmagoga, hydragogáve, aut panchymagoga, quæ aliàs panacea dicitur.

9. Ambrosia prosthetica, quæ imbecillo corpori robur addit, est styptica, vel analeptica, aut alexipharmaca, vel paregorica. Prima astringendo, altera reficiendo, tertia tuendo, postrema alterando corpus corroborat.

10. Ambro-

10. Ambrosia particularis, aphæretica est & prosthetica simul. Siquidem noxios è parte humores detrahit, eidemque vires adijcit.

Ambrosia particularis octuplex celebratur, cephalica, thoracica, cardiaca, stomachica, hepatica, splenica, nephritica, & hysterica.

ELEGANTES AMBROSIARVM CHOLAGOGÔN PRÆparationes.

Ambrosia cholagoga blanda, è rhabarbari ecchylomate.

℞ Rhabarbari electi ℥ij. cinnamomi ʒij. in crassiusculum pulverem redacta infundantur in aqua cichorij acidula ex succo limonum reddita, ad lentum calorem balnei marini. Aqua satis superque tincta inclinato vase secernatur, novaque materiæ relictæ adijciatur, ac rursus digeratur, magmate tandem fortiter expresso. Ex omnibus infusionibus aqua per vaporarium vitreum eliciatur, donec rhei Ambrosia in fundo crassitie milliginis appareat.

Ambrosia cholagoga valentior è scammonij ecchylomate.

℞ Scammonij optimi ℥ij. dissol vantur in succo limonum ad lentum balnei marini calorem depurato. Bi duo exacto per linteum transmittan tur. Succus tandem in patina argen tea carbonibus ardentibus imposit exhalare permittatur, donec in vas fundo scammonij Ambrosia ad just spissitudinem reducta videatur.

Ambrosia cholagoga, ex vtroqu ecchylomate mixto.

℞ Ambrosiæ cholagogæ vtriusqu ǒ. x. ceraso condito inclusa, manè de gutienda exhibeantur, tribus hori ante jusculum.

Ambrosia cholagoga Nectarea, cassia, rheo & folijs Orient.

℞. Pulpæ cassiæ reccenter extractæ ℥ dissolve in aquę stillatitiæ pomorum redolentium acidulæ è succo limo num redditæ ℥iiij. digere in balneo marino mediocriter calido, 6. hora rum spatio. Interea infunde separa tim foliorum Oriental. ℥ß. cum ca

riophyli

riophylis vj. in eadem aqua. Deinde vtrumque cola per manicam hypocraticam. Colaturæ adde expressionē ℥j. rhei electi cum cinnamomi ℈j. in eadem aqua seorsum macerati, fiat Nectar, diluculò exhibendum.

Ambrosia chologoga Nectarea, è manna, cum rhabarbari & scammonij ecchylomatis.

℞. Mannæ Calabricæ ℥j. liquefiat in jusculo pulli, buglosso, borragine & oxalyde alterato, deinde coletur, in colatura dissolve Ambrosiæ cholagogæ vtriusque ℈ ß. glycerij gutt. v. fiat Nectar, manè propinandum tribus horis ante pastum.

Nectar cholagogum, ad vtramq; bilem in corpore exuperantem blandè repurgandam.

℞. Vini albi ℥vj. cinnamomi ʒij. quinquies vel sexies per linteum mundum colentur. In colaturæ parte vna infunde rhei electi ʒiij. in altera foliorum Orientalium ʒvj. trygis præparatæ guttis viij. vtrique additis. Exacta semihora tincturam colo stamineo seorsim extrahe. In vtraque mista dissolve sacchari albi pulve-

pulverati ℥ij. fiat Nectar manè propinandum.

ELEGANTES AMBROSIARVM MELANOGOGÔN PRAEparationes.

Ambrosia Melanogoga blanda, è foliorum Oriental. ecchylomate.

℞. Foliorum Oriental. ℥ij. epithymi ℥ß. ſantali citrini ʒij. infunde ad lentum calorem balnei marini in aqua pomorum fragrantium, acidula è ſpiritu chalcanthi reddita. Biduo exacto rubicundus liquor per inclinationem ſeparatus, in diplomate diſtilletur, donec in fundo vaſis ſennæ Ambroſia, mellis craſſitudine fuerit conſpicua, quæ poſtea ad ſolidiorem conſiſtentiam ſicco ignis calore redigatur.

Ambroſia Melanogoga valentior, ex ellebori ecchylomate.

℞. Radicum ellebori nigri veri ℔.j. macerentur per 24. horas in aceto roſato, ad detrahendam nimiam earum acrimoniã, venenatamq; qualitatem. Tum mediocriter ad ignem

lentum

lentum exſiccatæ & craſſo modo contuſæ indantur in vas aptum, ſuperaffundendo ſucci limonũ depurati partem vnam, & ſucci pomorum redolentium clarificati partes duas, vt materiam duos tres-ve digitos ſupernatent: Omnia ſtent in digeſtione Balnei marini, donec ſucci in colorem rubicundum tingantur, & exactè imprægnentur tota ellebori ſubſtantia, poſtea colentur, & fæces prælo exprimantur. Expreſſio cum colatura commiſceatur. Affunde iterũ fæcibus ſuccum roſarum pallidarum optimè clarificatum, indeque denuò extrahe omnem ſubſtantificam virtutem, colando & exprimẽdo. Miſce hanc colaturam & expreſſionem cum prioribus. Omnibus in vas capax injectis, fiat adhuc digeſtio in balneo, purumq; ab impuro ſecernatur. Tandem ſepara ad calorem lentum humiditatem, donec in fundo maneat ecchyloma conſiſtentiæ pilulis formandis idoneæ.

Ambroſia melanogoga, ex vtroque ecchylomate mixto.

℞. Ambroſiæ melanogogæ vtriuſque ℈ ß. extracti confect. hamech, ex-

tracti

tracti colocynth. an. ℈.v. formentu
ij. pilulæ bracteolis auri coopertæ.
Hæc Ambrosia melancholiæ, maniæ,
epilepsiæ, febri quartanæ; alijsque
morbis contumacibus ab atrabilari
vel melancholico humore curandis
est accommodatissima.

Nectar melanogogum blandum.

℞. Foliorum Oriental. ℥j. epi-
thym. ℥ß. polyp. querni ʒij. anis. ʒj.
Contusa macerentur in vini albi ge-
nerosi ℔. ij. leniterq; ferveant in fi-
ctili vitreato. Triduo exacto perco-
lentur. Vinum colatum recondatur
in lagenam vitreã. Bibat singulis vel
alternis diebus manè hujus medicati
Nectaris ℥iij. longè ante cibum.

Nectar melanogogum valentius.

℞. Radicum ellebori nigri mun-
datarum minutim concisarum, in ace-
to rosato cum semine anisi per 24. ho-
ras maceratarum, deinde exsiccata-
rum ℥ij. foliorum Oriental. ℥iij. se-
minum fœnicul. dulc. & anis. ana
ʒvj. corticis citri ℥ß. Macerentur o-
mnia in duabus vini albi optimi mẽ-
suris per 4. aut 5. dies, in balneo ma-
rino calido, coleturq; vinum absq; ex-
pressione vlla: dein bis térve per ma-
nicam

nicam hypocraticam transmittatur, dulcoretur & aromatizetur cum sacchari sufficienti quãtitate, & pauco cinamomo. Pręstantissimum est medicamentum ad melancholiam, maniã & alios capitis affectus, tùm intrò assumptum, tùm extrinsecùs capiti cum linteolis in eo madefactis tepidè admotum. Educit è cerebro cùm pituitosos, tùm melancholicos humores.

ELEGANTES AMBROSIARVM PHLEGMAGOGÔN PRAEPARATIONES.

Ambrosia phlegmagoga blanda, ex agarici ecchylomate.

℞. Agarici albissimi ℔.ß. gingib. ℥ß. leviter contundantur & ad balnei marini calorem digerantur per biduum in aqua absynthij: quæ postea inclinato vase secernatur, & additione aquæ novæ, & magmatis expressione, tota purgandi vis extrahatur. Vniversus tandem liquor per vaporarium vitreum in diplomate destilletur, donec in fundo vasis agarici Ambrosia crassitudinem mellis

adipisca-

adipiſcatur, quæ per ſe in vmbra ex ſiccari permittatur.

Ambroſia Phlegmagoga valentior ex colokynthidis ecchylomate.

℞. Pulpæ colokynth. ℔. ß. per aliquot dies in balneo marino cum ſero lactis ſinatur macerari, poſtea fortiter prælo exprimatur. Expreſſio in vas aptum inijciatur, ſeorſimq; ſervetur. Magmati novum lactis ſerum ſuperfundatur, iſtaq; rurſum digerenda balneo reddantur, & digeſta exprimantur. Ambæ expreſſiones junctæ in leni balneo ſimul concoquantur dum appareat hypoſtaſis in fundo vaſis, liquor purior per inclinationem ſeparetur, ac denuò in balneo tandiu digeratur, & à fæce ſecernatur, dũ puriſſimus evadat. Ejuſmodi concoctionibus ad naturæ imitationem elaboratis, tandem elicitur liquor rubini inſtar rubicundiſſimus & ſplendidiſſimus, qui ingratum ferè omnem iſtum amarorem colokynthidis, noxiamque ſubſtantiam ac faſtidioſam exuerit. Poſtremò Nectar lento balnei calore per alembicum extilletur, reſtabit in imo vaſe mellita quædam conſiſtentia, quæ

Ambroſia

mbrosia est colokynthidis, longè
restantior trochiscis Alhandal Ara-
um, in quibus malefica pharmaci
alitas non detractione, sed addi-
one corrigitur.

*mbrosia phlegmagoga, ex vtro-
que ecchylomate mixto.*

℞. Ambrosię phlegmagogę vtriusq;
e ℈ß. fiant ij catapotia bracteolis
ri cooperta, post primum somnū
glutienda.

*Nectar Phlegmagogum, ad
arthritidem,*

Paratur ex turpeto & hermodacty-
cum gingibere in vino albo per
atriduum infusis in balneo mari-
calido, deinde per manicam hy-
craticam transmissis, ac sacharo
cinnamomo aromatizatis.
Quin & ex Ialapi subtilissimè pul-
rati in vino albo, vel jusculo disso-
ti ʒj. fit Nectar ad supervacaneam
uitam per alvum clementer edu-
ndam.

ELEGAN-

ELEGANTES AMBROSIARUM HYDRAGOGÔN PRAEPARATIONES.

Ambrosia hydragoga, ex elaterij ecchylomate.

SVccus è maturo cucumeris agrestis fructu inclinante æstate leniter expressus, per filtrum destilletur, deinde indatur vasi vitreo oblongo collo, cum spiritus vini pari quantitate. Digerantur in balneo tepido per aliquot dies, donec fæces secernantur. Postea coaguletur materia igne lento: ex qua cum sacchar in pulverem redacto, tantillo cinnamomi & tragacantha rhodostagmat soluta paretur Ambrosia, formâ tra gematis. Cujus grana decem exhibeantur pro dosi.

Ambrosia hydragoga, ex esula ecchylomate.

℞. Radices & folia esulæ minoris. Ex his exquisitissimè contusi exprimatur succus per torcular: qu in vas vitreum inditus digeratur p quatriduum in balneo marino. Fœ cibus in quibus adhuc plurimum vi rati

tutis purgantis ineſt, affunde ſerũ lactis clarum, ad eas ritè irrigandas, quę in aliud vas injectæ ſimiliter digerãtur, dein prælo fortiter exprimantur: hæcque expreſſio vltima priori addatur, digeſtio iteretur, ſeparando purum ab impuro, donec materia nihil ampliùs craſſamenti deponat, ſed clariſſima, colore rubicundiſſima, guſtuque dulciſſima in fundo ſubſideat, quæ indubitata ſunt perfectæ digeſtionis ſigna. Hęc materia transfundatur in alembicum, ut Nectar inde deſtilletur, per balneum vaporoſum, in fundo remanebit Ambroſia eſulæ in formâ ſapæ rubicundiſſimæ & guſtu dulciſſimæ. Exhibeatur ℥ß. per ſe in forma boli aut pilularum, vel in ſuo Nectare diſſoluta.

Ecchyloma eſulæ paratur etiam alia methodo, contundendo eſulam, & deſtillando aquam vſque ad ſiccitatem, rurſumque affundendo aquam ſuam ſuis fæcibus ſiccis. Hæc aqua educit tincturam eſulæ. Si ex fæcibus combuſtis ſalem cum propria aqua extrahas, eumque ecchylomati proprio addas, ejus purgandi vim validiorem reddes. Ambroſia eſulæ convenit hydropi, cakexiæ, alijſque morbis, in quibus ſero-

quibus ſeroſorum humorum expurgatione opus eſt.

Ambroſia hydragoga Nectarea, è manna & praſcriptis elaterij & eſula ecchylomatis,

℞. Mannæ Calab. ℥j. liquefiat in juſculo pulli, bugloſſo, borragine & oxalyde alterato, in colatura diſſolve Ambroſiæ hydragogæ vtriuſque ℈ß. fiat Nectar manè exhibendum.

Nectar hydragogum.

Nectar ebulinum & ſambucinum ad aquas hydropicorũ potenter educendas duobus modis paratur.

I.

Semen ebuli aut ſambuci maturum exprimendum eſt, & ſuccus extrahendus, qui cum dupla muſti optimi albi quantitate admiſceatur, & in dolium magnitudinis convenientis, ad ſolitam digeſtionem & fermẽtationem infundatur.

II.

Accipiantur ſemina ebuli & ſambuci, ſuæ perfectæ maturitatis tempore, quod erit circiter Autumni initium.

initium. Ex his prælo exprimatur vinum ſive ſuccus, contuſis ſimul vinaceis ſive nucleis ſuis internis. Mixtis omnibus ſimul fiat diſtillatio. Aqua ſtillatitia fæcibus ſuis ſuperaffuſa, inſignem purgandi efficaciam habet, præcipuè ſeroſos humores trahit. Aromatizetur cinnamomo. Hydropicis dari poteſt ab ℥j. ad ℥ij.

Catapotia Frambeſariana, ad hydropem.

℞. Ecchylomatis radicum iridis noſtratis, ecchylomatis granorum ebuli, ecchylomatis eſulæ, elaterij præparati ana ʒiij. rhabarbari & agarici ana ʒij. cinnamomi, ſpicæ nardi, roſar. rub. maſtich. ana ʒj. omnia redigantur in conſiſtentiam pilulis formandis idoneam. Singulis hebdomatis deglutiet catapotia duo, ex maſſæ ℈j. concinnata.

ELEGANTES AMBROSIARVM PANCHYMAGOGÔN PRAEPARATIONES.

Ambroſia panchymagoga, tragematis formâ.

LAthyris grana centum cortice exuta, in rhodoſtagmate per triduum macerentur, ac ſaccharo tragacanthæ mucilagini permiſto obducantur, tragematis formâ. Decem mandenda exhibeantur, ſuperbibendo ptiſanæ cyathum,

Ex mercurio præcipitato, necnon & è croco metallorum tragemata parantur, ad omnes humores in corpore luxuriantes educendos.

Ambroſia catholica, ſub ſyrupi forma.

℞. Vini albi ℥vj. rhodoſtagmatis ℥ij. infunde per noctem ſtibij præpar. & pulveriſ. ʒj. cinnamomi ʒjß. in colatura per inclinationem facta diſſolve ſacchari albi ℥viij. fiat Ambroſia, ſub ſyrupi mediocriter cocti formâ. Doſis erit à ℥ß. ad ℥j. ex cochleari, poſt hauſtum jus pulli, aut vitulinæ carnis inſulſum. Hac arte colicos cruciatus ad paralyſim vergentes ſuſtulit plurimos Iul. Palmarius.

ELEGANTES AMBROSIARVM EMETICARVM PRÆPARATIONES.

Ambrosia Emetica blanda.

1. E Radicum, florum & ſeminis ſpartij ecchylomate.
2. è radicum & foliorum viridium aſari ecchylomate paratur.

Valentior.

1. è croco metallorum, in vino albo per 24. horas macerato & colato.
2. è ſale chalcanthi.
3. è lapide cyaneo præparato.

Grana 7. vel 8. in vino aut juſculo diſſoluta exhibentur.

Crocus Metallorum, ex Quercetano.

℞. Magneſiæ Saturninæ opalinæ & pellucidæ, nitri ana ℥j. miſceantur, igniantur & calcinentur calcinatione philoſophica.

Magneſiam invenies coloratam inſtar hepatis, quam dulcorabis. Hic pulvis eſt inſtar croci. Ejus accipe ℥j. aquæ cardui benedicti ℔. ij. vel iij. cinnamomi ℥ß. macera omnia per bi-

duum aut triduum: deinde transcola, & vsui reserva hanc aquam, quæ jure optimo meretur nuncupari aqua benicta. De hac sume ℥jß. aut ampliùs horis matutinis. Non est ingrati saporis. Blandè provocat vomitum, & alvum ter vel quater solvit evacuando per superiora & inferiora simul. Vsurpatur fœlicissimè ad omnis generis febres, necnon & pleuritides, aliosque deploratos affectus, qui ob radices profundiùs validiusq; infixas vix subigi & edomari possunt.

Sal vitrioli, ex Crollio.

Solve vitriolum album in aqua pluviali & evapora, donec quasi crusta appareat, postea per quadriduum in loco frigido ponas, & concrescent crystalli, quos eximes, & aquam iterum evaporabis vt antea: hic labor penitus tertiò retiretur, coagulando & dissolvendo. Vltimò ter eodem modo procedatur cum aqua rosarum. Crystalli tandem supra calorem lenem siccentur, & spontè redigentur in pulverem album. Hoc lene est vomitivum, & cerebrum benignè expurgat.

Elegans lapidis cyanei præparatio.

℞. Lapidis lazuli veri q. v. Calcinetur ignis vi ad perfectam albedinem. Postea supra marmor in pulverem tenuissimum redigatur. Aceto albo distillato mox imbibatur, dein humiditas exhaletur. Tum in æneo vase materia collocetur, cum aceti albi distillati ℔. j. vbi simul aliquantulum bullierint, cum spatula agitando, in diversis effundantur fictilibus non vitreatis. Fictilia contineant singula quatuor duntaxat vncias. Cera diligenter obturentur, & in cavea reponantur. Decimo quoque die quod extrinsecus vasis adhærebit colliges, donec nihil prorsus exeat.

ELEGANTES AMBROSIARVM DIVRETICARVM PRAEPARATIONES.

Ambrosia Diuretica blanda.

Ex anonidis, saxi fragiæ & corticum fabarum sale, cum sua propria aqua extracto paratur.

Valentior.

E ſale ſuccini, Datur à granis tribus, ad 4. 6. 8. & 10. cum aqua petroſelini ſeu anonidis. Mirabiliter pellit remoratam vrinam.

E ſpiritu ſalis marini. Duę vel tres guttæ in aqua cardui benedicti & parietariæ ſubitò remoratam pellunt vrinam.

Nectar diureticum præſtantiſſimum.

E tartari vitriolati ℈ß. aquæ cinnamomi ʒß. & julepi roſati ℥ij. fit, authore Crollio.

Singulare diureticum eſt & gummi è cortice fraxini, extractum cum ſua propria aqua diſtillata ex tenuioribus ejuſdem arboris folijs. Idem contra lienis duritiès ſpecificum eſt, inquit Quercetanus.

ELEGAN-

ELEGANTES AMBROSIARVM DIAPHORETICARVM PRAEparationes.

Ambrosia Diaphoretica blanda.

E Ligni sancti, radicum angelicæ, foliorum cardui benedicti, & vlmariæ, atque granorum juniperi ecchylomate paratur.

Valentior.

E stibio, vt decet, præparato. Admirandum est sudorificum ad febres quartanas, & omnes morbos ex crasso & fæculento humorũ tartaro progressos, extractum Zingiberis, quod spiritu vini elicies. Cujus dosis est pilula pisi magnitudine,

Extractum chelidoniæ diureticum & sudorificũ simul existit, si ejus ℈j. in propriæ aquæ cochleari vno, aut duobus infusum exhibueris.

Paratur ex herba, radice, & tota reliqua substantia chelidoniæ.

Specificum est medicamentum cõtra febres tertianas, icterum, cachexiam, colores pallidos, & obstructiones viscerum.

ELEGANTES AMBROSIARVM STYPTICARVM PRAEparationes.

EXpositis omnib. Ambrosiæ Aphæreticæ generibus, Ambrosia Prosthetica superest, quæ corporis vires conservat firmatque, vtilium humorum profluvia sistendo, exolutos spiritus resarciendo, vitæ principia defendendo, dolorésve sedando.

Ambrosia styptica.

Ad hæmorrhagiam, hæmoptysim, dysenteriam, hæmorrhoidas & menses immodiceè profluentes, omniaque vtilium humorum profluvia sistenda, necnō & ad animi deliquia inde orta.

℞, Radicum symphyti major. bistortæ & tormentillæ ana ℥j. herbarum centinodiæ, millefolij, veronicæ, pyrolæ, saniculæ, bursæ pastoris, ana M.j. summitatum rubi, & lentisci, ana M. ß. granor. sumach. myrtill. seminum plantag. berberis, acetosæ, portulacæ, papau. albi, cydon. ana ℥ß. florum nymphæe, verbasci, rosar. rub. ana p.ij. contusa & commixta

mixta omnia macerentur per quatriduum ad ignem balnei marini, in succorum plantag. portulac. acetos. & agrimoniæ depuratorum, ana ℔. ij. dein fortiter exprimantur. His adde de succorum acaciæ & hypocystid. ana ℥ij. terræ sigillatæ, boli Armen. ana ℥ß. Macerentur denuò per quatriduum, dein per cineres destillentur. Stillatitius liquor permixtis fęcibus semel atque iterum affundatur, vt tinctura inde eliciatur. Ex qua destilletur Nectar donec Ambrosia in sapæ formâ restet in fundo. Ambrosiæ hujus ʒß. in sui Nectaris ℥ß. dissoluta exhibeatur ex cochleari. Si ab immodico sanguinis fluxu exolvantur vires, adde ℈j. tincturæ corallorum.

Ambrosia Colletica, è sympyto, Ad herniam curandam, & omnia vlcera interna glutinanda.

℞. Rad. symphyti major. optimè mundatæ q. s. hanc in mortario marmoreo probè contunde cum pistillo ligneo, donec formam pulpæ sortiatur. Ad ℔. iiij. ejusmodi pulpæ, adde medullæ panis secalini, & panis siliginei, ana ℔. j. Omnia invicem probè mixta,

bè mixta, & vino albo irrigata, inijciantur in vas vitreum cum collo longo, ſubere & cera Hiſpanica optimè obturatum, vt nihil tranſpiret. Quod collocetur in balneo vaporoſo, donec materia rubicundum colorem adipiſcatur.. Tunc illam fortiter prælo exprime, & expreſſionem iterum pone in balneo vaporoſo, vbi majorem acquiret rubedinem, & fæces aliquot in fundo relinquet, quas ſeparabis; continuando hanc digeſtionem & depurationem, donec clariſſima & rubicundiſſima apparuerit tinctura. Ex qua ſeparabis Nectar per alembicum ad ignem balnei vaporoſi, & remanebit in fundo Ambroſia rubicundiſſima, quam alij ſanguinem ſymphyti nominant. Doſis eſt ℈j. Manè diſſolvatur in ſuo Nectare, vel in vino albo, vel alio liquore congruo.

Ambroſia corallina,

Ex ſucco limonum eſſentiâ corallorum imprægnato, & ſaccharo candido, ad ſyrupi conſiſtentiam coctis parata; ad lienteriæ, dyſenteriæ, fluoris hepatici, omniumq; omninò affectuum à jecoris imbecillitate ſcaturientium

turientium curationem, naturaliumque facultatum instaurationem, est præstantissima.

ELEGANTES AMBROSIARVM ANALEPTICARVM PRAEPArationes.

Ambrosia Analeptica, Galatinæ nomine celebrata, Ad prostratas vires instaurandas, extenuataque corpora reficienda,

E vitulinis, vervecinis & volatilium carnibus in diplomata consumptis, dein croco, cinnamomo, & saccharo conditis ubique paratur.

Ambrosia moschata, Ad calorem nativum recreandum coctionem juvandam, imbecilliaq; viscera roboranda.

℞. Nucem moschatam saccharo conditam, myrobalan. condit. corticis citrij condit. ana ℥ß. cinnamomi, caryophill. ana ʒß. ambrę cineritię ℈j

moſchi ℈ß. ſaccari ad duplum, cum mucagine tragacanthæ ex rhodoſtagmate extracta, fiat Ambroſia, ſub paſtillorum formâ.

Nectar Analepticum,

Ad vires hauſtas inſtaurandas, ſpirituſque exolutos recreandos.

℞. Caponem antiquum & pinguem, exenteratũ, in fruſtra diſcinde, & in phialam vitream capacem inijce, addendo ſantali citrini, ligni aloës, cariophyllorũ, nucis moſchatæ, cinnamomi, macis, ana ℥j. galangę, corticis citrij, Zedoariæ, croci, ana ℥ß. flor. toriſmarini, ſalviæ, betonicæ, lavendulæ, bugloſſi, borraginis, roſarum rub. ana p. j. coralli præparati ʒvj. granorum Kermes ʒij. vini canariæ menſur. j. Sacchari albi ℔ ß. Vas benè clauſum vt nihil evaporet, collocetur in balneum marinum fervidum, per 8. vel 10. horas, donec capo vi bullientis aquæ in minutiſſimas particulas redactus fuerit. Exprimantur poſtea omnia per torcular, & in alembico deſtillentur. Doſis eſt cochlear vnum atque alterum.

ELEGANTES AMBROSIARUM ALEXIPHARMACÔN PRAEPARATIONES.

Ambrosia Theriaca,

Ad spirituum conservationem & roborationem, necnon & ad morborum pestilentium præcautionem & curationem, omniumque venenorum expulsionem præstantissima.

℞ Ecchylomatis alexiterij ℔. j.ß. succi limonum optimè depurati ℔.j. confectionis viperinæ aromaticæ, essentiæ opij in mellitam consistentiam redactæ, ana ℥iij. essentiæ croci ℥j.
Terræ sigillatæ,
Acaciæ,
Hypocystidis,
Gummi Arabici,
Acidi spiritus vitrioli, ana ℥ß.
Myrrhæ, thuris & styrac. calamitæ in oleo terebinth. dissolut.
Opopanacis & galbani in aceto dissolut. & per setaceum traject. essentiæ castorei & bituminis Iudaïci, ana ʒij.

Omnia ſimul cum ſale ex fæcibus alexiteriôn & aromatôn omniũ calcinatis extracto, & in aqua cardui benedicti diſſoluto permixta, in plura alembica cum ſuis recipientibus indita, ponantur in balneum vaporoſum, vt liquor exhalet, & Ambroſia in mellis conſiſtentia aut paulò duriori in fundo ſubſideat. Aquam diligenter adſervabis. Eſt enim verum Nectar theriacum, tam pretioſum, vt ſatis celebrari nequeat. Ambroſia autem quæ in fundo remanſit, in vaſe argenteo ad ignem moderatum ponatur, vt in juſtam electuarij liquidi conſiſtentiam redigatur. De qua pro doſi exigui piſi magnitudo ſufficiet, vel per ſe exhibita, vel cum Nectare ſuo in cochleari diſſoluta.

Ecchyloma Alexiterium.

℞. Iridis Florentinæ, glycyrrhizæ, ſcordij Cretic. ſeminis napi agreſtis, roſarum rub. nucis moſchat. cinnamom. ana ℥j.

rad. pentaphylli, Zedoariæ, coſti candidi, gingiberis, caſſiæ nigræ aromaticæ, dictamni Cretici, marubij, calaminthes montanæ, nardi Indicæ, ſchænanthi Arabici, ſtœchados Arabicæ, ſem.

bicæ, ſem. petroſelini Macedon, piperis albi, nigri & longi, ana ʒvj.
rad. gentianæ, foliorum malabathri, polij Cretenſis, chamæpytios, chamædryos Creticæ, phu Pontici, nardi Celticæ, ſeminum aniſi, ſeſeleos, cardomomi, fœniculi, thlaſpeos, ameos, cubebarum, comæ hyperici, ana ℥ß.
rad. ariſtolochiæ, ſeminis dauci Cretici, comæ centaurij minoris, ana ʒij.
Radices, folia, ſemina, comæ & flores in pulverem ſeorſim redigantur. Omnes pulveres optimè invicem miſceantur, & per cribrum tranſmittantur. Dein cum aqua vitæ, vel vino Malvatico, aut hydromelite vinoſo, in balneo marino digerantur per triduum. Liquor tinctus inclinato vaſe tunc ſecernatur, novuſque materiæ relictæ adijciatur, ac denuò digeratur, magmate tandem fortiter expreſſo. Ex omnibus infuſionibus Nectar per vaporarium vitreum eliciatur, donec Ambroſia in fundo, mellis craſſitie fuerit conſpicua.
Cui addere poteris ad lentum ignē, eſſentię corallorum & margaritarum, ana ʒij.
Pulveris

Pulveris Bezoardici, vnicornu, ossis è corde cervi, ana ʒj.
Ambræ ʒß. Sic admirabilem obtinebit virtutem.

Confectio viperina aromatica.

℞. Carnem de quatuor viperis recens captis, abjectis capitibus, caudis & visceribus, optimè lotam cum vino, & in frustra incisam. Hanc indes in vas vitreum capax, superaffundendo aquæ cinnamomi excellentis, & vini canariæ, vel hydromelitis vinoq; ana ℥v. vel vj. His adde cinnamomi, cariophyllorum, macis, piperis nigri, Zingiberis, cubebæ, cardamomi, ana ℥ß. summitatum anethi, thymi, hyssopi, ana p. j. salis communis p. ß. specierum aromatici rosati & elect. diamargaritôn, ana ʒj. Dein vase clauso, vt nihil expirare possit, pone in balneum marinum ad bulliendum, & omnia decoque ad ignem luculentissimum per 7. vel 8. horarum spatium, aut donec viperarum carnes in liquorem redactæ videantur. Aperto vase, omnia effundantur in patinam argenteam, aut vas terreum vitreatum. ac inde separatis omnibus ossibus, colentur & ex-

primantur

primantur omnia, & cum juſculo per ſeraceum tranſmittantur. Hoc modo habebis eſſentiam, ſeu integram, ac ſubſtantificam viperarum virtutem, quæ odoris erit fragrantiſſimi, vt pote virtutibus rerum aromaticarum imprægnata, quæ balſami ſive opobalſami ab antiquis additi, locum teneat. Materia excipiatur alembico apto cum ſuo capitello & recipiente, ut ad ignem balnei vaperoſi exquiſitè ſeparetur omnis liquor, quem ſeorſim ſervabis, & erit theriacum Nectar præſtantiſſimum, ſummumque alexiteriũ : in fundo remanebit Ambroſia alexipharmaca pretioſiſſima, formâ gelatinæ conſiſtentiâ inter molle & durum mediâ, quæ jam vel nulla alia accedẽte præparatione, vſui apta erit. Hæc ſtatim cum cæteris theriacæ ingredientibus permiſceatur. Vel inde formentur trochiſci, addendo quintam partem amyli probe pulverizati, qui ad lentum hypocauſti calorem exſiccati, longiſſimo tempore, ſi opus ſit, adſervabuntur. E. Q.

ELEGAN-

ELEGANTES AMBROSIARVM PAREGORICARVM PRAEparationes.

DVplex eſt Ambroſiarum paregoricarum genus; vnum calidum, ſed temperatè; alterum adeò frigidum, vt obſtupefaciendo doloris ſenſum tollat; illud propriè Anodynum, hoc Narcoticum dicitur. Anodynum fovet & recreat calorem noſtrum nativum, cujus temperamento eſt analogum, functiones naturales, vitales & animales reddit vegetiores, demulcet delinitque quodammodo exaſperatas corporis noſtri partes, dulciq; ſenſu quem movet, earum velut triſtitiam moleſtumque ſenſum abolet: tenuium eſt partium, vt vnà pariter evacuet, digerat, rarefaciat, extenuet & concoquat quicquid in partibus dolore vexatis humorum eſt noxiorum, vel quicquid vaporoſi, aut admodum frigidi ſpiritus particulæ dolenti inhæſit, ſed & quid habet aſtrictionis, vt fluxiones ſiſtat, indeque natos dolores è tempore compeſcat.

Ambroſiæ

Ambrosia Anodyna,

Ad mitigandos dolores arthriticos, colicos, hystericos, ad cruciatus dentium, ad tormina, dysenteriam, diarrhæam, lienteriam, distillationem in pulmones, omnesque fluxiones, sistendas, præstantissima.

℞. Ambrosiæ theriacæ ℥iij.
Ambrosiæ pæoniæ, angelicæ, imperatoriæ visci querni & caryophyllorum, cum aqua betonicæ extractæ ℥ij.
Ecchylomatis confectionum alkermes & de hyacyntho ex aqua cardui benedict. ℈ij
Ecchylomatis castorei & myrrhæ ana ℈ß.
Omnia cum theriaco Nectare circulenter in balneo tepido per diem integrum.
Dein Nectareus liquor separetur. Ambrosiæq; addantur sulphuris dulcis vitrioli ℥j.
Tincturæ corallorum & margaritarum, ana ℥ij.
Tincturæ aureæ ℈ij
Olei camphoræ ℈i.
Olei succini & nucis moschatæ, ana ℈ß.

His

His omnibus ritè mixtis tandem adijciantur terræ ſigillatæ ℥iij.
Lapidis bezoardici ℥ij.
Ambræ ℥j.
Moſchi ℈j. Miſce, vt decet, ad Ambroſiam paregoricam conficiendam.
Pane miſſali madido involuta, datur ad 8. grana primo anno: ad gr. 18. ſecundo: ad plura etiam conſequentibus annis, quia vires tempore evaneſcunt.

Ambroſia Narcotica,
Laudani nomine celebrata,

Ad omnis generis dolores à quacumque cauſa ſubortos protinùs ſedandos, ad omnes hæmorrhagias, defluxioneſque ſiſtendas, dyſentericos, lientericos, ac cæteros alvi fluores arcendos, ſomnum accerſendum, gratamque acutè febricitantibus inducendam tranquillitatem.

℞. Eſſentiæ opij ℥ij.
Eſſentiæ croci cum aqua limonum extractæ ℥j.
His invicem in vaſculo argenteo mixtis adde magiſterij gemmarum margarit. & corallorum, ana ʒj ß.
Terræ ſigillatæ veræ ʒj.

Pulveris

Pulveris bezoardici, vnicornu, ambræ, ana ℈ij.

Miſceantur & agitentur omnia continuò ad ignem lentum, donec ex materia frigefacta pilulę formari poſſint, inſtar grani piperis. Vnica ſufficit.

Nectar hypnoticum.

Ad dolores omnes inducto ſomno obtundendos, ingenteſque febricitantium ardores contemperandos.

℞. Seminum papau. albi hyoſcyami, lactucæ ana ℥iij.
Quatuor ſeminum frigid. majoꝝ excorticatorum ana ℥ij.
Florum nymphææ, violar. roſ. rub. Papau. rheadis, ana p. iiij.
Florum ſambuci, comarum rutæ. ana p. ij.
Macis, nucis moſch. benioini, Ana ʒ vj.

Contundantur & infundantur per quatriduum in aquarum roſar. lactuc. nenuphar. & papau. rheadis, ana ℔. ij.

Dein colentur & fortiter exprimantur: expreſſioni adde Philonij Rom. ℥ß.
Croci, mumiæ, ana ʒiij.

Caſtorei,

Castorei, camphoræ, ana ℥j.

Postea distillentur. Hoc Nectar est longè tutius vulgaribus Narcoticis. Datur ad ℥ij. tempore somni.

ELEGANTES AMBROSIARVM CEPHALICARVM PRAEPARATIONES.

HActenus vniversales Ambrosiæ, quæ noxios humores è toto corpore per alvum, aut vomitum, vel per vrinas aut sudores evacuant, & quæ vtiles humores profluentes retinent, exhaustos spiritus instaurãt, oppugnatas facultates protegunt, acerbosq; dolores mitigant, præscriptæ sunt: particulares deinceps describendæ, quæ evacuationis vniversę reliquias è singulis partibus, præsertim è cerebro, è thorace, è corde, è stomacho, è jecore, è liene, è renibus, atque ex vtero detrahunt, easque partes omni illuvie prorsus expurgatas corroborant.

Ambrosia

Ambrosia Cephalica,

Ad pituitosas cerebri reliquias extenuandas & dissipandas, frigidam cerebri intemperiem corrigandam, epilepsiam, apoplexiam, paralysim & vertiginem percurandam, necnon & ad vapores in suprema mentis sede suspensos, somnolentiam, torporem & stupiditatem inducentes discutiendos, ad innatos proinde nobis spiritus crassos & caliginosos, puriores ac tenuiores reddendos, hebetiores sensus omnes exacuendos, animalemque facultatem roborandam.

℞. Ecchylomatis Cephalici ℥ij,
Magisterij cranij humani ʒj. ß.
salis cranij ʒj.
Essentiæ castorei ℈ij.
Specierum dianthon ʒß
Oleorum caryophyllorum, & nucis moschatæ Chymicè extractorum, ana guttas x. Cum syrupo de stœchade fiat Ambrosia sub sapæ forma.

Paratur & breviori temporis spatio, pro tenuioris fortunæ hominibus Ambrosia Cephalica ex herbarū & florum pæoniæ, betonicæ, salviæ, rorismarini & melissæ, ac quorundam

rundam seminum & aromatôn cephalicorum extractis constans, quæ cerebrum nubilū serenat, omnibusq́; frigidis ejus affectibus conducit.

Ecchyloma Cephalicum.

℞. Radicum pæon. acori, visci querni, ligni aloës, baccarum juniperi, ana ℥ij.
Seminis pæon. cinnamomi, cariophyll. macis. nucis moschatæ cardamomi, ana ℥j.

Florum pæon. anth. stœch. salviæ betonicæ, lavendulæ, calendulæ, primulæ veris, lil. convall. tiliæ arboris, euphragiæ, ana p. j.

Incidenda incidantur, & contundenda contundantur, ac in vas vitreum indantur, aquis vitę, salviæ & granorum juniperi insuper affusis, quoad liquor quatuor digitos materiam supernatet. Digerantur omnia ad ignem balnei marini per 6. vel 8. dies. Fiat colatura & expressio postea per torcular. Ex utraque mista Nectar per vaporarium vitreum eliciatur, donec Ambrosia sapæ formâ in fundo restet. Dosis est ʒß. in omnibus frigidis cerebri affectibus.

Magiste-

Magisterium cranij humani.

DVo vel tria crania humana recentia in mortario marmoreo crasso modo terantur. Pulvis in vas vitreum capax indatur, aqua vitæ, juniperi, vel salviæ superaffusa, quoad quatuor digitos supernatet. Vase accuratissimè clauso ne quid transpiret, fiat digestio in balneo vaporoso per 10. dies : postea coletur & exprimatur materia per torcular. Liquor exibit rubicundus instar sanguinis, oleosus atq; resinosus. Aqua vitæ nova magmati affundatur, itereturq; digestio per 5. dies: Colatura & expressio fortis sequantur, quæ superioribus junctæ, in alembicum tandem indantur, ex quibus Nectar destilletur per balneum vaporosum, donec Ambrosia sapæ formá remaneat, suo sale impraegnata, quæ tanquam thesaurus pretiosissimus adversus epilepsiā diligenter adservabitur. Dosis est ℈ß. vel ℈j. cum suo Nectare.

Sal cranij humani,

Sal cranij humani per calcinationem fit. Illud enim in cineres redigitur, ex quibus sal extrahitur cum aquis pęonię, florũ tiliæ, lilij convall.

aliáve antepileptica. Hic Sal epilep-
ticæ curæ peculiariter destinatur, ...
... sqi

Essentia castorei.

Essentia castorei extrahetur cum aquis melissæ, calendulæ, pæoniæ, granorum juniperi, primulæ veris, betonicæ, salviæ majoranæ, rorismarini, aut similium cephalicorum. Castoreum incisum & contusum balneo marino per 5. dies in aqua cephalica sinatur macerari, postea coletur & exprimatur. Liquore tandem evaporatione separato, reducatur in ecchyloma, quod epilepsiæ, apoplexiæ, paralysi & similibus cerebri affectibus magnoperè confert.

Ambrosia antepileptica, sub syrupi formâ.

℞. Radicis pęon. siccæ, visci querni, ana ℥ß. cinnamomi ʒvj. rosarum rub. p. ij. florum calendulæ, lilij convall. tiliæ arboris, lavendulæ siccorum, ana p. j. In vas vitreum inijce, aqua vitæ optima superaffusa quoad quatuor digitos materiæ superemineat. Quod optimè clausum in balneo marino collocetur, aut radijs solaribus ad tres vel quatuor dies exponatur. Aqua dein per inclinatio-
nem à

nem à fæcibus erit ſeparanda. Ad cujus ℥x. ſacchari candidi in pulverem redacti ℥iij, vel iiij adijciendæ erunt, omniaq́ue argenteo cochleari agitanda, vt ſolvatur ſaccharum, in patina argentea, mox ignis ex incenſa charta aquæ vitæ imponendus, vt ardeat, tandiuq́ue exuretur, dum ſyrupus ſatis coctus ſit, verſando ſemper materiam. Semicochlearis menſura ſingulis vicibus exhibita ſufficiet ad præcautionem, curationemq́ue epilepſiæ.

Tragema antepilepticũ Quercetani.

℞. Salis cranij humani ʒjß. eſſentiæ, corallorum & margaritarum ana ℈iiij. cinnamomi, cardamomi, ligni aloës, ana ʒj. ſeminum pæon. rutæ. viſci querni, ana ℈ij. florum liliorum convallium, tiliæ arboris, calendulæ, anthos, ana ʒß. vngulæ alces veræ, vnicornu, lapid. bezoardici, ambræ, ana ℈j. camphor. ℈ß. ſaccari anthoſ. q. ſ.

Epilepticus poſt congruentem vacuationẽ capiat hujus tragematis ſemicochlear per menſem integrum: quo ſumpto ſtatim vnam atque alteram vnciam Nectaris antepileptici ſuperbibat.

ELEGANTES AMBROSIARVM THORACICARVM PRAEparationes.

Ambrosia Pectoralis, è thoracicôn ecchylomate;

Ad asthma, orthopnœam, omnemque spirandi difficultatem.

℞. Radicum enulæ campanæ, iridis, polypodij, tussilaginis, glycyrrhizæ in taleolas sectarum, ana ℥iij.
Iujubarum, sebesten, uvarum Corinthiac. ana ℥ij ß.
Herbarum scabiosæ, hyssopi, prassij, adianti siccarum & crasso modo contusarum, seminum cardui benedicti, bombacis, vrticæ, anisi, fæniculi, papaveris albi, ana ℥j.
Cinnamomi ℨj. florum borrag. bugl. tussilag, papau. rubei siccorum, ana p.iiij.

Omnia contusa & probè invicem mixta in vas aptum indantur, affundendo aceti scillitici ℔. 1. ß. aquarum scabiosæ, cardui benedicti, hyssopi & tussilag. ana ℔. j. Digerantur ad

tur ad lentum ignem balnei marini per dies aliquot. Poſtea fiat colatura & expreſſio, ac tandem diſtillatio Nectaris, donec Ambroſia in ſapę conſiſtentiam reducatur. Ad ℥ij. exhibetur per ſe, formâ boli, aut pilularum, vel in ſuo Nectare diſſoluta.

Ad phthiſin, empyema, alioſque deploratos pulmonum affectus. Ecchylomati thoracico additur extractum pulmonum vulpis & leporis, necnon & butyrum ſulphuris.

Nectar pectorale.

℞. Herbarum tuſſilag. ſcabioſ. praſſij, calament. hyſſop. recenter collectarum, ana M. iij.
iiij. ſeminum frigid. major. ſeminum vrticæ & cardui benedict. ana ℥ß.

Omnia ſubtiliſſimè contuſa diſtillentur in balneo vaporoſo vſque ad ſiccitatem.

Cum propria aqua diſtillata ſiccis fæcibus iterum affuſa extrahe tincturam, ex aqua fiat Nectar Thoracicum, ſaccharo aut melle addito.

Ambrosia Bechica, sub pastillorum forma.

Ad pulmonum anacatharsin moliendam.

℞. Pulpæ radicum althææ & passularum in ptisana vulgari coctarum, ana ℥j.
pulveris glycyrrhizæ ℥ß.
pulveris iridis Florentinæ ʒiij.
florum sulphuris ʒij.
sacchari albissimi ℥xij.

Cum pauca aqua tussilag. formentur pastilli hypoglottides, quibus vtendum manè & vesperi, sensim deglutiendo.

Tragema Thoracicum,

Ad asthma, tussim inveteratam, phthisin, & alios pulmonum affectus.

℞. Specierum diaïreos ʒij.
rad. vngulę caballinę, comarum hyssop. semin. vrticæ, ana ℈iiij.
florum sulphuris ʒjß.
essentię margaritarũ & corall. ana ʒj.
pulmonis vulpis præparati ʒß.
sacchari violati q. sufficit. misce, fiat pulvis, vel electarium per tabellas.

Trage-

Tragema antipleuriticum.

℞. Sacchari violati ℥ß.
salis prunellæ ʒij.
coralli rubri, florum papau. rheadis, ana ʒj.
Reducantur in pulverem. Cujus dosis ʒij.
superbibendo parum aquæ papaveris rheadis, vel cardui benedicti, vel scabiosæ.

Singulare remedium ad pleuritidem, cujus eximios affectus ipsis oculis multoties vidit Quercetanus.

ELEGANTES AMBROSIARVM CARDIACARVM PRAEPArationes.

Ambrosia Cardiaca.

Ad omnes cordis affectus, syncopem. lipothymiam, cardialgiam, ad cor ab omni veneno vindicandum, ad pestis præcautionem, necnon & curationem præstantissima.

℞. Ecchylomatis Cardiaci ℥iij.
confectionis Alkermes. ʒiij.

Elect. diamargaritôn, corallorum præparat. ana ℥ij.
Lapidis bezoardici, vnicornu, ossis è corde cervi, ana ʒj.
essentiæ croci ℈ij.
essentiæ camphoræ, ambræ ana ℈j.
Oleorum corticis citrij & cinnamomi chymicè extractorum, ana guttas xij.
Fiat Ambrosia.

Ecchyloma Cardiacum.

℞. Radic. angelicæ, scorzoneræ, zedoariæ, ana ℥iij.
rasuræ ligni aloës, ligni rhodij, ana ℥ij. ß.
corticis citrij siccæ ℥ij
Dictamni, been vtriusque, doronici, seminum ocymi, citrij, melissæ, acetos. granorum kermes, ana ℥j ß.
caryophyll. cinnamom. ana ℥j.
croci ℥ß.
rosarum rub. p. iij,
Omnibus crasso modo contusis superaffundantur succi limonum ℔. j. ß.
Aquarum scordij, melissæ, rorismarini, ana ℔. j.
vel q. sufficit ad materiam benè irrigandam.
Omniá digerantur ad ignem lentum

tum balnei marini, exprimantur, fiantque reliquæ operationes ad extrahendam cordialium essentiam necessariæ.

Nectar Cardiacum.

℞. Herbarum scordij, tormentillæ, melissæ, scorzoneræ, recenter collectarum, ana M. iiij. citria in orbiculos dissecta cum cortice n. vi. Omnibus ritè contusis in mortario marmoreo adde cinnamomi ℥i. croci ℥ß. galliæ moscha. elect. diamarg. ana ʒii. camphor. ʒi. Ex his omnibus liquor abstrahatur ad siccitatem per balneum vaporosum: eumq; fæcibus residuis rursus affundas ad tincturam eliciendã, ex qua fiat Nectar, addito saccharo.

Extractum è melissa est summum cardiacum.

Extracta cardui benedicti, & vlmariæ sunt sudorifica, & singularia remedia adversus pestem.

Nectar Alexicacum,

Ad pestis curationem & præcautionem

℞. Radicum angelicæ, tormentillæ, gentianæ, zedoariæ, caryophyl-

latæ, ana ℥ij. ligni aloë, ℥j. santali rubri, cinnamomi, macis, baccarum iuniperi, seminis cardui benedicti, corticis citrii & semin. eiusdem, ana ʒvi. dictamni Cretensis sicci, melissæ, hyssopi, ana M. i. rasur. cornu cervi, eboris, ana ℥ß. Macerentur ad ignem lentum balnei marini per 6. uel 8. dies, in succorum rutæ, scordii & vlmariæ depuratorum, ana ℥viii. dein fortiter prælo exprimantur. His adde theriaces, mithridatii optimi, ana ℥ii. confect. alkermes ℥ß. specierum diamargar. ʒii. croci ʒi. camphorę ʒß. vini Malvatici & aquæ vitæ optimæ, ana ℔. i. ß. Infundantur denuò per 6. dies, ad ignem lentum, vase optimè clauso, vt nihil expiret: dein fortiter exprimantur. De hoc Nectare exhibeantur peste jam correpto ℥ij. Magnum est sudorificum. Vel expressum illud destilletur per cineres, ac Nectaris ℥ij. cum syrupi de limonibus ℥j. propinentur.

Ad pestis præcautionem cochlear hujus Nectaris sufficiet in vino, vel jusculo.

Ambrosia

E margaritarum essentia, & saccharo in

rio in syrupum coctis comparata, præstantissimum est remedium in omni cordis deliquio.

Conducit prætere a proprietate sua specifica tabidis, & emaciatis.

ELEGANTES AMBROSIARVM STOMACHICARVM PRAEparationes.

Ambrosia stomachica, sub pilularum formâ,

Ad ventriculum biliosis & pituitosis excrementis blandè repurgandum, & corroborandum.

℞. Aloës Chymicè præparatæ ℥ij. extracti rhabarbari, extracti agarici ana ℥j. myrrhæ præparat. mastich. salis absynth. ana ʒj. cum syrupo rosarum pallidarum fiat pilularum massa, ex cuius ℈i. fingantur ii. catapotia auri bracteolis obducta, per horam ante pastum deglutienda.

Chymica aloës præparatio.

℞. Aloës optimę in pulverem redactæ ℥ iii. coniiciantur in cucur-

bitam vitream. Superaffuſa oxalydis aqua, ſinantur per triduum macerari in balneo marino fervente, vaſe optimè clauſo cum ſubere ac cera Hiſpanica. Rubicundiſſimus tandem liquor lentè per inclinationem à fęcibus ſeparetur. Relicto magmati nova oxalydis aqua toties affundatur ac denuò digeratur, quoties rubore perfuſa conſpicietur. Poſtea vniverſus liquor tinctus in patina argentea carbonibus ardentibus impoſita, exhalare permittatur, donec in vaſis fundo mera aloës eſſentia ad craſſitudinem naturalem ferè reducta videatur.

Myrrhæ præparatio.

Myrrha in vino ad ignem balnei marini diſſoluta, adhuc calens per linteum tranſcolanda eſt.

Catapotia ſtomachica vulgaria.

℞. Aloës electæ in ſucco roſarum lotæ ℥ii. rhabarbari electi pulverati, & agarici recenter trochiſcati, ana ℥i. foliorum Orientalium pulveratorum ℥ß. hieræ ſimpl. ℈i. cinnamomi & gingib. ana ℈ß. Excipiantur omnia ſyrupo de abſynthio, fiat maſſa pilularum, involvatur aluta & ſervetur

ſervetur ad vſum, de qua capiat ſemel in hebdomada pilulas iij. manè ex ʒß. ſine cuſtodia.

Ambroſia ſtomachica,

Ad frigidam ventriculi intemperiem, à pituitoſis humoribus tunicis ejus inhærentibus ortam corrigendam, ad vomitum ſiſtendum, ſtomachumque roborandum, ad flatus diſcutiendos, cruditates tollendas, ciborumque coctionem juvandam.

℞. Ecchylomatis ſtomachici ℥ij.
conſervæ roſarum ℥j.
extracti baccarum juniperi, & myrobalan. omnium, extracti tunicarum interiorum ventriculi gallinæ. ana ℥ß.
olei è nuce moſchata chymicè extracti ʒß.
oleorum caryophyllorum & corticum citrij chymicè extractorum ana ℈j.
Cum ſyrupo corallorum fiat Ambroſia. Doſis ʒß.

Ecchyloma ſtomachicum.

℞. Calami aromatic, cyperi, ligni aloës, ana ℥iij.

cinnamomi, macis, nucis moſchat. ana ℥ii.
corticis arantiorum & cydon. exſiccatæ, ana ℥i.
menthæ ſiccæ abſynthii Pontici exſiccati, ana M. ii.
ſeminum aniſi fædicul. liguſtici, baccarum myrti, ana ʒvi.
myrobalan omnium, ana ℥ß.
roſarum rub. p, iii.
contundenda contundantur, & incidenda incidantur, miſceantur, & in vas idoneum indantur, ſuper affundendo ſucci granatorum acidorum ℔. i. ß.
aquarum menthæ & abſynthii ana ℔. i.
aquæ cidnamomi ℔. ß.
fiat digeſtio in balneo marino, tandem evaporatio, & inde extractum.

Nectar ſtomachicum, è cinnamomo.

℞. Cinnamomi craſſiuſculè contuſi ℥iiii. infunde per triduum in æquis partibus vini albi generoſi, & aqua roſarum. Fiat diſtillatio in alembico: vel in æneo vaſe maiuſculo, cui refrigeratorium annexum eſt.

Ambroſia

Ambrosia suavissima & præstantissima, è syrupo cinnamomi cum vino.

℞. Cinnamomi crasso modo contusi ℥iiii, macerentur in vini albi optimi ℔. ii. per triduum in vase vitreo ad lentum ignis calorem. Fiat dein colatura, cui adde sacchari ℔. i. ß. lentè omnia coquantur in syrupi consistentiam.

Ambrosia gratissima & utilissima, è syrupo cinnamomi cum aqua vitæ, parata.

℞. Cinnamomi ℥ii. crasso mõdo contusum in vas vitreum indatur, superaffundendo spiritum vini fortissimum, vt materia tres vel quatuor digitos superemineat. Vase optimè clauso, macerentur per triduum in loco frigido.

Tum quod tinctum & clarum fuerit effunde, & ℥viii. liquoris adde ℥iiii. sacchari candi pulverizati, dein subiecto igne, saccharum dissolvatur, & accensa charta ignis spiritui vini admoveatur, omnia interim longiori spatula agitentur, donec aqua vitæ ferè consumpta fuerit, & syrupus in fundo remaneat.

sufficit

Sufficit pro doſi ſemicochleare in lipothymia, imbecillitatibus, cruditatibus & flatibus ventriculi, & ad accelerandum partum in gravidis mulieribus.

Ecchyloma carminativum,

Ad colicos cruciatus, omnesq́ ventriculi & inteſtinorum dolores à flatibus ortos præſtantiſſimum.

℞. Baccarum lauri ℔.j. baccarum juniperi ℔.ß. ſeminum dauci, cumini, fœniculi, aniſi, ana ℥iiij.

Herbarum ſiccarum calamenti, origani, pulegij, comarum anethi, ana M. ij.

Florum chamæmeli & ſambuci ana p.iiij.

Cinnamomi, nucis muſchatæ, piperis, cardamomi, ana ℥j.

Omnia craſſo modo contuſa, & ſimul mixta in vas vitreum indantur, ſuperaffundendo vinum album generoſum, aut hydromeli vinoſum, donec materia benè irrigetur. Obturato vaſe, fiat digeſtio in balneo mediocriter calido per quatriduum. Quo elapſo exprimes materiam per torcular, omnemq́ue liquorem inde expreſſum reſervabis. Magmati novum affun-

vum affunde vinum album, vel aquam vitæ, vt denuò fiat digestio & expressio, quò virtus omnis substantifica hoc modo exquisitiùs extrahatur. Ex omnibus expressionibus invicem mixtis, & in alembicum inditis, Nectar destillatione totum elicies, quod seorsim accuratè servabis, sicut & ecchyloma carminativum, quod in fundo remanebit.

Ad ℈j. exhibebitur, vel formâ boli, aut pilularum, vel cum suo Nectare dissolutum. Enematis addi poterit ad ʒij.

ELEGANTES AMBROSIARVM HEPATICARVM PRAEPARATIONES.

Ambrosia Hepatica,

Ad jecur ab humorum infarctu liberandum, ac corroborandum, ad facultatem naturalem instaurandam, ad lienteriam, dysenteriam, & diarrhœam sistendam, ad hydropem, cachexiam, icterum, & alia hepatis vitia curanda.

℞. Ecchylomatis hepatici ℥iij. extracti hepatis vituli ℥j.

ecchylo-

ecchylomatis chelidonij ℥ß.
syrupi corallorum ʒiij.
croci Martis optimè præparati,
cremoris tartari, ana ʒij.
tincturæ rosarum q. s.
Fiat Ambrosia. Dosis ℈j. per se, vel cum jusculo, vino, aut Nectare hepatico.

Ecchyloma hepaticum.

℞. Radicum cichorij oxylapath. oxalyd. erythrodani, filicis, ana ℥ij.
agrimoniæ, hepaticæ, absynthij Pontic. ana M. ij.
ligni cassiæ, santalorum omnium, ana ℥j.
seminum apij, petrosel. schœnanthos, ana ℥ß. spicæ nardi ʒij.
florum cichor. centaurii minor. chelidon. rosarum rubr. ana p. iii.
crassiusculè contusa indantur in vas vitreum. Superaffunde aceti passulati ℔. i. ß.
aquarum agrimoniæ, acetosæ, cichor. ana ℔. i.

Macerentur, distillentur, & aqua rursum materiæ affundatur, inde educatur ecchyloma.

Nectar hepaticum ſingulare, è tinctura roſarum ſiccarum,

calidiori & imbecilliori jecori refrigerando & corroborando aptiſſimum.

POne roſarum rubrarum exiccatarum ℥j. in aquæ tepidæ ℔. iiij. adde ſpiritus vitrioli vel ſulphuris ʒii. Intra quatuor horas, aqua fiet coloratiſſima. Vbi per filtrum diſtillata fuerit, diſſolve ſacchari ℔, j. Fiat Nectar.

ELEGANTES AMBROSIARVM SPLENICARVM PRAEPARATIONES.

Ambroſia ſplenica,

Ad duritiem & obſtructionem lienis, ad cachexiam, icterum nigrum, febrem quartanam, ac ſymptomata inde orta.

℞. Ecchylomatis ſplenici ℥ii.
extracti lienis bovis ℥i ß.
fœculæ radicis ari ʒii.

ſalis

ſalis ceterach, ſalis fraxini, ana ʒiß, croci Martis cum ſulphure præparati ℈iiij.
viui chalybeati q. ſ.
Fiat Ambroſia. Doſis ʒß.

Ecchyloma ſplenicum.

℞. Limaturæ chalybis cum ſulphure calcinatæ ℥x.
cortic. fraxini, rad. capparorum, tamaricis, ana ℥iij.
radicum ſerpentariæ major. filicis, valerianæ, ana ℥ij
ceterach, fumariæ ana M, ij.
ſeminum cardui benedicti, cumini, coſti, ana ℥j.
piperis, cubebarum, ana ʒvj.
florum geniſtæ, hyperici, bugloſſi, ana p. ij.
raſuræ eboris, cinnamomi, ana ℥ß.
Contuſa indantur in vas vitreum, ſuperaffundendo aceti ſcillitici ℔.j. aceti bugloſſati & ſambucini ana ℔. ß.
aquarum florum ebuli, & ſcolopend. ana q. ſ.
ad materiam ritè macerandam, vt inde fiat ecchyloma.

Nectar

Nectar ſplenicum.

Ex tempore paratur è ſyrupis bizantino, capillari, & ſimilibus in aquis ſcolopendrij, geniſtæ, & ſucco pomorum redolentium diſſolutis.

ELEGANTES AMBROSIARVM NEPHRITICARVM PRAEPArationes.

Ambroſia Nephritica, ſub mannæ forma.

Ad ſolvendam renum obſtructionem à calculo, arenulis, aliáve materia tartarea ortam, & ad ciendam urinam inde ſuppreſſam.

℞. Ecchylomatis Nephritici ℥ij.
extracti oculorum cancri, extracti teſtarum ovorum, ana ʒij.
magiſterij lapidis Iudaici, magiſterij lapidis lyncis, ana ℈j,
olei terebinthinæ guttulas xx.
Miſce. Fiat Ambroſia ſub mannæ formâ.
Doſis ℈ß. ad ſummum ℈i. cum Nectare Nephritico, vel vino albo.

Ecchylo-

Ecchyloma Nephriticum.

℞. Radicum anonidis, eryngii, petrosel. bardanæ, ana ℥iii.
herniariæ, saxifragiæ, ana M. ii.
seminum cepæ, vrticæ, raphani, fœniculi, ana ℥ij.
baccarum juniperi, lithospermi, nucleorum mespilorum, ana ℥jß.
Contusa in vas vitreum indantur, superaffundendo succi limonum ℔ j.ß.
aquarum stillat. raphani, argentinæ & alkekengi, q. sufficit.

Omnia satis superq; macerata exprimantur. & destillentur in balneo vaporoso, Nectar seorsim servabis, atque eccyloma quod in imo vase remanet.

Nectar Nephriticum.

℞. Radicum restæ bovis & eryngij, ana ℥ iij.
fructuum alkekengi maturorum, senelorum, baccarũ juniperi, ana ℥ij.
Milij salis ℥i.
Contundantur & macerentur in vini albi generosi q. s. per quatriduum.
Dein fortiter exprimantur. Tum destillentur ad siccitatem. Ex magmate calcinato parabitur sal Nectari admiscendus.

miſcendus. Nectar ad ℥ii. exhibetur. Salis prunellæ ʒi. ſuperaddi poterit.

ELEGANTES AMBROSIARVM HYSTERICARVM PRÆPARATIONES.

Ambroſia Hyſterica.

Vteri ſuffocationi, albis menſium fluoribus, cruditatibus, flatibus, & doloribus inde excitatis longè vtiliſſima.

℞. Ecchylomatis Hyſterici ℥iij.
extracti matricis leporis ℥i.
fœculæ bryoniæ ℥ß.
extracti caſtorei ʒii.
olei ſuccini ʒi.
olei gagatis ℈ß.
ſyrupi cinnamomi q. ſ.
Fiat Ambroſia ſub mannæ formâ.
Doſis ℈j. vel ʒß. cum juſculo, vel Nectare Hyſterico.

Ecchyloma Hyſtericum.

℞. Radicum bryoniæ ℥iij.
aſari. ℥jß.

folio-

foliorum matricariæ, artemisiæ, nepetæ, siccorum, ana M. iij.
baccarum juniperi, seminum seseleos, ameos, rutæ, carvi, anethi, ana ℥j.
carabes, castorei, ana ʒvj.
nucis moschatæ, cardamomi, ana ℥ß.
Contusa misceantur, addendo hydromelitis vinosi ℔. j.
aquarum rutæ & matricariæ, ana q. s.
Macerentur per quatriduum. Dein fortiter exprimantur. Tum destillentur in balneo vaporoso. Nectar seorsim asservetur, atque ecchyloma, quod in fundo vasis remanebit.

Nectar Hystericum præstantissimum.

Ad provocandos menses uterumque roborandum.

℞. Herbarum matricariæ, artemisiæ, melissæ, rutæ, recentium, ana M. iiij.
sabinæ M. j.
His ritè contusis adde cardamomi ℥j ß.
castorei, myrrhæ, croci, ana ℥j.
superaffunde aquæ cinnamomi ℔. ß.

Fiat deſtillatio ad ſiccitatem per alembicum in balneo vaporoſo.. Ex ſtillatitio liquore fæcibus ſiccis iterum affuſo, & forti fæcum expreſſione, omnem tincturam elicies, ex qua tandem fiat Nectar. Exhibebitur ad ℥ii.

Nectar limpidiſſimum; omnibus hyſtericis affectibus convenientiſſimum.

℞. Vini albi generoſi ℔. j.ß.
ſuccorum matricariæ & mercurialis depuratorum, ana ℔. j.
nucis moſchatæ, cinnamômi, ligni aloës, macis, ana ℥j.
caſtorei, fæculæ bryoniæ, ana ℥ß.
florum anthos, ſalviæ ana p. ij.
Digerantur per quatriduum. Dein deſtillentur per balneum vaporoſum ferventiſſimum.

Nectar accuratè ſervabitur. Doſis cochlear vnum, atque alterum manè.

FINIS.

M AD

AD DOMINVM

FRAMBESARIVM,

REGIS CONSILIARIVM, MILITIÆQVE GALLICÆ Archiatrum.

ANAGRAMMATISMVS.

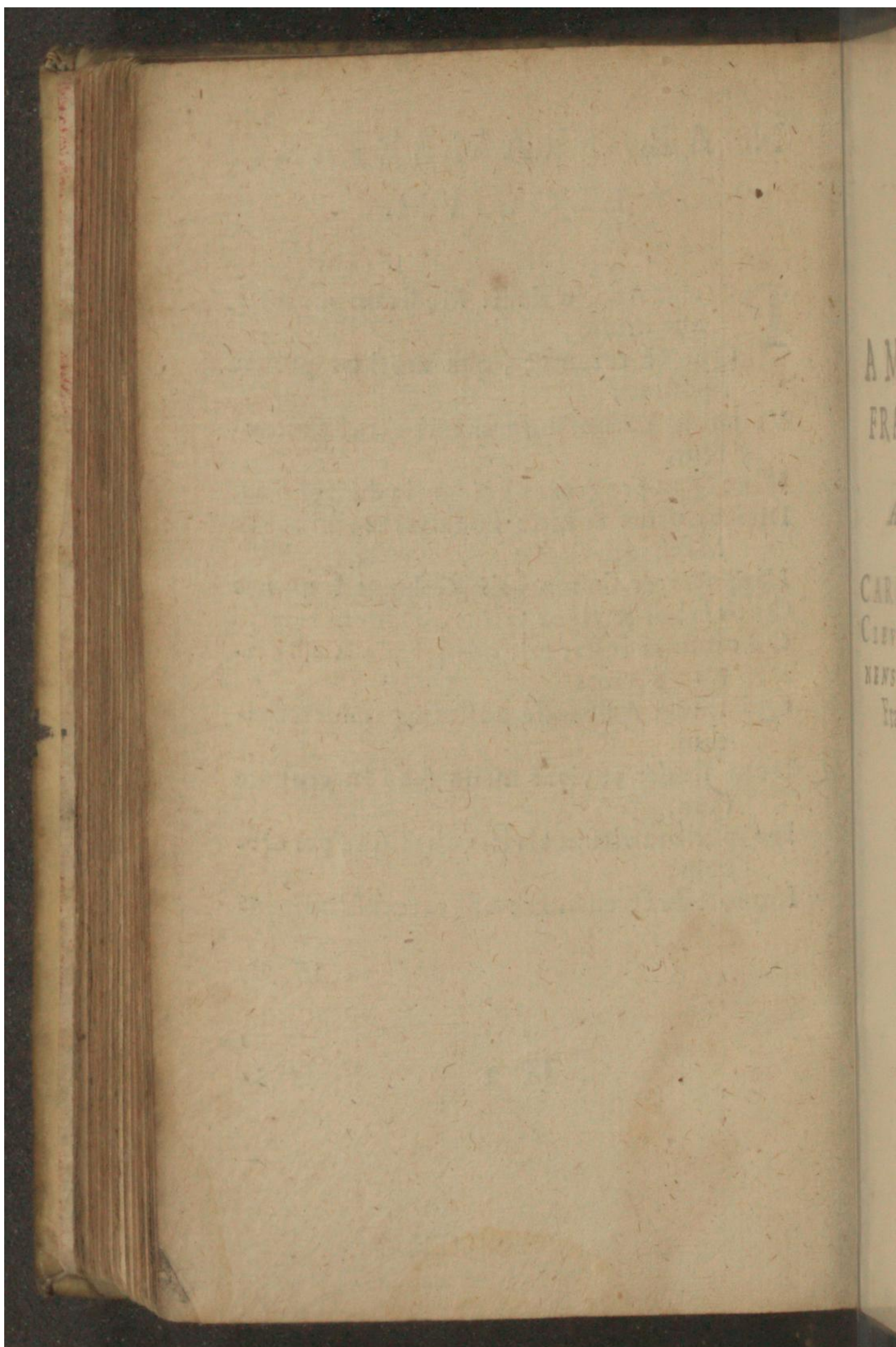
QVot FRAMBOESARI *Cœlo depromis ab alto,*
Mellifluas dotes Ambrosiasq́ dapes:
Mellis & Ambrosiæ tot pandis in Orbe medelas,
Quotque seris titulos, tot geris ipse favos.
Dumq́ tot è Divûm solio solatia quæris
Humanæ genti, FERS *mel &* AMBROSIAM.

C. P.

N. AB. FRAMBESARII ELOGIVM.

PRimus Apollo dedit Medicam mortalibus artem,
Qua se tutentur, qua morbos pellere possint,
Vt nobis Vatum monumenta vetusta recensent,
Hinc sacra progenies Epidauria dicitur orta,
Dicitur ortus & hinc Podalyrius, hincque Machaon,
Hippocrates, sexcenti alij, Galenus & omnes
Quos labor & vivax virtus ad sydera vexit.
Omnium at instar erit mihi FRAMBESARIVS vnus
Qui studet Ambrosiâ nostram producere vitam.
Dum studet vt vivat mens sana in corpore sano,
Ipe per ora virûm vivit, volitatque per Orbem,
Immortale ferens, per postera secula nomen.

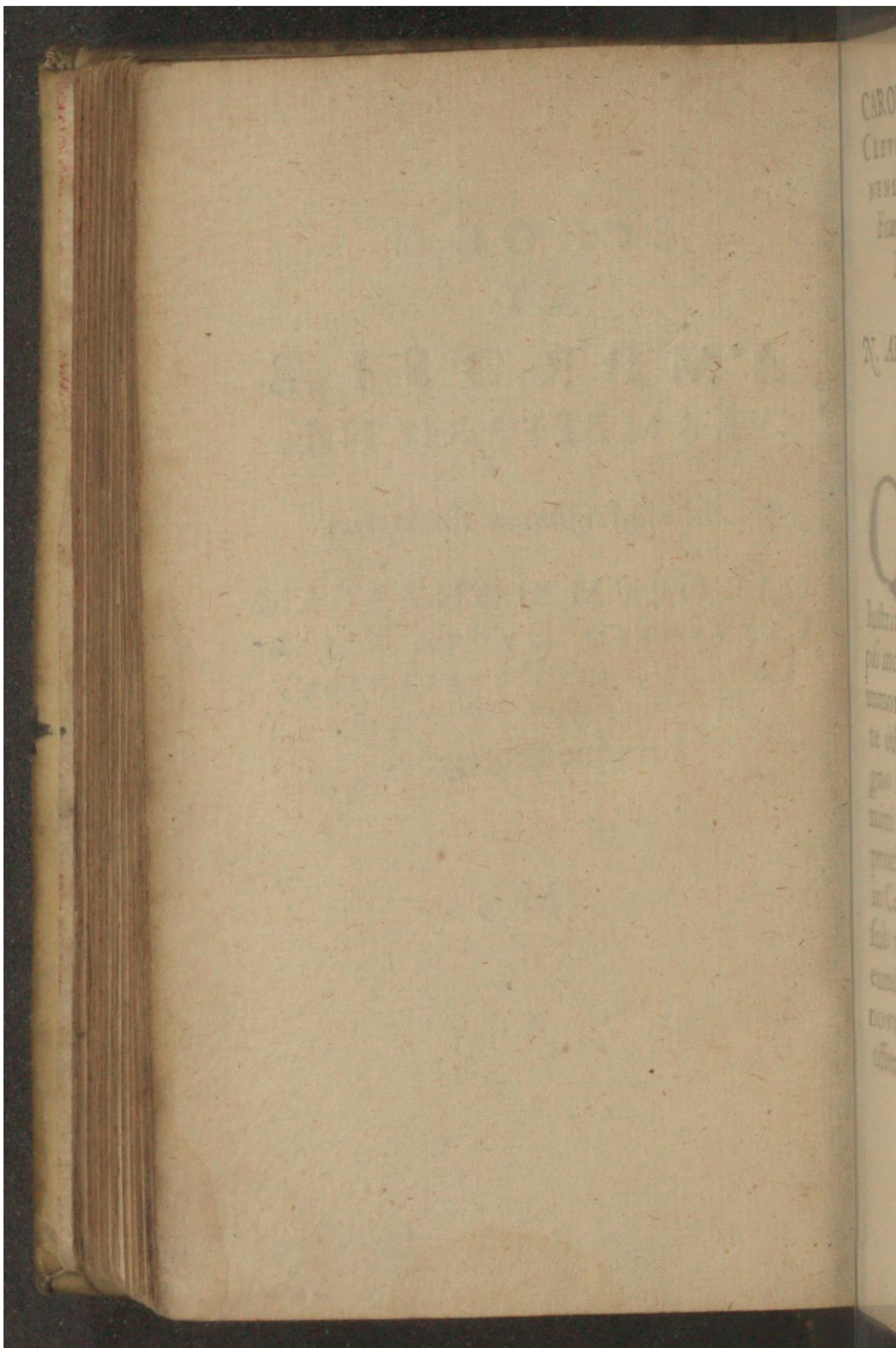
P. B.

SCHOLÆ
ET
AMBROSIÆ FRAMBESARIANÆ.

Ad illustrissimum Principem,

CAROLVM GONZAGAM CLEVENSEM, DVCEM NIVERNENSEM, ET RETELENSEM, Franciæ Parem, Campaniæ Briæque Proregem.

CAROLO GONZAGÆ CLEVENSI DVCI NIVERNENSI, ET RETELENSI, Franciæ Pari, Campaniæ Briæque Proregi

N. AB. FRAMBESARIVS S. P. D.

QVod olim in cohortem familiamque tuam adscriptus (Princeps illustrissime) nomini tuo inscripsi monumentum, licet exiguũ, immortale nihilominùs mei in te obsequij pignus, tàm benigno vultu à te exceptum memini: vt nunc in hoc armorum procinctu, te exercitus Regij in Campania Ducem, ad meum sub tua authoritate munus obeundum adire noluerim, nisi novos ingenij mei partus tibi offerrem, ad novum meæ per-

petuæ in te obſervantiæ teſtimonium pro tua ſingulari erga me benevolẽtia jamdiu perſpecta exhibendũ. Sed dum aliud opus nomini tuo peculiariter conſecrandum paro, admitte ſerena fronte, quas nuper ſub Chriſtianiſſimi Regis auſpicio inſtitui Scholas, in Candidatorum ad Apollinarem lauream aſpirantium gratiam: necnon & ſalutares Ambroſias clariſſimis ſacri Conſiſtorij Comitibus nũcupatas, nunc demùm ad prorogandam Procerum vitam à me promulgatas. Quarũ vſu Deum Opt. Max. precor tandiu fæliciter nobis vivas in terris, quãdiu in æternam provehâre fælicitatem.

Excellentiæ tuæ obſervantiſſimus.

FRAMBESARIVS.

ΔΟΣ

ΔΟΣ

ΤΟΠΟΝ ΙΑΤΡΩ.

ΑΥΤΟΝ ΓΑΡ ΕΚΤΙΣΕ

ΚΥΡΙΟΣ.

ΚΑΙ ΠΑΡΑ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

ΛΗΨΕΤΑΙ ΔΟΜΑ.

ΕΚΚ.

AD CELEBERRIMOS MEDICOS PARISIENSES.

ANte annos viginti quinque (viri clarissimi) Canones & consultationes promulgavi, quibus recta Medicinæ faciendæ via & ratio præceptis & exemplis perspicuè demonstratur. Tanto applausu à Philiatris exceptum id opus, vt ab eo tempore fuerit sæpius typis excusum. Nunc Scholas instituo, in quibus Medica theoremata disputantur, ad Apollinarem lauream consequendam: Ambrosiasq́ue præscribo ad tuendam restituendamq́ue Procerum valetudinem singulares. Non vos latet (Doctores sapientissimi) vt vulgo vulgaria, ita hæc nobilia nobilibus auxilia nedum convenientia, verum necessaria videri. Nemo vestrum ignorat duplicem præparandorum medicamentorum rationē esse, vulgarē vnam, addi-

additione eorum quæ noxam corrigant, jamdudum in Pharmacopœa mea luculenter explicatam: subtiliorem alteram detractione impuritatum maleficarum, non obscuris Hermeticorum parabolis, sed perspicuis expressum verbis in Ambrosiopœa mea, quam vestro judicio ipse submitto; vehèmenter cupiens ut me vestrum censeatis in omne ævum.

